

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

3
2023

130

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 177 035 0 443 400 8

TEMA MESECA

Blišč plezališč

Z NAMI NA POT

Lungau

4,40 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – IZDELEK MESECA APRILA

VODNIK POLHOGRAJSKO HRIBOVJE, Božidar Lavrič

V vodniku so na 144 straneh opisane poti v Polhograjskem hribovju, ki se zahodno od Ljubljane dviga nad Sorškim poljem. Poljanska Sora ga na severu loči od Škofjeloškega hribovja. Marsikdo hribovje še vedno poimenuje Polhograjski Dolomiti po kamnini, ki se zlasti v višjih delih gorstva prikaže na plan kot veliki škrbinasti zobje. V vodniku so opisane poti: iz doline Gradaščice, iz doline Horjulščice, iz Medvod, Poljanske doline in iz Ljubljane.

Format: 120 x 160 mm; 144 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet

CENA: V času od 1. 4. do 30. 4. 2023 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 4,95 €* (redna cena: 9,90 €*).

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

KMALU V PLANINSKI TRGOVINI

SPOMINI STAREGA ALPINISTA, Peter Muck

Spomini, ki jih avtor opisuje v svojih dvaindvajsetih leposlovnih zgodbicah, imajo svojevrstno zgodovinsko vrednost. Opisujejo namreč čas takoj po vojni, ko se je naš alpinizem začel na novo razvijati, in so povedana iz prve roke. Muck v svojih spominih ne opisuje klasičnih alpinističnih vzponov, v katerih teče znoj in dišijo po strahu. Nasprotno, pripoveduje večinoma o vsem drugem, kar ga je na turah spremljalo in mu pustilo spomine na mlade dni. Iz njegovih zgodb izvemo vse o pomanjkanju plezalne opreme in iznajdljivosti povojnih generacij, ki jim to ni bila ovira in so se pač znašle po svoje. Govori o ljudeh in njihovih navadah, o dogajanju v kočah, o prehrani in o »prebavnih težavah« take in drugačne sorte, skratka o življenju, in to na zelo pozitiven način ter prežeto s humorjem.

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 123. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik, Miha Pavšek

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

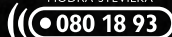
NAKLADA: 4300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS

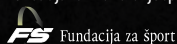
IBAN: SI56 6100 0001 6522 5551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 44 EUR, 68 EUR za tujino, posamezna številka 4,40 EUR, poletna številka 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (33,00 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Teloh

Foto Otton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

O (ne)spodobnosti

V zadnjem času sem prebral več knjig, o katerih sem napisal recenzije. Pri tem, kolikor je mogoče, upoštevam (ne)napisana pravila pisanja recenzij: najprej pohvališ, na koncu pa opozoriš na morebitne pomanjkljivosti, če te sploh obstajajo. Verjetno boste soglašali z mano, da se boste za knjigo, ki bo pohvaljena in dobila pozitiven odziv, zanimali tudi sami. Zmotno pa je laično mnenje, da je knjiga, ki dobi negativno kritiko, v težavah. Nasprotno, tudi slabo ocenjene knjige ljudi pritegnejo, saj se hočejo prepričati na lastne oči, ali je kritika res upravičena. Je to kaj drugega kot promocija? Če pa je knjiga (ali film, predstava ipd.) tako slaba, da je ne moreš niti predstaviti, jo pač ignoriraš. To je za knjigo najslabša rešitev.

Nekaj knjig, ki sem jih prebral, je bilo res izvrstnih. Povsem sem "padel noter", avtorji so bili res prepričljivi. Tudi če bi pri kateri od teh knjig našel kakšno napako ali bi sam kaj drugače zastavil, se mi zdi, da je preprosto nesposobno, da bi ob tako dobri vsebini opozarjal na malenkosti. Več težav sem imel pri ocenjevanju romana, ki mi nikakor ni sedel. Zato sem si vzel 14-dnevni premor in zadevo dodobra prespal. Čeprav knjiga ni bila ravno po mojem okusu, a jo nasprotno bralke dobro sprejemajo, mi je še kako jasno, da gre za – roman. Pa ga ti napiši, če si tako sposoben, sem si dopovedoval. Ne, jaz ga še nimam, zato si ne bom jemal pravice kritiziranja. Pred časom so me opozorili na zapis na družbenem omrežju, kjer je komentator grobo napadel mojo knjigo. Ena sama poved, in to žaljiva. Moram priznati, da zelo slabo spremljam ta omrežja. Za to nimam niti časa, predvsem pa me moti količina prisotne negativnosti. Ne dovolim, da se ta zloba prenese tudi name – saj se še spomnite Dartha Vaderja? Videl sem, da je komentator pri skoraj trišteviličnih odzivih čakal na vsakega od njih in se takoj odzval – gotovo je bil prilepljen na ekran. Vsakemu, ki se je z njim strinjal, je še enkrat pritrdil, z vsemi, ki so si drznili oporekati, je polemiziral in jih prepričeval o svojem prav (slednji so bili v večini). Ne vem, kako je z vami, a jaz na žaljive komentarje preprosto ne odgovarjam ali pa jih pobrišem, če le imam to možnost. Ali si na primer lahko predstavljate, kako drugače bi bilo videti, če bi bil začetni zapis komentatorja recimo takle: "V roke mi je prišla tainta knjiga tegaintega avtorja. Knjiga je dokaj bogata in informativna, verjamem, da bo mnogim prišla prav. Vidi se, da je avtor opravil veliko delo. Vendar se sam ne strinjam s tem in tem, kar argumentiram s tem in s tem. Kaj o tem mislite drugi?" Ali se vam ne zdi, da je tak zapis spodoben? In prejšnji?

Tik pred tiskom je najboljšežnejši vodnik moje kariere, v katerem opisujem sto tur nekega gorstva. Pripravljaj sem ga šest let, vseh tur sem opravil sto petdeset, prehodil nešteto višincev, prevozil na tisoče kilometrov (v Italiji in Avstriji), besedila pa je za tri Planinske vestnike, da ne naštevam naprej. Ali si kdo predstavlja, koliko dela je potrebnega za to? Verjamem, da ne. In vse to le zato, da bi tudi drugim odkril koticke, ki so navdušili mene? In ker se danes vse vrti okoli denarja, naj vam povem, da nikoli in nikdar ne bom mogel nadomestiti vseh stroškov, ki sem jih imel s pripravo. Kaj pa res odtehta? Čisto navadna – pohvala.

Pred leti mi je neki poznavalec negativno ocenil izbor tur v vodniku, v katerem bi imel raje več zahtevnejših in manj lažjih. Ne boste verjeli, tudi sam bi imel raje tak vodnik, vendar ... Založnik, ki prevzame popolnoma finančno breme in tveganje za prodajo, mi je dal drugačne napotke. Zato sem vstavil tudi nekaj lažjih ciljev, med drugimi zimski vzpon na Uršljo goro. Zakaj? Preprosto zato, ker je bila s tem zagotovljena boljša prodaja. Po lažjih turah pozimi hodi bistveno večja množica ljudi, kot pa pleza po zahtevnih vrhovih. In knjiga se je uspešno prodala. Vsega tega seveda tisti, ki podajajo komentarje,

ne morejo vedeti, lahko pa bi vsaj predvidevali. Avtor, ki ne soglašajo z zamislijo izdajatelja, ima dve možnosti: ali se sprijazni, prilagodi izbor tur in ima vsaj knjigo ali pa zavrne tak koncept in gre drugam. Vendar lahko ostane tudi brez knjige, saj založnika danes ni preprosto dobiti. Sam sem izkusil že obe možnosti.

Tudi pri *Planinskem vestniku* dobivamo podobna pisma, le da niso žaljiva. Pisna mnenja so večinoma kritična, ustno pa dobimo več pohval. Če sem še pred leti vsakemu od kritikov odgovarjal na dolgo in široko ter utemeljeval stališča uredništva, sem danes pri tem bistveno skromnejši – le zahvalim se za pošto. Naj v opravičilo povem, da je številka mojega prenosnega telefona javno dostopna in me lahko kdor koli od njih pokliče, da se pogovoriva o tem, kaj ga teži. Dobro veste, da ima vsaka palica dva konca. Če nam je pred kratkim nekdo že tretjič pisal, naj se znebimo plastičnega ovitka revije in s tem prispevamo k boljšemu okolju, mu tukaj sporočam, da smo se o tem že pri prvem pismu temeljito posvetovali, pridobili več drugih mnenj, tudi izdajatelja (PZS), vendar smo ostajali pri dotedanji praksi. Zakaj? Ker je očitno z revijami, ki jih kupci dobijo po pošti, toliko več težav zaradi – mečkanja revije. Tega si pa ne želimo. Pa še drugi razlogi so bili. No, prejšnji mesec nam je Pošta sporočila, da oni ukinjajo plastične ovitke, tako da smo zdaj v fazi iskanja drugih rešitev.

Živimo v časih, ki so po tehnološki strani izjemni. Vendar ko nam je omogočeno skoraj vse, se obnašamo drug do drugega, kot bi si bili tujci, kot da nismo na tem edinem svetu skupaj. Predstavljal bi si, da bomo vsaj v gorah, kjer je pristno okolje, ki do človeka ni vedno prijazno, drug do drugega prijazni (sočutni do sočloveka, je to preveč?), a žal ni tako. Razmislite o tem in nam – pišite. Obljubim vam, da bomo vsako pismo vzeli resno. Ne obljubim pa, da bom na pošto na dolgo odgovarjal.

Vladimir Habjan

UVODNIK
1 **O (ne)spodobnosti**

Vladimir Habjan

BLIŠČ PLEZALIŠČ
4 **Moderne plezalske dileme**

Jurij Ravnik

INTERJUJ
8 **Uli Guček**

Marta Krejan Čokl

BLIŠČ PLEZALIŠČ
16 **Zgled je največ**

Sara Jaklič

INTERJUJ
20 **Marija Lesjak**

Mire Steinbuch

DOŽIVETJE
24 **Moj prvi in edini turni smuk**

Mire Steinbuch

LITERATURA
27 **Paul Preuss – gospodar prepada**

Vladimir Habjan

KOLUMN
30 **Parkiranje pri Aljaževem stolpu?**

Klemen Belhar

Z NAMI NA POT
32 **Eldorado za prave zanesenjake**

Mitja Peterel

PLANINČKOV KOTIČEK

41 Tri žitna zrna, korenček in seno

Kristina Menih

DOŽIVETJE

44 Javoršček za vsak dan

Anka Rudolf

TUJINA

48 U gorah Irana

Miro Štebe

BOTANIKA

52 Po avčinovih sledih

Branko Dolinar

DOŽIVETJA Z GORA

55 Iskanje šivanke v kopici sena

Franci Horvat

OBLETNICA

58 Spoštljivo in varno tudi vnaprej

Zdenka Mihelič

UREME

60 Subjektivne ali modelske vremenske napovedi?

Veronika Hladnik Zakotnik

ZGODBE IZPOD HIMALAJE

62 Pozabljen prelaz

Matjaž Čuk

ZGODOVINA

65 Spomini radioamaterja

Janez Majdič

SPOMINI

68 Ženske so drugačne in moški tudi

Lidija Honzak

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA

70 Emil Pevec, tehnični urednik

71 FILM

72 NOVICE IZ VERTIKALE

74 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

74 LITERATURA

75 PLANINSKA ORGANIZACIJA

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

Moderne plezalske dileme

(Pre)opremljanje

Opremljanje smeri je staro praktično kot zgodovina plezanja in njegov razvoj je neposredno povezan z njo in raznovrstnostjo te dejavnosti. Vloga in pomen opreme sta se sčasoma spreminjala, od tega, da je bila oprema namenjena napredovanju čez steno, v ekstremnem trenutku celo v obliki avtocest svedrov – direktisim – v šestdesetih in sedemdesetih letih (pri nas je znan primer Pajkove strehe v Ospu) do tega, da se je oprema uporabljala le zaradi varnosti.

Pa tudi tu je hitro postalo pomembno, kakšna je in kako je nameščena. Znale so debate in spori o svedrovcih v hribih, prepiri in pretepi zaradi vrtnanja ali uporabe odstranljivih varoval v ZDA in celo o tem, kako se sploh lahko opremlja – začeni od tal ali z vrha. Lekcija iz zgodovine nam na koncu pove le, da se temu razvoju nima smisla upirati. Plezanje gre hočeš nočeš svojo pot, se razširja v več spektrov in pristopov, čeprav za sabo pusti na smrt skregane prijatelje, na pol razklane skupnosti in mejno zabavne anekdote o primitivizmih, kot je obmetavanje plezalcev sredi El Capitana z *drekom*.

Pred nekaj desetletji so bili plezalci alpinisti – tudi tisti, ki so se specializirali za bolj športni pristop, so imeli hribovsko ozadje. Prve proste ponovitve pri nas so bile večinoma v hribih, Paklenici in Ospu. Ko so nastajale prve smeri v Kotečniku in Črnem Kalu, je bila filozofija podobna – klini na več metrov, spust

okrog drevesa, večji razmiki v lažjih smereh, odsotnost varoval na začetku ... Vse to je bil del *zeitgeista*, opremljevalske filozofije.

Poznejša usmeritev športnega plezanja v težavnost je k temu prinesla dodaten razmislek – več je bilo visenja in padanja, razkol med *frikoti* in *alpiji* se je večal – potreba po varnosti pa je postala imperativ.¹ Seveda je ob blagem negodovanju temu sledilo tudi preopremljanje starih "trening smeri" za alpinizem. A tudi takrat je večina plezalcev imela precej visoko skalno raven, redko so začeli plezati kot otroci, redko so začeli plezati starejši.

Velike spremembe

Tako je novo tisočletje prineslo moderne dileme, s katerimi se spopadajo opremljevalci. Slika plezanja danes

Jurij Ravnik
opremlja smeri
v plezališču
Gorje pri Bledu,
Projekt QSP.
Foto Nejc Trpin

¹ *Frikoti* – športni plezalci, *alpiji* – alpinisti.

Opremljanje in preopremljanje smeri sta težaški deli.
Foto Jurij Ravnik

kaže šport, dejavnost, ki je dostopna praktično vsem. Stigma nevarnosti je vsaj pri nekaterih disciplinah odpadla in plezajo lahko otroci, starostniki, invalidi in vsi vmes, brez večjega plezalnega predznanja. Velik delež pri tem je imel seveda porast umetnih sten, plezalnih centrov, ki s športom seznanjajo nove uporabnike. To je na novo uokvirilo razmislek o tem, kaj je varna smer. Tako v svetu kot pri nas se moramo izkušeni opremljevalci o tem ponovno izpraševati. Nekateri odgovori so preprosti: varna smer je taka, v kateri čim bolj zmanjšamo možnost padca na tla ali nevarnega padca drugje v smeri (na primer, če jo sekajo širše police).

Ne konča pa se samo pri tem. Spremenil se je namreč tudi odnos do plezanja. Vse več je plezalcev, ki jih stalno napredovanje v težavnosti ne zanima (več). Zanima jih lep, aktiven, sproščen dan v naravi, plezališču, v dobri družbi in prijetnem gibanju. Ne želijo si smeri, v kateri se lahko poškodujejo ali bi bili v njej ves čas prestrašeni. K sreči se to v veliki meri prekriva tudi s težavnostjo smeri. To nas pripelje do (za nekatere) bogokletne besede – udobja smeri. Udobna smer je v primerjavi z zgolj matematično varno opremljena še nekoliko boljše, pri čemer niti ni govora o neki lestvi iz svedrovcev, ampak prej o desetih namesto osmih svedrih v 25-metrski smeri. Čeprav se plezanje in smer nista spremenili, pa že samo dejstvo, da v njej začetnikov ali drugih, ki niso vrhunsko *uplezani* ali v odlični psihični formi, ni strah, zelo moti nekatere plezalce, ki to so. Mantre, kot je "če ne moreš obvladati strahu, pa nehaj plezati" ali "če so smeri udobne, bo vsak, ki dobro trenira, preplezal sedmice ..." včasih že mejijo na histerijo in malenkostni kakovostni popravki smeri so označeni skoraj kot skalni vandalizem, uničevanje smeri in dediščine.

Če bi moral izbrati najbolj nevhvaležen del preopremljanja, je to ravno ta. Pustimo ob strani fizično delo in kup dodatnih stroškov, saj smo se dela lotili zavestno. Ampak v smereh, ki jih preopremljamo, si resnično vzamemo čas in čutimo odgovornost naloge. Skušamo upoštevati neko normalno krivuljo napredka plezalca, ki je kot na težavnost vezana tudi na psihološko raven. Kot potrebuješ trening, da prideš s težavnosti 6a na 7a, potrebuješ trening, da lahko z nogami stopiš meter nad zadnji vpeti komplet. Ker pri nas v primerjavi z Anglijo nimamo "dvostranskega" sistema ocenjevanja (ločenih *fizike in psihe*), je težavnost vezana tudi na udobje. Tako je povsod v športnem plezanju. Zato pri lahkkih smereh nekje do spodnjih šestih ni dileme – zasledujemo tako varnost kot udobje.

Pozneje, z višjimi ocenami, postopoma pomen slednjega upada, čeprav varnost ostaja imperativ, prav tako pa ne vidimo smisla v ustvarjanju psihično naporne situacije, le da bi smeri "dodali karakter". Da je težja smer navrtana bolj narazen, je tudi več praktičnih argumentov: včasih na težkih mestih preprosto ni mogoče vpenjati, skrbeti pa je treba tudi za čim manj trenja in tekoč potek samega plezanja, t. i. *flow*, ki ga prepogosto vpenjanje prekinja. Varni padci so del plezanja, v težjih in previsnih smereh so neizbežno tudi daljši. To je treba sprejeti. Kot je nesmiselno, da jih ustvarjamo umetno, nalašč. Tega ravnotežja ni lahko poiskati, terja veliko izkušenj in po navadi tudi debat in posvetovanj med opremljevalci. Ko ti po vsej skrbi in trudu neki vrhunski plezalec, ki se v sveže prevrtani smeri za šalo ogreva, potem cinično reče, da si smer uničil, te zaboli v srcu. Najprej in predvsem

Včasih je izraz nežnejši spol napačen.
Foto Jurij Ravnik

to. Lahko si racionaliziramo, da so še mladi in jih je odneslo polnjenje ega ali pa jim preprosto manjka empatije do plezalcev, za katere je smer meja. Zanimivo je, da ob kopici pohval dobimo bolj malo konstruktivnih kritik, je pa vsekakor preveč zgražanja, ki meji na neresno in spada v kak pretekli čas ali drug medij, ki ni športno plezanje. Do neke mere skušamo to filozofijo tudi udejanjati, je pa težko izgubljati energijo s prepričevanjem prepričanih.

Pomlajevanje

Pa da ne bo kdo mislil, da je popraviljanje položajev edini razlog za preopremljanje. Obstaja še pomembnejši, in sicer, da varovalna oprema ni večna. Slovenska plezališča po eksploziji vrtnja v osemdesetih in devetdesetih prihajajo v zrelo do stara leta, kar se tiče določenih smeri, posebej v manj priljubljenih plezališčih. Vremenske razmere, korozije vseh vrst, slabi materiali starih časov (ko so svedrovce delali še doma na roke), tanjši vložki, spremembe skale – vse to manjša varnost opreme, ki jo je hočeš nočeš treba menjati. Danes to delamo največ s kakovostnimi lepljenimi svedrovci, ki so trpežnejši, zaradi lepila obstojnejši in odpornejši proti koroziji, skoznje se da tudi prevezati, njihova življenjska doba pa je v primerjavi z *ekspanzijci* dvakrat daljša.²

Edina težava je, da je dela z njimi precej več, pa še umazano, počasno in natančno je. Razkorak od dela z *ekspanzijci* je precejšen, še toliko več, če delo poteka v previsu. Ob tem je dodatna težava preopremljanja, da med opremljevalci ni ravno priljubljeno. Narediti novo smer, ki je še nihče ni preplezal, ji dati življenje in ime in po možnosti opraviti prvi vzpon, ima svojevrsten čar, ki je sam po sebi velika motivacija za delo. Preopremljanje pa ob tem bolj meji na delo, obrtništvo, ki nosi veliko mero odgovornosti – konec koncev želimo za sabo pustiti smer v boljšem stanju, kot je bila prej. Običajno je vsako smer treba najprej preplezati, da se vanjo namesti statična vrv. Pri tem že poskusimo razmišljati, ali so stare pozicije varne in ali je vpenjanje dobro domišljeno (s čim boljšimi oprimki, brez prekinjanja ritma). Nato smer še enkrat prežimarimo in označimo nove pozicije, ter še enkrat razmislimo o celotni sliki. Nato se posebej navrtajo in očistijo luknje – včasih pa je nujno tudi kakšno dodatno čiščenje vegetacije ali majavih kosov v smeri (če so ti ključni, jih poskusimo rajši utrditi z lepilom). Ker se lepilo hitro suši, je treba ta del opraviti ločeno in v enem kosu. Zato še drugič ali tretjič prežimarimo smer z lepilom in lovimo težavno mejo med hitrostjo in natančnostjo oziroma estetično lepljenja. Ko je lepilo čez nekaj dni suho, se lahko vrnemo po *statik* (statično vrv), še enkrat prežimarimo smer, da preverimo delo in odstranimo stare svedrovce (priznam, da ta del včasih prepustimo plezalcem za seboj). Vmes pogosto še malce povrtnarimo po vznožju smeri ali na dostopu.

Preden se namestijo lepljenec, je nujno temeljito čiščenje.
Foto Jurij Ravnik

Vsak lepljenec ali svedrovec je treba natančno pregledati.
Foto Jurij Ravnik

Čeprav zadnja leta na srečo Projekt OSP za preopremljanje namenja nekaj sredstev, ki jih dobi od donacij plezalne skupnosti (SMS OSP5 na 1919), je delo, preračunano na uro, plačano milo rečeno podpovprečno. Zakaj torej vse to sploh počnemo?

Ker je treba!

Pa tudi zato, ker lahko kakšni lepi, pozabljeni smeri "vrnemo življenje" in tudi to ima svoj čar. Ker lahko vrnemo del tega, kar smo sami dobili od nekega območja in od plezanja. Ker z neskončnim žimarjenjem treniramo bicepse. Ker nam vsake toliko kdo iskreno reče hvala in včasih dobimo tudi kakšno pivo. No, in zaradi dobre *klape*, ki je skoraj pravilo, pa naj gre za majhne ekipe ali pa večje *bolting vikende*.³ Preopremljanje zahteva po večini srčne, predane, rahlo filozofske ljudi, ki se ne jemljejo preveč resno, ki imajo resnično radi plezanje in življenje. Biti v takšni družbi pa je užitek in privilegij. ●

² *Ekspanzijci* – ekspanzijski svedrovci.

³ *Bolting vikend* – organizirano delo v plezališču za konec tedna z večjo skupino ljudi.

Marta
Krejan Čokl

Vili Guček pleza
povsod, kjer je
mogoče (Brač).
Arhiv Vilija Gučka

"Smer s posebnimi potrebami"

Vili Guček

Z neobičajnim človekom je težko narediti običajen intervju. Najbrž bi se neobičajnemu človeku običajna vprašanja zdela celo tako banalna, da nanje ne bi hotel odgovarjati. Vili Guček je pač človek, ki ga je kot celoto včasih težko razumeti in mu je še težje slediti, ga je pa zelo lahko spoštovati in občudovati vse tisto, zaradi česar je to, kar je: plezalec, učitelj, glasbenik in človek, ki pušča sledi ustvarjalnosti povsod.

Ko se zgodi, da kompas srca
kaže v neprehodno smer,
tvoj edini zaveznik je čas,
pardon, srce!

Ti verzi so iz pesmi Kompas srca skupine Hiša, katere član si. Koliko se lahko identificiraš z njimi ali morda drugače – koliko držijo po tvojih življenjskih izkušnjah?

Če se držim kar plezanja, tudi verzi držijo. Ni le čas tisti ... So predanost, volja, vztrajnost in razmislek. Za vsem tem je ... srce, a ne? Hiša smo sicer res štirje, a glasba in besedila so vsa opus brata Andreja. Velika hvaležnost je v meni, da sem imel in imam privilegij igrati z njim in stopiti na oder.

Vili Guček
Arhiv Vilija Gučka

Če bi moral izbrati besedo, ki bi te najbolje opisala, katera bi to bila?

Plezalec.

Zakaj?

Ker plezam od svojega dvanajstega leta. In to še vedno počnem. In z veseljem in radostjo, kot jo čutim zdaj, je kot darilo, blagoslov. In z zavedanjem, da ni samoumevno ... Barve jesenskih gozdov, kanjoni, reke, morje in s soncem ožarjene stene, plezalno gibalne uganke, ki te posrkajo v domala meditativno odmaknjenost. In sončni zahodi, družba prijateljev, prijetni večeri ob ognju ...

Tvoj plezalni začetek sega v leto 1978. Prejšnje tisočletje. Kje in kako se je zgodil tisti trenutek, ko si začutil plezanje in ga vzel za svojega?

Na zasavski alpinistični odsek sem kot učenec 5. razreda osnovne šole prišel v jeseni 78, kar je bila res zelo srečna okoliščina. Skupaj s še tremi *pokovci* podobnih let. Zahvala gre, žal pokojnemu, Bojanu Pajku, vodji šole in učitelju tehnike na osnovni šoli. Sodeloval sem v zelo dobro organizirani in vodeni alpinistični šoli, prvo leto, drugo, naslednje ... Načelnik je bil Janez Bizjak. Zasavci so se ravno tega leta vrnili z uspešne odprave na Grenlandijo in mulci smo požirali *fotoke*. Neskončna belina in majhni oranžni šotorčki Toper v tej neskončnosti (in kmalu tudi v Paklenici v Aniča luki pod steno Aniča kuka) in zgodbe iz sten, ki so jih ob diapozitivih pripovedovali. Potem pa prvi vzponi v gorah, moj tretji vzpon je bil po Slovenski v Steni in to je bilo za trinajstletnika res pravo, veliko doživetje, ki je odtisnilo pečat. Pozneje me je Bojan Šprogar vodil v kopicico tudi resnejših smeri.

Takrat ni bilo ne plezalnih sten in tudi ne veliko opremljenih plezališč. Kako si treniral?

Ko smo se z odsekom povzpeli na Mont Blanc, smo v Chamonixu v neki reviji videli Edlingerja in Berhaulta oba v vrveh, dolgolasa in v kimonu. V Francoskem kulturnem centru v Ljubljani (ne vem točno, če se je zares tako imenoval) sem si ogledal film *La Vie au bout des doigts* ali *Opera Vertical* ali oba, ne vem, vem le to, da sem film požiral in doma na škarpi in neometani garaži in na nekem betonskem zidu pretipal vse minimalce, prave balvanske probleme, ki smo jih za trening preplezali v serijah, "svojo" kamnito škarpo (visoko 2,5 m in dolgo 7 m) sem tja in nazaj prelezel miže in imel v njej cel kup balvanskih problemov. V plezalnem vrtcu (tako smo takrat rekli plezališču) v Bobnu v Hrastniku smo našli tudi prave balvanske probleme.

Deset in enajst let pozneje si bil državni prvak v plezanju. V močni konkurenci takratne generacije. Kako si v desetih letih prišel od neometane garaže do najboljšega športnega plezalca v državi?

Veliko smo plezali. V srednji šoli sva z Acom (Aleksander Srdić) skoraj vsak konec tedna plezala v hribih. Preplezala sva kopicico klasik, šestice in začela proste vzpone. Po služenju vojske leta 1985 in pred tem obisku plezalne tekme v Bardonecchii istega leta pa sem se bolj

posvetil prostemu plezanju, kot smo takrat rekli danes športnemu. Črni Kal, Osp za vasjo, Dovžanka, navrtal sem smeri v Zelencu, Bobnu v Hrastniku ... V svoji sobi sem si naredil desko in *campus*,¹ v garaži sva si z Borutom Kavzarjem naredila majhno previsno steno (*bolderco*) in skupaj z Metko Lukančič smo kar resno trenirali. Ampak nismo se ustavili – z Borutom sva začela izdelovati še plezalne oprimke, z Metko pa sva pri njej na balkonu naredila majhno *bolderco*.

Tekmovalci ste plezali v pravi skali. Danes skoraj nepredstavljivo.

Prva plezalska tekmovanja so bila v naravnih smereh. Za tiste čase normalno. Umetnih sten ni bilo. Smeri so pripravljavci dobro očistili, morda priredili kakšen oprimek, če so tako presodili. Vsi skupaj pa smo se bali slabega vremena. Vsak, ki se je kdaj lotil organizacije kakšne podobne prireditve, ve, kaj to pomeni. Plezati se v dežju in mokri skali res ne da. Seveda pa se danes ob vseh umetnih plezalnih stenah, dodelanem načinu sojenja, sodobnih oprimkih in plezalnih virtuozi, ki nastopajo na tekmah, recimo svetovnega pokala, res zdi nepredstavljivo. Številni gledalci tudi predstavljajo obremenitev naravnega okolja. So pa plezalne prireditve v naravnih stenah in druženja ob plezanju še vedno zanimivi. Pred kratkim sem sodeloval na *Gmajna dry* na Dolu pri Hrastniku, tekmovalnem srečanju orodnih plezalcev ob odprtju novega sektorja za tovrstno plezanje. Bilo je prav *fino*, tako za plezalce kot gledalce.

Leta 1987 si prvič prijel za umetni oprimek na svetovnem prvenstvu v športnem plezanju v Grenoblu v Franciji. Očitno ti je bil občutek všeč ...

Da, dobro se spomnim, kako sva s Tedijem (Tadej Slabe) vstopila v izolacijsko cono, kjer smo preždeli dolge ure in je bila na voljo ogrevalna stena z umetnimi oprimki. Kot otrok v slaščičarni ali na oddelku s kockami Lego (*smeh*).

¹ *Campus* – pripomoček za vadbo.

Ansambel Hiša v domžalskem klubu Blunout, 3. 2. 2023: Odkrij otrokom svet (priredba: Teach Your Children - Crosby, Stills, Nash & Young, 1970)
Video Emil Pevec

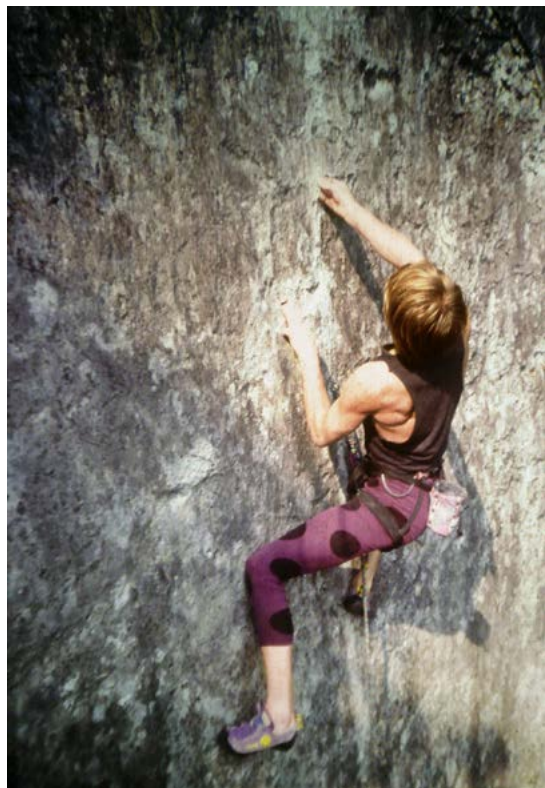

Ansambel Hiša v domžalskem klubu Blunout, 3. 2. 2023
Foto Emil Pevec

Mladi Vili gre v hribe.
Arhiv Vilija Gučka

Začetki športnega plezanja
Arhiv Vilija Gučka

Kako ti je šlo v tekmovalnem smislu v mednarodni konkurenci? Kaj bi moral narediti, da bi bil takrat najboljši?

V Grenoblu sva bila s Tedijem kar dobra. Pozneje so bili moji rezultati okrog dvajsetega mesta. Na svetovnem prvenstvu v Ženevi sem bil, če se ne motim, 21. Do polfinala je večkrat šlo, v finale ne. Metki Lukančič, takrat mojemu dekletu, je nekajkrat uspelo. Pri sebi sem takrat pogrešal predvsem moč prstov, kar sem občutil, ko sem poskusil preplezati Tedijevo Kolo (Za staro kolo in majhnega psa, 8c+, v Mišji peči) in mi ni šlo. Bolj so mi odgovarjale daljše smeri z več plezanja npr. Deklica (Kaj ti je, deklica, 8b+, Mišja peč), ki sem jo leta 94 (takrat sva z Metko nekaj mesecev stanovala v Ospu) želel naštudirati in preplezati v enem dnevu. Ni mi uspelo, je šlo pa drugi dan v prvem poskusu. Ampak danes takšne smeri na pogled tekmovalcem ne predstavljajo težav, njihova raven je svetlobna leta višja. Ker sem bil pravzaprav sam svoj trener, sem težko stopil "iz sebe", da bi imel objektivnejšo sliko, in premalo sem razreševal in izboljševal svoje šibke člene. Seveda tudi ni bilo zares dobrih umetnih sten, vsak je pri sebi doma napravil sten'co, kakršno je lahko. Dobivali smo se tudi na treningih, kar je bilo odlično. Pri Majku (Miha Golob) v Trbovljah, Mejotu in Šeliju (Matej Mejovšek, Gregor Šeliga) v Velenju, Aljotu (Aljoša Grom) in Juretu Golobu na Vrhniki ... Leta 89 smo z odsekom na OŠ Ivana Cankarja v Trbovljah zgradili eno prvih "pravih" umetnih sten pri nas. Visoka je bila le dobrih pet metrov, danes bi bila *bolderca*, takrat pa je bila prva stena s previsom in stropom in je omogočala dober trening. Pred nekaj leti je odslužila. V Trbovljah na podstrehi TVD Partizan nam je potem uspelo narediti za tiste čase res

dobro malo steno, kamor so mnogi prihajali trenirati, z Metko, Markom Lukičem in Kajzijem (Borut Kavzar) smo tam dobro šutal!² Dobrih visokih sten je bilo malo. Tudi znanja o pristopu k treningu plezanja je bilo razumljivo manj. S podobnimi stvarmi se je seveda ukvarjala tudi vsa konkurenca. To je bil v nekem smislu plezalni šport v plenica. Danes s pogledom v preteklost tudi nekoliko romantični, a tudi takrat resen tendinitis v komolcu ni bil nič bolj romantičen kot danes (*smeh*).

Si kdaj preštel, koliko plezalnih smeri si opremil? Recimo samo v Sloveniji.

Natančno pa tega res nisem nikoli storil. Mnogokrat si v kakšni smeri tudi pomagamo s čiščenjem in pripravo stene, kar pomeni, da je nisi opremil popolnoma sam. Svedrovci, smeri tudi nikamor ne odidejo in ne bodo. Vrisane so v slike in skice plezalnih vodničkov. Mislim, da sem jih opremil več sto. Morda se s tem pozabavam, ko ne bom mogel več plezati (*smeh*).

Zakaj si jih sploh začel opremljati?

Sprva, ker so bile le daleč od mojega doma v Zasavju in sem se vsak konec tedna moral spraviti v Kal ali Osp. Danes je v Zasavju že kar nekaj plezališč, tudi za orodno plezanje (*drytooling*) in še kar nekaj dobrih neopremljenih sten. Kdor koli je kdaj opremil in preplezal novo smer, ve, da je to tudi zares lepa zadeva. *Pure pleasure*.³

² Šutati - trenirati, da si čim bolj močan.

³ Čisti užitek.

Kako je bilo na začetku videti opremljanje športnoplezalne smeri? Bi si danes upal plezati v tako opremljeni smeri?

Hvala za to tehtno in celo aktualno vprašanje. Tukaj bom z odgovorom malo daljši. Upam, da ne predolg. Takoj na začetku še "na roke". Mala Petzlova kronča in tok tok tok ... Levitacija v Kotečniku leta 89 npr. Če je skala dobra, gre težko, a dobro drži. Da, tudi danes bi se še vedno dalo smer dobro navrtati tako. Tisti svedrovčki se tudi niso kar lomili. So pa bili sicer namenjeni visenju, ne ravno padanju. Danes so (zelo redke) smeri "iz tistih časov" nevarne iz (vsaj) dveh razlogov. Korozija je opravila svoje na materialu svedrovcev, drug nekoliko bolj "zapleten" razlog pa so njihova izbrana mesta v smeri oziroma razdalje med njimi. Nekatero stare športne smeri tudi niso bile dobro očiščene in še skrivajo kak nevaren majav blokec, tudi erozija v desetletju, dveh, treh naredi svoje.

Zakaj je izbor mest za svedrovce v športnoplezalni smeri "zapleten" razlog, moram vsaj malo "odplesti". S temi razmisleki se ukvarjamo opremljevalci in preopremljevalci plezalnih smeri, ne le pri nas (Projekt OSP), temveč povsod po svetu. Gre za dilemo, kako opremiti novo športnoplezalno smer in kako preopremiti obstoječo športnoplezalno smer. Namestiti svedrovce na ista mesta? Dodati nove? Jasno je, da se doživljanje plezanja s temi spremembami dejansko spremeni. Koliko in na kakšen način sme preopremljevalec posegati v "avtorsko delo" prvega opremljevalca? Če ta ni več živ, je "dovoljeno vse"? Ali je dolžan spoštovati in ohraniti "karakter" športnoplezalne smeri, tudi če je ta v resnici nevarna? "V resnici"? Čigavi? Ob teh vprašanih plezalec, ki jih razume, razume dilemo in "zapletenost". Preprostejša, črno-belega odgovora ni mogoče izstreliti. In res je, da odgovori niso enoznačni. Ponekod dejansko ohranijo karakter smeri z novimi svedrovci na istih mestih in svedrovcev ne dodajajo ali spreminjajo njihovih mest. Seveda je tu na mestu vprašanje, ali gre pri smeri s prvim svedrovcem na osmih metrih višine in petimi skupno v tridesetmetrski smeri sploh za t. i. športno plezanje (= varna zvrst plezanja). Obstajajo tudi druge zvrsti npr. t. i. *trad climbing*.⁴ Popolnoma razumem obe skrajnosti. Tudi današnje rekreativne plezalce v plezalnih centrih, ki bi si želeli v naravnem plezališču v smeri z oceno 7a vpeti naslednji komplet, ko je prejšnji še pri trebuhu ... Prav tako nelagodje plezalcev, ki so nekoč preplezali smer, ki je zahtevala *jajca*, z dodanim svedrovcem pa to zmore vsak *šodrovc* ...

Predstavil bom zgolj svoj pogled na to. Športno plezanje je (edina) zares varna oblika plezanja. Pa ne zaidimo v dileme *highball* balvanov ipd. Dodal bi seveda orodno plezanje v opremljenih plezališčih za tovrstno plezanje. Pri vseh drugih plezalnih zvrsteh se tveganje za hude poškodbe, vse do usodnih, znatno

povečajo. Seveda tudi pri športnem plezanju pride do hudih, včasih na žalost tudi usodnih nesreč, a to naj bi bila izključno posledica neustreznega ravnanja, neznanja, napake, in ne izruvanja varoval v steni ali padca na tla pri ustreznem varovanju. Športno plezanje je tudi vse bolj priljubljen, množični šport, tako na umetnih stenah kot v urejenih naravnih športnoplezalnih plezališčih, pleza vse več otrok ... Kar je seveda v redu.

Z izborom mest za svedrovce želim torej poskrbeti za varnost plezalca. Kar seveda ne pomeni, da se plezalec lahko nekontrolirano zloži vsepovsod v vsaki lahki smeri. Položne smeri niso dobre za padanje. A zagotovo želim v prvi vrsti izključiti možnost padca na tla, tako da večje razdalje med prvimi svedrovci ne pridejo v poštev. Potrebo po "jajcih" zaradi bližine tal izključujem. Če kdo vpenja visoko nad glavo v nestabilnem položaju z veliko izvlečene vrvi, se to seveda še vedno lahko zgodi, tudi pri tretjem, celo četrtem svedrovcu v smeri. A to je napačno ravnanje plezalcev, ne napačno nameščanje svedrovcev.

Više v smeri so v položnih lahkkih smereh nevarne večje police, kjer pravzaprav spet začneš praktično "s tal" in so svedrovci spet bolj na gosto. Sicer pa v navpičnih in previsnih smereh pridemo do vprašanj o

Viljeva prva
preplezana smer
z oceno 8b
Arhiv Vilija Gučka

⁴ *Trad climbing* – tradicionalno plezanje, za katerega je značilno sprotno nameščanje varovanja (metuljev in zatičev).

Sektor za orodno plezanje v Mlačci je opremil Vili Guček.
Arhiv Vilija Gučka

dolžini padca in t. i. udobju smeri. Potrebni sta razumevanje in zavedanje, da so padci del športnega plezanja. In tudi daljši in dolgi padci so lahko varni. Tega mnogi današnji športni plezalci ne razumejo ali pa se tega niso pripravili naučiti. Izkušveno. Vpenjanja z majhnih oprimkov sredi detajla se poskusim vedno izogniti, če dovolj dober oprimek za vpenjanje naslednjega svetrovca le ni predaleč in če je padec v prejšnji svetrovec varen, čeprav je zato malo daljši. Željo po udobju v smeri pa bi imenoval to, da bi se po vsaki smeri dalo priti na vrh z vlečenjem iz svetrovca v svetrovec (A0). Tudi ta potreba mi ni blizu. Kot rečeno, varni padci so del športnega plezanja, tudi daljši.

Opremljanje smeri je zahtevno delo.
Arhiv Vilija Gučka

Naj to svoje videnje še nekoliko "prepletem" z ocenami zahtevnosti smeri. Položne štirke, petke in kakšne šestice z a-jem zvrzam najbolj "na gosto". To so smeri za plezalke in plezalce, ki neizkušeni vstopajo v šport. In le tako se lahko, kar se tiče opremljenosti smeri, izognemo resnim poškodbam. V 6b in c, ki so po navadi že nekoliko bolj strme, se mora plezalec sprizjati z varnimi padci, tudi včasih malenkost daljšimi. Ocena 7a in več pa od uporabnika plezališč, po mojem mnenju, zahteva razumevanje in obvladovanje varnih padcev. Tudi daljših. Če bi opremljal popolnoma drugače, npr. vse zelo na gosto, v pregosto navrtanih smereh "razvajeni" plezalci ne bi zmogli plezati v mnogo plezališčih po svetu, ki jih poznam in v katerih sem varno padal – tudi precej daleč. A takšna sta pač moje mnenje in vodilo pri opremljanju. Tudi opremljevalci smo različni ljudje in različno ocenjujemo in dojemamo stvari v našem športu. In res se tudi *zeitgeist* glede opremljenosti športnoplezalnih smeri spreminja v smeri vse večje varnosti. V tem ne vidim težav. Za varno plezanje gre.

Zdaj opremljam nekoliko drugače kot pred dvema desetletjema. In res je, da tu in tam tudi sam malo *po-bentim* nad *blesavim* opremljevalcem, ki je svetrovec dal v steno šele tam visoko nekje, v resnici pa se pravzaprav jezim nase v svoji smeri. Ker nisem *uplezan* in me je strah pasti, čeprav bi bil padec popolnoma varen. Če pa najdem svojo napako v dejanski ne/varnosti, sem pa vedno pripravljen za dodatnega ali "enega ven, dva not". Vsi delamo napake. Popravimo jih. A ni bolj trapastega občutka, kot je stres, kam pravzaprav namestiti svetrovec, če nikamor ne bo "prav". Letelo bo po tebi ali z ene ali z druge strani (*smeh*). Sta pa opremljanje in preopremljanje zagotovo zelo odgovorni deli.

Najprej si opremljal plezališča, ki si jih poznal. Potem so prišla na vrsto tista, ki si jih našel sam. To zahteva veliko časa. Ti pa si še plezal, hodil v službo, igral v glasbeni skupini. Kako ti je to uspelo?

Najprej sem opremljal Zelenc in Boben v Zasavju. Potem smeri v Kotečniku. Prvo večje je bilo Pod Reško planino, največji projekt pa zagotovo Renke, s ferato vred. Tudi zdaj sem še vedno aktiven pri nastajanju plezališča Pod Škalo v Hrastniku, sodelujem v akcijah Projekta OSP, kjer mi je zelo zanimivo, malo nostalgичno, a zabavno hkrati preopremiti katero izmed svojih smeri po skoraj treh desetletjih. Dnevi, ko sem res intenzivno opremljal, so bili pa "turbo" dnevi. Takoj po službi sem šel vrtat do mraka. Hvala mami Nurki za vso podporo! Tudi smer z imenom Nurka, kot rečemo moji materi, je v Renkah. Dan, ko je bila vaja, sem zaključil malo prej, po navadi tako, da sem tu in tam še na vaji strgal siko (lepilo) s prstov (*smeh*). Potem pa je bilo odlično, ko sem med koncem tedna preplezal opremljeno smer in se po navadi pri sidrišču zadril: "Nova smerkaaa!" (*smeh*)

To delo je bolj ali manj prostovoljno, stroške si vsaj v začetku nosil sam. Zakaj vztrajaš toliko časa?

Delo je res bilo prostovoljno, a pri nastajanju vseh plezališč v Zasavju mi je ob strani tesno stal moj *ferajni*, AO Trbovlje, ki se mu zares iskreno zahvaljujem. Prepoznali so – ali pa smo jih prepričali o tem – vrednosti nastajanja plezališč. Zagotovo so pri tem odigrali vlogo tudi najini (z Metko) rezultati s tekmovanj, saj sva bila oba večkratna državna prvaka in dolgoletna člana reprezentance. Metka je bila s svojimi uspehi v svetovnem pokalu nekajkrat izbrana za najboljšo športnico v občini. Material, ki je ostal v stenah, svetrovci in sidrišča, lepilo, celo vrtalko mi je torej vedno uspelo pridobiti, tega nisem kupoval sam, tudi statične vrvi, pomožne svetrovce (t. i. pozicije) in pihalec sem dobil. Seveda sem včasih "dobavo" s svojo zagnanostjo prehitel in nemalokrat kaj založil. (Ali pa je to naredil moj prijatelj; Damči, hvala!) Pri opremljanju novih smeri oz. kar celih plezališč pa je še cel kup dodatnih, ne ravno vidnih stroškov, začeni s gorivom, pa žage, sekire, stari cepini, *pajsarji* ... O teh "nevidnih" stroških bi zagotovo znala največ povedati moja nekdanja partnerica Melita Rozina, saj so vztrajno in sistematično zajedali družinski proračun (*smeh*). Kar se tiče nastanka plezališč na Hrvaškem (Pag, Brač, Hvar), je pa res domala vse šlo iz osebne denarnice. Sva pa z Meki (Melito) preživela več tednov na Hvaru, kjer sem opremljal plezališče v Veli Stinivi na stroške lokalnih plezalcev, ki so se organizirali v Udrugo Stina. Hvala, Damir Pačić - Pačo in Joško Purko!

Zakaj vztrajam toliko časa? Zagotovo predvsem zato, ker imam to rad. Ker je res lepo plezati v lepem, dobro urejenem plezališču. In seveda sem tudi začutil hvaležnost in spoštovanje številnih plezalcev, ki so radi plezali v "mojih" plezališčih. Lepo in prav je bilo tako. Nikoli mi ni bilo žal za to, kar sem počel.

Kako lokalne skupnosti gledajo na to dejavnost? Vidijo več potenciala ali več težav?

Razumevanje lokalnih skupnosti, npr. občin, se je precej spremenilo. Če govorim o zavedanju pomena dobro urejenih plezališč kot rekreativne ponudbe kraja, ga je vse več. Tudi vse več otrok teh odločevalcev pleza. Janja Garnbret pa je zares opravila veliko, neprecenljivo zgodovinsko delo, ki ga pozitivno občutimo prav vsi, ki na noge vlečemo plezalko. Poklon! Opremljevalci novih plezališč s(m)o tudi že vnaprej podučeni, kako umeščati novo plezališče v kraj, od potrebnih dovoljenj za nastanek, do ustreznih parkirišč, urejenih poti, smerokazov, informacijskih tabel itd. Jurij Ravnik iz Projekta OSP je izjemen poznavalec in strokovnjak za tovrstne nasvete. Vse več je zglednih primerov. In prav je tako.

Poznamo zgodbe z lastniki zemljišč in lokalnimi prebivalci, ki so v začetku povsem odprto in dobronamerno sprejeli v svoje gozdove tistih nekaj čudaških *mandeljcev* s štriki, pozneje pa obupavali in ponekod povsem upravičeno zaostriili odnose, ko so se med

konci tedna zgrnile horde plezalcev, kopice avtov ipd. Včasih tudi plezalci niso pokazali zrelosti z zavedanjem, da so v gosteh. Izobraževanje, upoštevanje in spoštovanje etičnega kodeksa plezalcev so nujni!

Posebno mesto imajo smeri za orodno plezanje (*drytooling*). Tam ne gre brez "poškodb" na skalah. Kako gledajo na to lastniki zemljišč, na katerih so plezališča za orodno plezanje?

Kar se samega "poškodovanja" skale tiče, to na odnos lastnika do plezalcev nima vpliva. Res so razčlembe zdrgnjene in zagotovo to res ne gre skupaj s športnim plezanjem, a pri "videzu" stene in vsega, kar lastniku zemljišča "prinese" plezališče, polno plezalcev, bi bilo praske na stopih smešno omenjati. Pomembnejše sem že omenil. Poleg tega opremljevalci za tovrstna plezališča izberemo stene slabše kakovosti, ki so v osnovi nekoliko bolj krušljive, drobljive, zamočene tudi v suhih poletnih mesecih. S cepini se lotimo le tistih, ki se jih ne bi oz. se jih ni mogoče z rokami.

Ta relativno nova plezalna zvrst ti je močno zlezla pod kožo. Kaj je "tisto" (razen orodja, seveda), kar jo ločuje od drugih plezalnih zvrsti?

Čeprav to plezanje ne bo nikoli doseglo priljubljenosti športnega plezanja, je to sicer kar dobro razvit, tudi

Vili v Viljevi sveči, kombinirani smeri desno od Vikijeve sveče na Jezerskem
Foto Bojan Leskašek

V smeri *Pantha rei*
z *Nadjo Korinšek*
Foto *Nadja Korinšek*

tekmovalni šport. Slovenski velemojster tega športa, žal pokojni, Janez Svobljak je dosegel zmago na tekmi svetovnega pokala in vrsto let krojil sam svetovni vrh. Razlogov, da orodno plezanje ne bo tako priljubljeno, je več. Morda začnem kar s tistim znanim začetnim "trapastim" občutkom, ko "cepini nikjer ne držijo in dereze povsod zdrsnejo" (*smeh*). Ker ne čutimo oprimkov in stopov kot pri športnem plezanju, je občutek res popolnoma drugačen, sprva nisi prepričan ali bo sploh "držalo". A tudi pri orodnem plezanju z vadbo pridobiš ta, sicer drugačen občutek. Gre pa za plezanje, kjer je seveda ogromno biomehanskih in fizikalnih podobnosti s prostim plezanjem. Ravno tako te "navija" v podlahti. Ko zadevo do neke mere osvojiš, je tudi tovrstno plezanje zelo lepa zadeva. Zahteva pa "dobro nabrušena orodja", ki niso poceni, tudi plezalniki z integrirano derezo so dragi, v težjih smereh je treba imeti veliko specifične moči in vzdržljivosti, predvsem pa mirne in hladne živce, saj je včasih treba orodje zadržati res popolnoma pri miru

pod istim kotom, ki edini zagotavlja možnost obdržati se na majhni stranski luknjici ali robu (na tekmah kovinskih!), medtem pa prestopati z nogami in premikati telo. Zdrs se zgodi v hipu, ob res majhnih tehničnih napakah plezalca/tekmovalca.

Sicer pa ima orodno plezanje na lestvici ocen med D4 in D6 veliko vrednost za alpinizem, v plezališču za orodno plezanje lahko varno treniraš za mešano plezanje, podobno kot v plezališču za prosto plezanje. Tudi pri plezanju v zaledenelih slapovih zelo koristi, če lahko dolgo visiš na cepinih in te "ne navije" tako hitro. Nekoč sem orodno plezanje v urejenih tovrstnih plezališčih imenoval kar zimsko športno plezanje v rokavicah (*smeh*). Super zadeva, družabnost v orodnih plezališčih pa zelo podobna športnim. No ja, mraz je morda eden od razlogov, saj večina *drajtularjev* poleti pleza športno, orodno pa predvsem pozimi.

Vedno me je zanimalo, kje najdeš ideje za imena svojih smeri.

Iz svojega blokca (*smeh*). Preblisk ob razmišljanju, ko je smer pač treba poimenovati. Plezalne smeri pri nas in v svetu imajo včasih res zanimiva, povedna, globoka sporočila, včasih so imena *zafrikantska*, smešna, navihana, besedne igre, politična, ujet aktualen dogodek, tragično zaljubljena, odjubljena, trapasta ... Vse sorte. Mislim, da bi tudi v imenih svojih smeri našel nekaj vsega. Zanimiva in zabavna danost "prvopristopnikom" (*smeh*). Ko sem odkril steno v Veli Stinivi, čudovita skala, sicer zelo ostra, a tik nad kristalnim morjem pravljicega zaliva, brez ene same smeri, je takoj naslednji dan nastala prva: Free Willy. In potem še mnogo drugih v dneh, ki sem jih preživel v tem malem plezalnem rajju.

Napisal si knjigo *Prvi koraki v svet vertikale*. Kaj je bil glavni razlog za to? Prav veliko takih knjig namreč ni. Morda prav to?

Pravzaprav res prav to. Bilo je nekaj literature o resnejšem treningu za naprednejše plezalce. Knjige o gibalnih osnovah plezanja v slovenskem jeziku pa res nismo imeli. Hvaležen sem tudi za srečo te priložnosti.

Skočiva za hip še v tvojo službo. Ukvarjaš se z otroki s posebnimi potrebami. To zahteva ogromno energije in potrpljenja. Kaj pa tebi osebno prinaša?

Res je, kot športni pedagog delam na OŠ Litija na podružnici s prilagojenim programom. Da sem lahko zaposlen tam, sem po končanem DIF-u (Fakulteta za šport) opravil še takrat t. i. defektološko dokvalifikacijo, kjer sem dobil nekoliko uvida v značilnosti teh otrok. Praviloma gre za nekoliko zmanjšane (včasih tudi kar precej) sposobnosti spopadanja s kompleksnejšimi življenjskimi situacijami. Pa naj bosta to računanje ali hitra akcija pri košarki. Tisto, kar me pri delu odločilno vodi, je zavedanje, da si prav nihče izmed njih ni sam izbral svojih sposobnosti oz. nesposobno-

sti, kakršnekoli že so. Niti svojih staršev, torej genov, niti okolja, v katerem odrasča. Z ustreznimi, manj ustreznimi spodbudami ali celo brez njih, prepuščen sam sebi. Poskus razumevanja situacije otrok, sočutje in pomoč pri usvajanju veščin, korak za korakom, in res je, včasih so koraki res majhni, a morda zato vrednejši. Ker je večina teh otrok zamenjala program, v katerem je bilo zanje vse prehitro, prezahtevno, kjer so obtičali za vrstniki, se zagotovo včasih tudi težko izognili kakšni neprimerni zbadljivki, so mnogi zaprti vase, s kopico neustreznih vedenjskih klicev po pomoči. Zares je lepo opazovati njihove nasmejane obraze ob npr. prvi medalji na športnem tekmovanju. Sicer pa imam tudi izjemno srečo s sodelavci v kolektivu OŠ Litija. Dober tim smo. Morda ravno zato, ker vsi delamo z otroki s posebnimi potrebami ali pa smo vsaj v stikih z njimi. Konec koncev, mar nima prav vsak izmed nas kakšno "motnjo" oz. "posebne potrebe" vsaj v nekem koščku sestavljanke naših življenj? Hvala prav vsem sodelavcem, ki so mi stali ob strani in mi še. Srečen sem, da sem del Nas.

In če dobro pomislimo ... Si je kdo izmed nas izbral gene, svoje ne/sposobnosti, ne/talente? (A pozor, kljub determinizmu ne v fatalizem!) Odgovorno udeležanje talentov, pozitivne spremembe in trud vedno štejejo! Ali pa je morda ne/sreča tista ... In srečno ujet zgodovinski trenutek rojstva s skalnimi stenami še brez smeri (*smeh*). Evo, še eno ime: Smer s posebnimi potrebami (*smeh*).

Vili s sinom Jakobom
Arhiv Vilija Gučka

Še zmeraj tekmuješ. Kako ti uspe kljub ne pravrosnim letom še vedno držati stik z najboljšimi plezalci v orodnem plezanju?

Zaradi slabe konkurence (*krohot*). Joj, joj me bodo fantje in dekleta *ganjali* ... Res je, imam kar nekaj izkušenj, veliko preplezanih smeri, neko obdobje sem kar trdo treniral na cepinih, zelo sem se poglobil v tekmovalno tehniko z ogledom posnetkov mnogo tekem svetovnega pokala, ko sem bil selektor skupine lednih plezalcev. In v skali sem lani še zmogel smer z oceno 7c. Morda to vse skupaj. Je pa resnica tudi v prvem stavku. Raven, ki ga je v orodnem plezanju dosegel Janez, je daleč nad tem, kar zmorejo trenutno najboljši naši, z vsem spoštovanjem. Število tekmovalk in tekmovalcev, ki se temu športu resno posvečajo, ni visoko. Res pa jih je pa čedalje več, kar je dobro. Pri tem ima nekaj tudi slaba infrastruktura, le ena približno prava umetna stena za orodno plezanje, ki se v ta namen preobleče le za nekaj zimskih mesecev, pravzaprav nobene zares dobre *bolderce* ipd. Vem, tudi sam bi v tej smeri lahko več postoril ...

Ti je česa resnično žal?

Ko sem ravno govoril o orodnem plezanju, morda tega. In če ostanem pri plezanju, morda kakšne "kraljevske linije", ki se je nisem lotil. V mojem življenju so seveda tudi stvari, za katere si želim, da ji nikdar ne bi storil. Ni jih malo. Življenje je razburkano morje, s spokojnimi zalivi in grozljivimi viharji, ki jih ustvarjamo ... In ja, do svojih bližnjih bi mnogokrat moral biti drugačen, bolj razumevajoč, sočuten in prijazen, boljši.

Najbolj pa, da s svojim sinom Jakobom zaradi plezanja in opremljanja nisem preživel več časa. Stene in smeri bi počakale, čas mine. Otroci zrastejo, kot bi mignil. A mi je lepo, da zdaj že pogosto "filozofirava" skupaj ...

Začela sva z glasbo, še končajva z njo. Če bi moral izbrati eno skladbo, ki bi pomagala ljudem, da bi te najbolj pristno začutili, katero bi izbral?

Jooj, meni dobre *muzike* je pa tako zelo veliko. A lahko dve (*vprašujoč pogled*)?

Seveda!

Crosby, Stills, Nash & Young, Dream for him, in Joni Mitchell, If. ○

Na tekmi SHS 2022

Foto Ivana Mijič

Sara Jaklič

Zgled je največ

Kako do sožitja v plezališču

Plezanje je že vrsto let eden izmed (meni najljubših) načinov preživljanja prostega časa. Še preden sem se naučila zares dobro hoditi in se vzpenjati na sedežno garnituro, sem okusila lepoto in vrvež lokalnih slovenskih plezališč.

Sprva je bil stik z njimi bolj podoben delavnici peščenih gradov. Pozneje nam je oče izdelal gugalnico na drevesu, najbolj pogumni izmed nas pa so se, oblečeni v plezalni pas in s čelado na glavi, lahko podali na krajši odsek *oprimganja* ter se v velikem previsu gurali visoko nad tlemi. Spomin mi seže še v čase, ko je bilo svetovno prvenstvo v Kranju le obrobni dogodek in marsikdo dolga leta ni vedel, da na Gorenjskem vsako leto gostimo najboljše plezalce sveta. Na nedeljsko dopoldne smo bili v Ospu v Babni ena izmed dveh družin, ki sta v tem dnevu plezali ter se gredli na soncu.

Dandanes, ko se končno brcnem v rit in se odpravim na katero izmed bolj obiskanih umetnih sten, srečam znanca, za katere nikoli v življenju ne bi pomislila, da se bodo kadarkoli znašli na tem mestu. Obisk plezališč se je v zadnjih letih močno povečal. Zaradi tega se plezalci srečujemo z novimi izzivi, na katere se vsak odziva na sebi najprimernejši način.

Ko me je pred leti (po spletu okoliščin) Jurij Ravnik povabil k sodelovanju pri izobraževanju športnih plezalcev, sem le debelo pogledala, ko je omenil, da bi jim bilo dobro povedati nekaj o etiki in morali. "Pa saj vedo, kako se morajo obnašati, kaj bi jim ponavljali že stokrat izrečeno?" je bil moj prvi odgovor. S cmokom v grlu sem sprejela Jurijevo ponudbo. Skozi leta trajajoč proces sem spoznala, da marsičesa ne vedo. Bolje rečeno – vedo, a ne upoštevajo vedno. Težava pri koriščenju plezališč v naravnem okolju je ta, da zgolj ena neprevidnost ali enkratna pomanjkljivost plezalca lahko povzroči veliko nepopravljive škode. Če vzamemo za primer parkiranje osebnih avtomobilov: kot redni popoldanski obiskovalec plezališča točno vem, kje je uradno parkirišče za dotično plezališče. Vedno parkiram tam, danes pa se mi zaradi nepredvidenih obveznosti mudi in parkiram bliže, ker me živčni soplezalec že čaka v plezališču. Če na dogodek pogledamo širše, sprva težave niti ne vidimo. Če pa

*Veliko si nas deli isti prostor, zato to upoštevajmo.
Foto Jurij Ravnik*

Avtor Ažbe Polšak,
2. letnik SŠOF

smo zaradi tega nekomu, ki se je popoldne lotil dela v gozdu, zaparkirali dovozno pot, je težava bolj kompleksna in navsezadnje prinaša obilo slabe volje.

V letih, ko je želja po plezanju v naravnih plezališčih vse večja, je treba skrbeti tudi za boljšo ozaveščenost plezalcev, ki jih uporabljajo. Treba se je zavedati, da smo del več skupnosti, ki si delijo isti prostor, ter da moramo biti drug do drugega spoštljivi in razumevajoči. Če do sočloveka pristopimo s preprostim vprašanjem ali prosimo za dovoljenje, bomo večkrat deležni pozitivnega odgovora.

Zelo pomembno je tudi, da se plezalci v plezališčih med seboj opozarjamo. Ker je plezalska skupnost v Sloveniji relativno majhna, je konstruktivno opozarjanje težje doseči. Po navadi nočemo soliti pameti lastnim prijateljem, starejšim osebam ali plezalcem, ki plezajo boljše od nas. Odvržen olupek ali ovitek od piškotov je odpadek, ki v naravno okolje ne spada, pa naj ga odvrže otrok, žival ali najboljši plezalec na svetu. Zato je torej medsebojno opozarjanje tistih, ki so v tem trenutku tam, zelo pomembno. Tudi kampiranje pod steno, kjer lahko včasih opazimo pravi bazni tabor s šotori in ležalniki, ne spada v neposredno okolico vznožja plezališč. Najboljše je učenje z zgledom. Če se sami držimo pravil, ki so napisana v etičnem kodeksu (po navadi je na tablah pod vsakim večjim plezališčem v Sloveniji), imamo zagotovo več možnosti, da jih bodo upoštevali tudi drugi. Pri vsem skupaj je pomembno, da znamo ob pravem času in predvsem na pravi način kršiteljem pokazati, da njihov način vedenja ne spada v to okolje. Namesto da jim "zatežimo", naj nemudoma ugasnejo glasno glasbo, jih lahko prijazno prosimo, če bi glasno glasbo morda lahko malo stišali. Podobno je tudi pri zasede-

nosti smeri, v kateri je vrh, mi pa bi se radi v njej ogreli. Prav je, da smo kljub različnosti prijateljski in se do drugih ne obnašamo diktatorsko. Le na tak način nas bodo tudi tisti najbolj uporniški spoštovali in naše namige vzeli za svoje ter jih upoštevali.

V zadnjih letih se je v plezališčih pojavila tudi druga težava, ki je od etično klenih ljudi, kot so plezalci, ne bi pričakovali. V stenah ali pod njimi pogosto ostane

Če imamo v plezališču otroke, je treba poskrbeti tudi za njihovo varnost.
Foto Jurij Ravnik

tudi nekaj osebne opreme posameznikov, ki je tam odložena z določenim namenom. Včasih gre za fiksne statične vrvi, s pomočjo katerih opremljevalci dostopajo do zelenega predela v steni. Tovrstne vrvi niso primerne za plezanje. Prav tako v previsnejših smereh ostanejo fiksni sistemi (veliko jih ima v lasti projekt OSP, ki glede na karakteristiko in težavno vpenjanje na ključnih mestih opredeli in razporedi, v katere svedrovec se bodo vpeli), ki so lahko last projekta OSP ali posameznikov. V težjih smereh, predvsem tam, kjer je zelo težko in naporno vpenjati sisteme ob vsakem obisku plezališča, so prav tako fiksni sistemi. Opremo, ki jo prispevajo posamezniki, lahko opazimo tudi v obliki vponk z matico na tistih sidriščih, kjer bi se bilo sicer treba prevezati. Sisteme se občasno pušča v svetrovcih tudi tam, kjer bi bilo izpenjanje zaradi velikega previsa izjemno težavno. Vsak materialni prispevek posameznika ali projekta OSP je torej namensko določen in namensko ne služi samemu sebi.

Posamezniki poročajo, da lastniki puščene opreme ob naslednjem obisku plezališča le-te ne najdejo več ali pa ni na svojem mestu. Pojavlja se vprašanje, kaj se z opremo zgodi, kdo jo je ukradel in zakaj neki bi kdorkoli to počel.

Nekateri so mnenja, da so za odtujeno opremo v plezališčih odgovorni alpinisti, saj je včasih (v hribih še vedno) veljalo, da kar najdeš v steni, ostane tebi. Težko je opredeliti, ali gre za starejše obiskovalce plezališč, ki so še "iz stare šole", ali pa za mlajšo populacijo, ki si zaradi pomanjkanja prihodkov težko privoščijo nove kose opreme. Ali pa je lastnik postal nekdo, ki ne spada v nobeno izmed omenjenih kategorij in bi ga preprosto lahko poimenovali tat.

Zelo pomembno je, da se plezalci v plezališčih med seboj opozarjamo.
Foto Jurij Ravnik

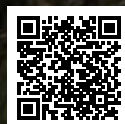

*Ležalniki pod steno, puščanje vrvi v smeri ...
Foto Jurij Ravnik*

Kljub vsemu napisanemu menim, da bo majhna skupnost plezalcev, ki radi preživljamo čas v naravi, znala stopiti skupaj in ustvariti prijetno vzdušje v sožitju mlajših in starejših generacij, kjer se za vsakogar najde nekaj tistega lepega, po kar je prišel. 📍

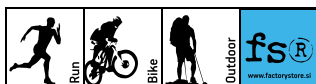

OSPREY®

Na voljo v trgovinah: Kibuba, Iglu Šport, Annapurna, Extreme Vital, Intersport, Hervis, Action Mama, Enduro, Elan

www.factorystore.si

Atmos | Aura AG LT
BACKPACKING

Mire Steinbuch

Z varstvom narave bi morali začeti že v vrtcu

Pogovor z Marijo Lesjak

Izjemoma bom začetek uvoda najprej posvetil vzporedni osnovni tematiki in ne današnji sogovornici. V Sloveniji je lahko dosledno varovanje gorske narave kljub zavzetemu delu odsekov za varstvo gorske narave v planinskih društvih oteženo in manj uspešno. Zakaj? Zaradi nedosledne državne politike na tem področju.¹

Marija Lesjak,
Zavižanski
Pivčevac, 1676 m,
Severni Velebit
Avtor vseh
fotografij je
Tomaž Kumer.

V tujini je naša država znana po tem, da si zainteresirani posamezniki lahko pri nas privoščijo stvari, ki si jih doma ne upajo, kajti kazni za kršitelje so, če jih zalotijo, zelo visoke.² Pa naj gre za vožnjo s kros motorji, štirikolesniki, motornimi sanmi ali za trganje oziroma izkopavanje zaščitenih rož; vse to je onstran naših meja strogo prepovedano. Zato hodijo k nam ropat našo naravno dediščino in rastlinsko bogastvo celo z drugih celin. *Ablast* pa nič ali skoraj nič. Primer: za vožnjo s štirikolesnikom po pohorskih gozdovih je storilec plačal 40 evrov kazni,³ kar je nerazumljiva velikodušnost. Po drugi strani pa je nadzornik Triglavskega narodnega parka oglobil gornika za 100 evrov, ker sta pozimi prespala na vrhu gore!⁴

Marija Lesjak je predana varuhinja gorske narave, ki je za svoje dolgoletno prostovoljstvo prejela vrsto priznanj; najprej vsa možna priznanja Planinske zveze Slovenije, leta 2009 Bronasto plaketo Mestne občine Velenje za prostovoljsko delo in decembra 2022 najvišje priznanje PZS, Svečano listino Planinske zveze Slovenije. Kljub vsem mogočim priznanjem in letom je še vedno aktivna prostovoljka na več področjih.

Kdaj oziroma kako ste začeli hoditi v hribe?

To sem si želela že od nekdaj; vedno sem bila pripadnica hribov, a sprva še ni bilo možnosti. Intenzivno sem začela hoditi po ločitvi, da sem si našla družbo. Ko sem v Celju hodila na Srednjo ekonomsko šolo, sem na neki stavbi videla napis Planinsko društvo Celje - Matica in se takoj včlanila, čeprav takrat še nisem imela nobenih možnosti za planinarjenje. Te so prišle najprej po razvezi, nato pa po upokojitvi in še vedno z vsem srcem hodim v hribe.

Zakaj ste se odločili sodelovati pri aktivnejšem varovanju gorske narave?

Že po značaju sem ljubiteljica narave, zelo jo cenim in spoštujem. Po končanem tečaju za markacistko in planinsko vodnico sem začutila, da potrebujem znanje tudi s področja varovanja, da bi ga поблиže spoznala in vedela, kako se obnašati. Čeprav lahko rečem, da je bila najboljša šola skromno življenje

Beli alpski mak

¹ <https://www.sglasnik.sg/Mesto-in-podeželje/PgrID/463/PagelD/3/artmid/422/articleid/837>. (Vse opombe so urednikove.)

² https://kvgn.pzs.si/files/File/Seminarske_naloge/pohorje_poligon.pdf, str. 10–13.

³ <https://www.lovrenc.si/objava/257831>.

⁴ <https://www.anzecokl.com/blog/2014/04/15/smuca-nje-z-rjavine-ze-od-100-eur-dalje/>.

na deželi, delo pri kmetih – pri tem sem opazovala prirodo in jo sproti spoznavala.

Ali lahko na kratko poveste, kaj so naloge oziroma dolžnosti gorske straže, ker tega verjetno vsi še ne vedo?

Predvsem ozaveščanje ljudi in opozarjanje na nepravilnosti. Mi, ki hodimo v hribe, smo več v naravi in več vidimo. Nekdo ne more ukrepati, če za neko stvar sploh ne ve. Ozaveščanja ljudi je veliko premalo.

Soglašam. Koliko let ste bili gorska stražarka, preden ste se dodatno izobrazili za varuhinjo gorske narave?

Po letu 1990 sem se kot članica PD Vinska Gora pridružila gorskim stražarjem in začela pogosteje zahajati v gore. Leta 2007 sem končala izobraževanje za varuhinjo gorske narave in na tem področju kar veliko naredila.

Leta 1954 je bila na pobudo dr. Angele Piskernik⁵ ustanovljena gorska straža. Takrat je bila zamišljena kot samostojna naravovarstvena organizacija s pooblastili naravovarstvenega nadzora in kaznovanja storilcev, ki v naravi povzročajo škodo. Kaj mislite o takem kaznovanju?

Da bi se s kaznovanjem ukvarjali gorski stražarji, je praktično nemogoče. Če na terenu nekoga opozoriš, moraš biti že vnaprej pripravljen na negativen odziv. Kaznuje lahko človek, ki je za to pooblaščen in pristojen. Gorski stražarji niso ne eno ne drugo.

Ste kdaj naleteli na posameznika ali ljudi, ki so s svojim početjem delali škodo, in jih na to opozorili? Če ste, kako so se odzvali?

Ja, sem jih opozorila, kar v bližnjih gozdovih Vinske Gore, kjer je speljana planinska pot. Naletela sem na motoriste, njihov odziv je bil zelo negativen. Kot ženska si ne moreš kaj dosti pomagati, ko ti mladenič zabrusi: "Kaj pa, če je to moj gozd?" ali "Kaj te briga!" Taki odgovori ti žrejo živce. Ob neki drugi priložnosti sem skupino motoristov fotografirala. Eden se je

ustavil in vprašal, ali jih mislim za...ti. Nato je odhrumel naprej. Drug primer je Pohorje, to je sploh posebno poglavje, svoja tema ...

... Vem, to je kot neokusen humor.

In na Smrekovcu, pa verjetno še marsikje.

Kaj menite o neposrednem varovanju rastišč arnike in Clusijevega svišča na Pohorju ter veliko-nočnic na Boču v času cvetenja?

Vse je odvisno od lokalnih društev, ki skrbijo za to. Da bi se s tem ukvarjali gorski stražarji ali varuhi narave; mislim, da to ni ravno naša naloga. Ljudi je treba predvsem ozavestiti. Na Lovrencu pod Lisco sem bila priča – takrat še nisem bila varuhinja – in srce me je bolelo, ko je neka ženska skrivaj izkopavala encijan. Pred leti je bila tam katastrofa, ko so izkopali šestdeset rastlin. Predvidevajo, da so bili na delu profesionalci. Seveda se je treba oglasiti, vse je odvisno od kulture oz. nekulture storilca, ki mu kaj rečeš na prijazen način.

Po svetu je znano, da se lahko v Sloveniji nekaznovano odnašajo rastline, ki se drugje dobro prodajajo.

Ob tej vaši izjavi sem se spomnila na svoj izlet v Tatre pred leti. Še preden smo prispeli tja, so nam povedali, da se hodi samo po poteh, da se ne dela bližnjic in da so tam nadzorniki, ki te kaznujejo, če kršiš pravila. Na vrhove smo šli lahko samo v skupinah po pet in s planinskim vodnikom. (Med lanskim obiskom Tater so bila pravila enaka, toda množica ljudi je bila neznanjska!) Ne vem, zakaj ne zaživi tudi pri nas, da bi se škodljivce udarilo po žepu. Na žalost so storilci po navadi dovolj bogati, da se na finančno plat požvižgajo. To je žalostno.

Na tem področju delujemo na videz neresno. Prej sem omenil straženje arnike in svišča. Mislite, da bi bilo treba enako ravnati tudi pri narcisah pod Golico in jurčkih na Pokljuki?

Po mojem bi morali povsod začeti delati red. Ko je ogroženih rastlin malo ali jih ni več, je že zdavnaj prepozno. Ljudi bi bilo treba začeti ozaveščati že mnogo prej, od osnovne šole ali celo vrtca dalje; recimo kar od ničle – rojstva (*nasmeh.*) A najprej bi morali vzgojiti starše.

⁵ Ángela Piskernik, prva slovenska doktorica znanosti, pomembna slovenska naravovarstvenica, botaničarka, muzealka in pedagoginja, leta 2019 upodobljena na poštni znamki. Vir: Wikipedija.

Kranjska lilija ali zlato jabolko

Brstična lilija

Brkata zvončica

Najbolje bi bilo, da bi otroci vzgajali starše. (Smeh.)

To bi bilo najbolje. Starejši bi se morali o tem učiti od mlajših.

Ste že našli na tleh odvržen šopek cvetja in kakšna čustva so se vam ob tem vzbudila?

To je zelo boleče, kot da je odtrgan del mene in vržen proč. Sicer se lahko zgodi, da nehote ali nevede kak teloh pade iz šopka. Sem nasprotnica trganja rož, kajti naj cvetijo tudi za tiste, ki bodo prišli za nami; v dobesednem in prenesenem smislu. Naj jih fotografirajo in jih za vedno ohranijo v spominu. Ko jih prineseš domov, jih ni več, ker že ovenijo. To je treba ljudem dopovedati.

V zadnjih dveh, treh letih, s pojavom tako imenovanih korona planincev, se je zelo povečal naval ljudi ne samo v gorah, temveč v naravi na splošno. Posledica je veliko smeti oz. različnih odpadkov. Kaj pa narediti tu?

Izkušnje s tem imamo tudi v našem kraju. Ja, ozaveščanje, ljudje bi morali že končno spregledati. Na naši planinski poti smo na zelo lepem razglednem mestu odstranili klopco, ker je bilo okoli nje toliko svinjarije. Zato smo jo enostavno umaknili. Žal.

Na kakšen način bi ozaveščali ljudi? Recimo, ne poznate človeka, vidite ga prvič, lahko ga samo enkrat opozorite, a to najbrž ne bo zaleгло.

Ja, to je res. Na prostorih, kjer so ob poti razgledna mesta ali počivališča in klopce, bi morali postaviti table s prijaznimi opozorili, morda pozitivnimi mislimi, da moramo paziti na naravo. Nekaj takega.

Kaj pa če bi dežurali gorski stražarji, stražarke, mogoče v parih, in bi vljudno opozarjali?

Mislím, da ne bi bilo dovolj učinka, če bi namensko hodili dežurat. Na nekaterih poteh je dosti ljudi. Če spotoma srečaš koga, ki ne ravna prav, ga opozoriš. Čakanje na morebitne prekrškarje pa je kar moreče.

Ima gorski stražar na vidnem mestu oznako, našitek, značko ali kaj takega?

Glede tega sem ravno zadnjič potipala na Komisiji za varstvo gorske narave. Odzval se je načelnik Marijan

Denša, da bo treba uvesti enotne našitke, ki jih za gorske stražarje, mislim, še ni. S tem bi jim dali – v narokovajih – neko avtoriteto. Varuhi gorske narave jih imajo, zaradi emblema se jim ni treba predstavljati. To je njihov prepoznavni znak, na nebesdni način, avtomatsko.

Prebral sem, da ste bili med ustanovnimi člani Planinskega društva Vinska Gora ter glavna pobudnica zaščite ene od naravnih vrednot v istoimenskem domačem kraju, in sicer Šentjanske jame na Peči I. Lahko kaj poveste o tem?

Nekoč je v Vinski Gori deloval TVD Partizan, v okviru katerega je delovala planinska sekcija. Leta 1990, ko so dozorele razmere za ustanovitev planinskega društva, sem bila na njegovem ustanovnem sestanku. Od takrat sem članica društva, skoraj trideset let sem bila tajnica in od ustanovitve Odseka za varstvo gorske narave njegova načelnica do januarja letos, in še kaj. Omenili ste Šentjansko jamo na Peči I. Naredila sem tečaj za varstvo gorske narave in vodja usposabljanja Rozi Skobe je rekla, da imamo v domačem kraju gotovo kaj takega, kar bi bilo vredno predstaviti v seminarski nalogi. Takoj sem vedela, da bo to Šentjanska jama, ker je res enkratna.⁶ Kaj ustvari narava v milijonih let, si težko predstavljamo ... Za piko na i sem se takoj po tečaju posvetila tudi naravovarstveni tabli, ki smo jo postavili leta 2010. Da ne bom krivična, malce pozneje je zavel pravi veter in v Vinski Gori smo uredili prvo športno ferato v Sloveniji na Gonžarjevi peči.⁷ (Po uradni klasifikaciji je to Učni poligon – zavarovana plezalna pot Gonžarjeva peč.) Sočasno sem poskrbela, da smo zaščitili tudi njo, saj je maskota Vinske Gore. Tudi tu smo za ozaveščanje ljudi postavili naravovarstveno tablo o naravni vrednoti, kar je bilo zelo potrebno.

Torej je takih tabel premalo?

Absolutno! Ljudi je treba naučiti, da jih bodo brali. Na primer lani jeseni smo šli na Klemenčo jamo in obi-

⁶ http://pd-vg.velenje.si/images/biser_vinske_gore.pdf.

⁷ https://www.pzs.si/javno/kvgn_dokumenti/Seminarske_naloge/VGN/Plezalna_pot_Gonzarjeva_pec_Cviki_Matjažič_Metka.pdf.

Sternbergov klinček

Peresasti glavinec

Kernerjev mak

Pirenejski kamnokras

skali najdebelejši macesen v Sloveniji. Kot varuhinja najprej preberem tablo in vidim, da priporočajo, naj se ne hodi po njegovih "nogah". Toda skupina skoraj tridesetih ljudi se je takoj zagnala nanje. Odločno sem morala ukrepati, da se nismo fotografirali na njegovih koreninah, temveč nekaj metrov stran. Mogoče so to malenkosti, a so pomembne.

Kako vzbuditi zanimanje za tovrstno prostovoljno delo, mogoče zlasti med mladimi, da bi pridobili več ljudi?

Pozanimala sem se, koliko je varuhov in gorskih strazarjev glede na število članov Planinske zveze Slovenije. To je zelo majhen odstotek. Že pri majhnih otrocih bi morali delovati v tem smislu, vzbujati zanimanje za naravo in jih ozaveščati. Jih učiti opazovati naravo z drugega zornega kota, ne samo mimo-grede, temveč da se ji posvetijo in poglobijo v njeno delovanje in lepote. Tu se premika zelo počasi, a treba je vztrajati, sicer še toliko ne bomo imeli. Zelo sem vesela, da smo v Vinski Gori, v tem majhnem društvu, ob obstoječih treh varuhih gorske narave (VGN) lani pridobili še eno članico. Tej sem januarja predala načelnštvo odseka, ker je mlajša in tudi prizadevna. Dve novi varuhinji gorske narave se bosta izobrazili v naslednjem letu, ker jima letošnji termin ne ustreza. Tako gre korak za korakom. Ljudem dopoveš, da to ni *pijlanje*, temveč drugačen pogled na naravo in njeno občutenje – če se ji malce posvetiš in izобразиš v tej smeri.

Ko ste zunaj v naravi, v gozdu, gričevju ali visokogorju, se lahko popolnoma sprostite ali ves čas z enim očesom budno spremljate, ali je v neposredni okolici vse tako, kot mora biti?

Ja, se sprostim, istočasno pa tudi vidim. (*SmeH.*) Na primer – ne pričakuješ salonitk. Lani sem v štirinajstih dneh dvakrat naletela nanje. Z mislimi si čisto drugje, ko jih zagledaš, se ti pa takoj prižge rdeča luč. Tudi ko hodim s skupinami, se lahko sprostim, uživam po svoje, klepet okoli mene me ne moti. Včasih se iz njega lahko kaj naučim. V naravi uživam tudi v skupini, v prijetni družbi. Ne obremenjujem se s pogovorom, ki bi me motil in odvrčal od bistva prirode.

Marija Lesjak pred tablo o naravni vrednoti Šentjanška jama na Peči 1, ki so jo postavili na njeno pobudo.

Ste tudi markacistka in planinska vodnica. Še sodelujete v akcijah markacijskega odseka?

Seveda. Markacistka sem od leta 1999. Na Univerzi za tretje življenjsko obdobje Velenje sem bila trinajst let mentorica planinskega krožka, potem sem morala zaradi družinskih razmer vodenje opustiti. Predala sem ga drugi zelo prizadevni mentorici. Zadovoljna sem, ker s tem nismo izgubili niti enega izleta.

In za konec – ste kot otrok pletli venčke iz npr. marjetic ali regratovih cvetov?

To pa sem. (*SmeH.*) Zelo sem uživala. ○

Potonika z Velebita

Kochov svišč

Zoisova zvončica

Volnatoglavi osat

Mire Steinbuch

Moj prvi in edini turni smuk

Grossvenediger

Na vrhu
Foto Klemen Gričar

Še danes se ne morem odločiti, kako bi se označil glede tiste ture: lahkomiseln, naiven, neumen, preveč optimističen ...? Ali pa sem kar slepo zaupal v svojo srečno številko 13, se prepustil usodi in si rekel kot Vertljev Hanza: *bo že kok, še zmeri je blo kok*,¹ kakor je menda imel navado govoriti.

Že od mladih let nisem bil privrženec postopnosti; do neke mere sem to postal šele z leti. Na svojo sploh prvo planinsko turo sem se odpravil kar na Triglav v spremstvu dve leti starejšega sosedovega fanta, ki je bil v mojih očeh že izkušen planinec, saj je oskrbnico kočice pri Triglavskih jezerih klical kar po imenu. Gnala me je radovednost, kako je v hribih, in najprimernejša za spoznavno turo se mi je zdela najvišja domača gora; toda za tem se je skrival še en drug razlog, ki sem ga že omenil ob drugi priložnosti, zato samo na kratko – kot Slovenec brez Triglava nisem želel v JLA.

Tako kot sem iz ljubljanske kotline, s travnika, ki smo ga preuredili v nogometno igrišče, na svojo prvo planinsko turo odrinil naravnost na Triglav, sem leta pozneje

izbral podoben način tudi pri smučanju. Vendar v mislih nimam običajnega smučanja z vlečnicami, steptanimi progami, gnečo ipd., temveč turnega.

Osnovno smučarsko znanje sem nabiral na Blaževem griču in po Golovcu. Smučanje po kolovozu je štel kot ogrevanje, nato smo se preselili med borovce, kjer smo si v nizki podrasti *naštampali* in, kolikor se je dalo, utrdili progo za "veleslalom". Bilo je zanimivo, padci so se po navadi končali v mehki podlagi, če le nisi oplazil drevesa. Vanj sicer nisem nikoli trčil, je pa moje koleno ob nekem padcu občutilo s snegom prekrit panj – štor je trčil ob štor. Ob tej priložnosti se je odlomila tudi krivina smučke. Teden dni sem šepal z oteklim in podplutim sklepom, mama mi je gor polagala kisove obkladke (kakšna urgenca, kaj pa je to?), nato sem bil dober za nekaj voženj s sanmi in končno sem spet stal na *dilcah*. Medtem ko se je koleno zdravilo, je ata odnesel zlomljeno smučko k domačemu izdelovalcu jesenovih smuč, kmetu Bobnarju, ki je krivino prilepil nazaj in zlom učvrstil s pločevino. Smučati sem se učil tudi tako, da sem gledal Jakopinovega Toneta in Tržanovega Tineta. Po Blaževem griču sta vijugala tako elegantno in lepo, da sta se po mojem mnenju že kar malce *afinala*. Kadar sem ju preveč vneto poskusil posnemati, sem končal v snegu.

Preskočimo par deset let. V vsem tem času svojega smučarskega znanja nisem kaj prida povečal. Po eni strani zaradi gneče na progah, po drugi zaradi dolgih vrst, v katerih so si nekateri na vse kriplje prizadevali, da bi se vrinili v vrsto čim bližje sedežu nihalk ali

Pred prvo turno
smuko je ruta
okoli glave nadvse
pomembna.
Foto Damjan Slabe

¹ Tak je tudi naslov knjige Marice Mrak, "velikih zgodb o velikih ljudeh".

sidru vlečnice in pri tem brezobzirno praskali po tujih smučeh. To početje mi je šlo precej na živce, zato se ne morem šteti med redne in navdušene smučarje. Še več, počasi me je minevala volja do take zimske "radosti".

Bil sem zaposlen v Iskri, slovenskem velepodjetju z močnim planinskim društvom, ki ga je delovna organizacija spodobno denarno podpirala. Ko sem zvedel, da organizirajo izlet na Grossvenediger, 3674 m, za nekatere Veliki Benečan, čeprav gora nima nič z Benetkami, kar je lepo pojasnil že Janko Mlakar, ki ga je poimenoval Venečan,² nisem dolgo premišljeval in sem se prijavil pri organizatorici izleta. Mimogrede sem jo vprašal, ali sme iti zraven tudi moj prijatelj, s katerim sva obiskovala alpinistično šolo. Bil je že zadnji čas, kajti v avtobusu je ostalo le še nekaj prostih sedežev. Če bi odlašal, bi Damjan, navdušen turni smučar, ostal doma. Društvo je za spremstvo najelo nekaj gorskih vodnikov.

No, na tej točki se je začelo pri meni zapletati. Ko je Damjan omenil smučiči, se mi je posvetilo, da to ne bo navaden pohod, temveč turni smuk. Zbudilo se mi je nekaj pomislekov o moji opremi, pa tudi glede smučarskega znanja sem si bil na jasnem, da je zgolj povprečno in še to le na urejenih smučiščih, turne smuke pa nisem še nikoli poskusil. Ampak brez smučiči ni imelo smisla iti na izlet. Ali me bodo, pešca, čakali nekaj ur, da bom *prikresal* nazaj do avtobusa? Absolutno ne. Torej – ali s smučiči ali ostanem doma? Odločil sem se za prvo možnost, tudi zaradi tritisočaka, in se zanašal na srečo.

Hinterbichl, 1329 m, končna postaja. Planinci lezemo iz avtobusa in pretegujemo otrple ude. Nato se je začela razstava turnosmučarske opreme. Bilo je kaj videti, ampak meni vse skupaj ni prav dosti pomenilo, ker nisem poznal vseh tistih znamk. Počutil sem

se kot bela vrana ali črna ovca, kakor vam ljubše. Oranžne alpske pancerce sem vpel v okovje alpskih smučiči, oprtal nahrbtnik, si naložil stare *elanke* na ramo in *regiment* po cesti gre ...

Čez približno pol ure je desna rama regimenta javila, da ima dovolj in zahtevala premestitev tovora na levo stran. Po približno enakem času se je uprla tudi leva rama. Salomonska rešitev – smučiči sem privezal na nahrbtnik in si naložil nekaj kilogramov težjo nadlogo. Kočo Johannis smo ignorirali in nadaljevali proti koči Defregger, kjer bomo jedli, počivali in spali. V aprilu je bila delno oskrbovana, skupna ležišča, odeje, čaj, kava in neka gosta juha, če se prav spomnim. Nekateri so izvlekli gorilnik, posodo in začeli pogrevati prineseno. Jaz sem ostal pri čaju in svojih sendvičih. Nekdo je glasno razlagal, da ga v hribih kislo zelje najbolj poživi in hidrira ter ga pridno mešal v posodi, da ga ne bi prismočil. Spanje na skoraj tri tisoč metrih sem dobro prestal, rahel glavobolček sem odpravil z dvema čajema, aspirinom in z dokaj svežim zrakom.

Proti koči Defregger
Foto Damjan Slabe

Pred kočjo Defregger
Foto Damjan Slabe

² *Planinski vestnik*, 1959/7; str. 56.

V nedrjih visokogorja
skupine Venediger
Foto Damjan Slabe

Zakoračili smo v čudovito jutro. Na ledeniku smo nekateri navezali dereze, večina je na smuči nalepila kože, in vsak v svojem tempu smo nadaljevali proti cilju pred nami. Pobočje se mi ni zdelo zelo strmo za smučanje. Edino, kar me je malce motilo, je bil trd sneg, firm, robniki mojih starih smučeh pa še nikoli niso bili nabrušeni. In bolj ko smo se bližali vrhu, bolj so ga zagrinjale megle.

Nahrbtnike in smuči smo pustili na ozki ravni izravnavi tik pod vrhom, na katerega smo se povzpeli po ozkem grebenu. Tokrat se mi ni preveč mudilo z vrha, spust me je nekoliko zaskrbel. Ko sem si zapenjal smuči, je bilo pobočje pod mano videti strmeje kot med vzponom, navidezna ciljna črta pa je bila daleč, daleč spodaj. Ne vem, zakaj so mi šinili skozi glavo naslednji verzi: Kaj čakaš, smučar, kaj stojiš, po strmali tej spustiti se bojiš. (prosto po A. Aškercu) Zdaj pa res ni bil čas za poezijo.

Vzporedno sem poravnal smuči, se toliko razkoračil, kot sem predvideval, da bo dovolj za ohranitev ravnotežja in se nežno odrinil s palicama. Zaradi trde podlage sem naglo pridobil hitrost. Vedel sem, da bom zvozil brez padca edino z dolgimi plužnimi zavoji, s katerimi bom imel hitrost pod nadzorom; tako sem upal in želel. Če telebnem, ne vem, kje se bom ustavil, če se sploh bom, cepin se je namreč prevažal na nahrbtniku. Začel sem serijo dolgih serpentin in po nekaj zavojih je začetna napetost začela popuščati, ne pa tudi opreznost.

Verjetno se je marsikdo ob pogledu name nasmehnil in pomislil, od kod neki se je vzel ta antipod turnega smučarja. V zavojih sem krepko zaviral in na široko zapluzil. Za zdaj mi je šlo kar dobro, le mišice v nogah so me začele vedno bolj peči. Tako sem vozil dolge ovinke sem in tja, dokler nisem niže spodaj zagledal ... *a se hecate?*

Ustavil sem se. Gor grede te tvorbe nisem opazil, najbrž smo se vzpenjali po drugi špuri. Ozka vrzel med dvema stolpoma v nekakšnem nizkem grebenu je bila kot portal, vrata v ledeno mrzle valove pekla, v hudournik, ki je neviden bučal nekje spodaj. Samo

Mire, čestitam za vrh in srečno vožnjo navzdol.
Arhiv Damjana Slabeta

še napis "O vi, ki vstopate, vsak up pustite",³ je manjkal. Vsak up? Pa kaj še! *Pretvorio sam se u uši*, je rekel Alan Ford. Jaz pa pravim, spremenil sem se v upanje, postal sem eno samo odločno samozaupanje.

Tukaj ne bo pluženja, tu bo šus. Bilo je že toliko niže, da se je sneg na površini ojužil, ravna smučina je vodila naravnost skozi vrata. Pobočje na desni se je ledeno svetlikalo in se vedno strmeje prelamljalo proti ozki soteski z nevidnim hrumečim hudournikom nekje globoko spodaj, ob katerem se je gotovo že nestrpno prestopal brodnik Haron in čakal na potencialnega stalnega prebivalca. Ogleđoval sem si to nepotrebno čudo narave. Če se zaletim v steber, sem góтов; če padem pred vrati, sem še bolj góтов ...

Globoko sem zajel sapo, se kot ostrostrelec skoncentriral na sredino vrzeli, rahlo skrčil kolena in se odgnal. Veter je zažvižgal mimo ušes kot *Zadnji vlak iz Katange*.⁴ Odprtina se je naglo bližala in ... bil sem zunaj! *Simpl* kot pasulj. Celó sonce je spet odprlo oči. Bil sem zadovoljen. Smuči so ostale na nogah, obenem sem potešil tudi radovednost glede turnega smučanja. A s tem zgodba še ni popolnoma zaključena. Ko sem pripeljal do makadama, sem smuči spet privezal na *ruzak*, pancenje pa obdržal na nogah, ker se mi ni ljubilo preobuvati v gozjarje. S hojo do avtobusa v napol odpetih pancenjih sem si prislužil velik čeden žulj na desni peti, okroglo rano z do mesa olupljeno kožo, ki se je celila približno tri tedne.

In še epilóg: *dilce* sem postavil v najtemnejši kot podstrešja. Če me v hribih kdo vpraša, zakaj ne smučam, odgovorim, da raje dobro gazim, kot slabo smučam. ◉

³ Dante Alighieri: *Božanska komedija*; Pekel, Tretji spev, Knjižnica Kondor; str. 6.

⁴ Film *Le Dernier Train du Katanga*; tudi *Last Train in Katanga* oziroma *Dark of the Sun*, posnet 1968.

Paul Preuss – gospodar prepada

Nova knjiga za planinsko knjižnico

V zadnjem času smo dobili kar dve knjigi o odličnih alpinistih iz začetka 19. stoletja. Februarja smo v *Vestniku* predstavili knjigo o Emiliju Comiciju (založba Sidarta; PV 2/2023, str. 56–57), tokrat predstavljamo življenje Paula Preussa (avtor obeh je David Smart).¹ Podnaslov knjige je *Življenje in smrt ob rojstvu prostega plezanja*, iz angleščine jo je prevedel Gorazd Pipenbaher. O obeh plezalcih je v preteklosti pisal že Bine Mlač (*Veliki pionirji alpinizma*, Didakta, 1993), tokrat pa je vsakemu namenjena kar cela knjiga.

David Smart iz Toronta v Kanadi je uredniški direktor založbe Gripp Publishing, ustanovitelj štirih kanadskih revij in avtor petih plezalnih vodnikov, dveh romanov, spominov *A Youth Wasted Climbing* in biografije (*Comici*).

Paul Preuss je bil Avstrijec, rojen leta 1886 v Altausseeju, živel je na Dunaju in v Münchnu, ki je veljal za mesto plezalcev. Že v zgodnjem otroštvu je bil borec, saj je hudo zbolel, a je preživel, zato ga je navdal občutek nesmrtnosti. Na gimnaziji je maturiral v rekordnih dveh letih; študij botanike je končal z doktoratom. Plezati je začel kot 15-leten fant in v svojem kratkem življenju (27 let) napravil izjemno plezalno kariero. Že v mladosti je z vzponi v okoliških gorah dokazal svojo neprekosljivost. Bil je začetnik plezanja in treninga v plezalnih vrtcih. Že v času študija je vsak trenutek prostega časa izkoristil za plezanje in smučanje, plezalne konce tedna pa pogosto podaljšal, tudi ko so se njegovi prijatelji že vrnili v študijske klopi. Vse to so mu omogočali spol, izobrazba in pripadnost meščanskemu razredu s privilegiranim položajem. V začetnih letih je plezal s številnimi – s sestro Mino, tudi z otroki psihoanalitika Sigmunda Freuda, z veliko ženskami, od bolj znanih je bil njegov soplezalec Giovanni Battista "Tita" Piaz, s katerim sta si v časopisju pisala dolga nežaljiva pisma, v katerih sta zagovarjala vsak svoja stališča. Piaz je bil nekaj starejši in zato tudi bolj izkušen, Preuss pa si je prizadeval doseči Piazov nivo, ki je bil kombinacija vsega: težko plezanje, sam – v prvenstvenih smereh. Njegova soplezalca sta bila tudi Hans Dülfer in Angelo Dibona. Plezal je vsepovsod, začel je v pogorjih Totes Gebirge, Gesäuse, Dachstein, Wilder Kaiser, pozneje v Dolomitih, Vzhodnih in Zahodnih Alpah (naj pohvalim urednico za uporabo izraza Zahodne Alpe, kar je geografski pojem, ki ga venomer zamenjujemo s "ponarodelim", a napačnim izrazom Centralne Alpe).

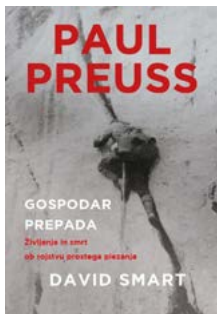
Paul Preuss leta 1912
Vir Založba Arna

Prva ledeniška tura je bil Severni greben 4221 metrov visokega Zinalrothorna, kar je bil takrat odličen vzpon, pozneje je preplezal tudi vrsto lednih smeri. Leta 1912 je, po srečanju z Oskarjem Ekeinsteinom, temeljito izpopolnil ledno tehniko. Preplezal je 1200 smeri, dosegel 1200 vrhov, 300 od tega sam, 150 je bilo prvenstvenih. Če je plezal deset let, je to 120 vzponov na leto.

Preuss je bil tudi strasten smučar, opravil je celo serijo ambicioznih tur, ki so pomenile velik korak naprej v razvoju avstrijskega turnega smučanja. Leta 1910 je opravil 9-dnevno prečenje skupine Silvretta in šestdeset kilometrov dolgo pot čez prelaze v skupino Ötztal. Takrat je izkusil mraz, samoto, asketske napore v neobljudeni, ledeni pokrajini, visoko nad slikovitimi vasicami, ki jih je zima odrezala od sveta – vse to mu je bilo skoraj tako všeč kot akrobatsko, tvegano plezanje v skali. Opravil je tudi prvi smučarski spust s štiritisočaka, z Gran Paradisa.

V letih 1910–1911 je z nenadnim prikazom vrhunškega, skrajno pogumnega plezanja tvegalo življenje in spremenil razvoj alpinizma, s čimer je dokazal,

¹ David Smart: *Paul Preuss. Gospodar prepada*. Založba Arna. Nazarje, 2022. 246 str., 29,90 EUR.

da mu v plezanju skorajda ni enakega. Prvi izjemni solo vzpon je naredil v severozahodni steni Planspitze v Gesäuse, kjer sta prišla do izraza širok nabor njegovega znanja in izjemen instinkt za iskanje smeri, predvsem pa tisto, kar ga je odlikovalo vse življenje: enakomerno obremenjevanje oprimkov. Po še enem izjemnem vzponu v zahodni steni Totenkirchla se je usmeril v soliranje težkih prvenstvenih smeri. V skladu s svojimi izredno strogimi etičnimi načeli se z vrha ni spustil po vrvi, temveč je plezal tudi navzdol! Ta vzpon je bil opravljen v tako drznem slogu, da je presegel vse nacionalistične razprtije. Leta 1911 je s Paulom Relyjem preplezal znamenito Preussovo poč v Mali Cini, kar je postala ena najbolj strah zbujujočih smeri v Alpah. Med njegove največje senzacije štejemo nenavaden prvi vzpon v vzhodni steni Campanille Basso v Dolomiti, 29. julija 1911. Stene ni poznal in jo je štiri ure iskal, za samo smer pa je porabil le dve uri in petnajst minut. Leta 1913 je soliral na znameniti Dent du Géant. Med 23. junijem in 23. oktobrom 1911 je 80 od 122 dni preživel v hribih. Tega leta je med 23. in 29. julijem plezal v Silvretti, kjer je opravil nekaj vzponov, zaradi katerih je postal najbolj znan, morda celo najbolj razvpit plezalec v Evropi.

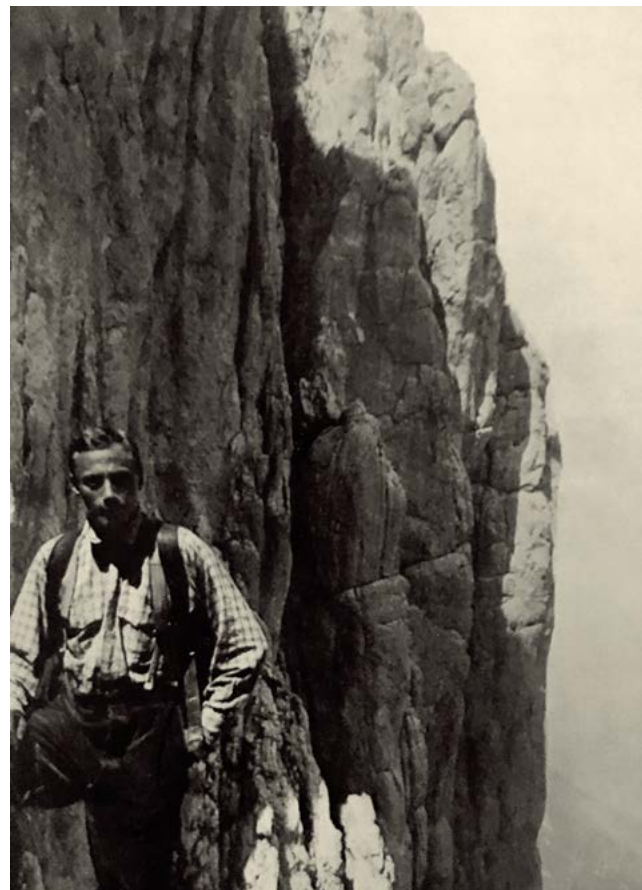
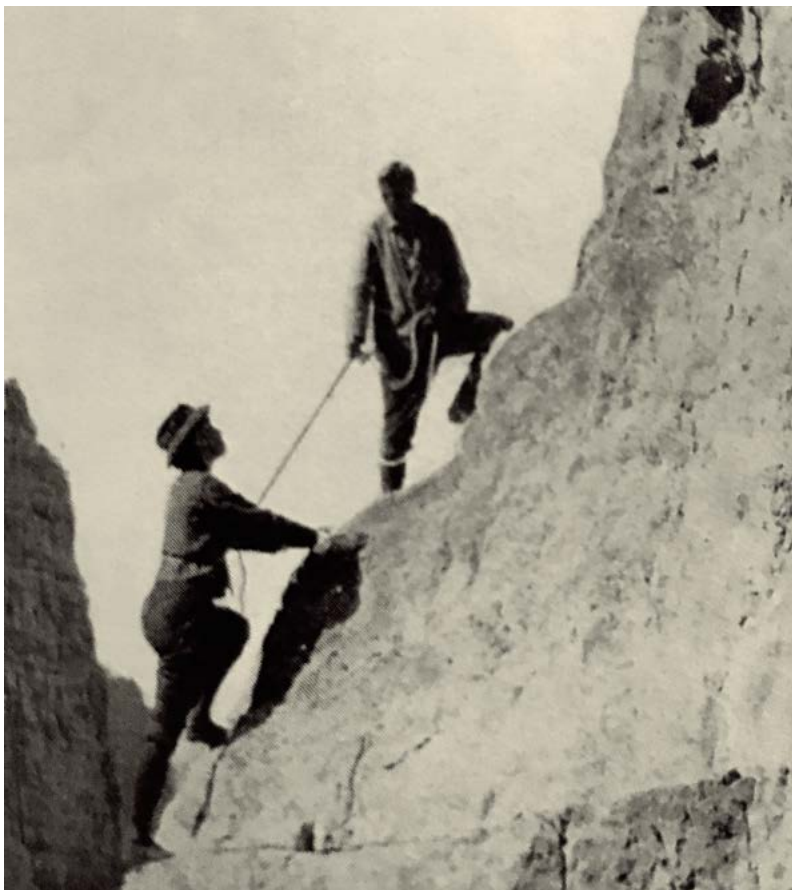
Njegovi solo vzponi so pokazali, da ima Preuss drugačne prioritete kot večina drugih plezalcev. Na ta način je postavil pod vprašaj pomen in metodologijo samega plezanja. Že v začetnih letih plezanja je poudarjal, naj se plezalec čim manj zanaša na tehniko in da je pač treba sprejeti tudi možnost smrti. Pri tem sta-

lišču je bil sicer dokaj osamljen in v sporu z mnogimi najboljšimi evropskimi plezalci (zanimivo, da so tovrstni spori značilni tudi za današnji čas ...). Bil je prepričan, da je treba gore sprejemati takšne, kakršne so. O njegovih nazorih je razpravljala skoraj vsa evropska plezalska skupnost. Leto 1911 bo za vedno ostalo zapisano v zgodovini plezanja kot obdobje, ko je Preuss postal junak novega plezalnega sloga.

Cilj skalnega plezanja je bil po njegovih besedah vzpon čez določeno steno, steber ali greben, pri čemer ni bila v ospredju želja stopiti na vrh, temveč plezanje samo. Vrednost skalnega vzpona oziroma njegovo športno vrednost je določala predvsem težavnost, čeprav je bila pomembna tudi linija smeri. Pri alpinističnih vzponih je bila ključnega pomena linija, ki je vodila na vrh, težavnost je bila drugotnega pomena. Alpinizem in skalno plezanje sta imela različne cilje, družili so ju določena pravila in športni duh. Preuss je menil, da tehnični pripomočki (klini in vrv) zmanjšujejo športno vrednost vsakega vzpona, tudi če so uporabljeni samo pri sestopu. Prosto plezanje je bil edini pravi način, tako za vzpon kot sestop. Prepričan je bil, da bi morali plezalci, ki smeri ne morejo preplezati brez vrvi, smer pustiti pri miru. S tem je omejil tudi tradicionalni pojem neomajne tovariške naveze. Zaradi vseh navedenih stališč in njegovega sloga lahko Preussa štejemo za izumitelja prostega plezanja.

Paul Preuss s sestro Mino na Campanille Basso v Dolomiti leta 1911
Vir Založba Arna

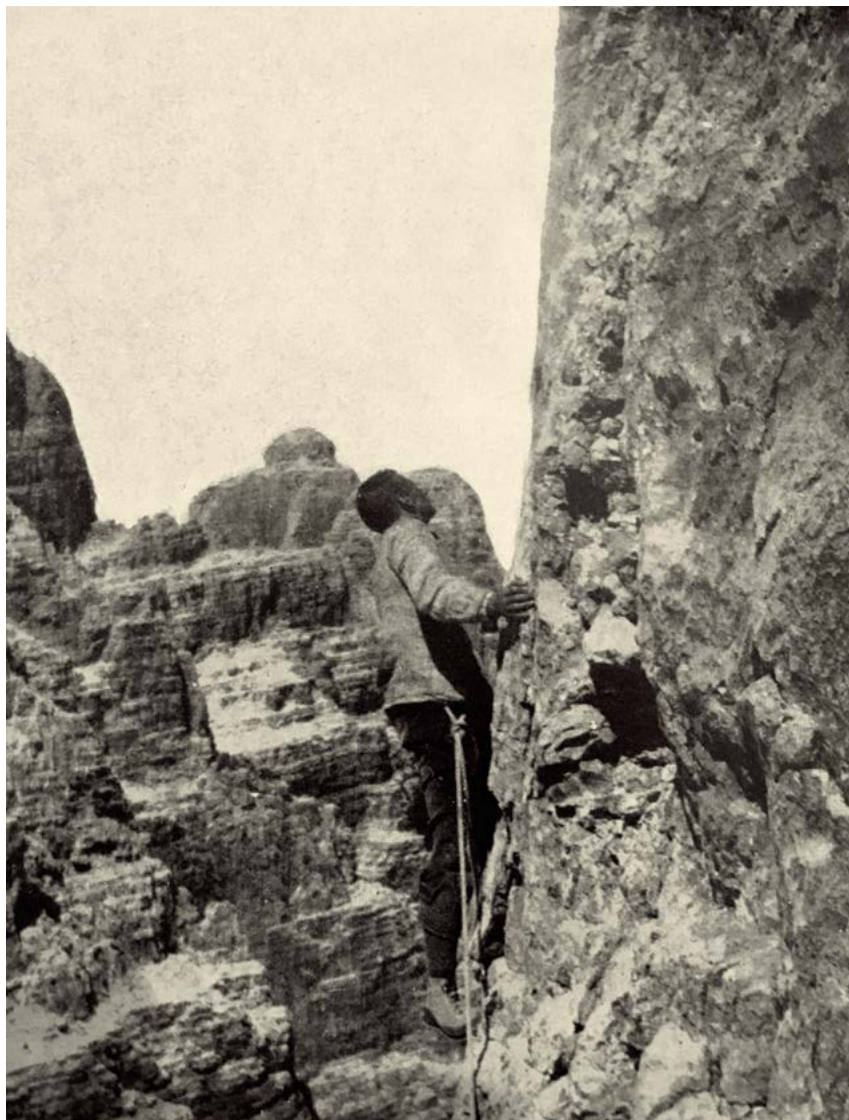
Paul Preuss pred zahodno steno Totenkirchla, ki jo je soliral leta 1911. Vir Založba Arna

Svoja stališča je predstavil v naslednjih tezah: 1. Vzponom, ki se jih lotevaš, ne smeš biti enak, temveč superioren. 2. Težavnost, ki jo zmore plezalec varno premagati v sestopu in za katero je prepričan, da ji bo brez težav kos, mora predstavljati zgornjo mejo njegovih vzponov. 3. Uporaba tehničnih pripomočkov je posledično upravičena samo v primeru, da plezalcu grozi neposredna nevarnost. 4. Klini so namenjeni uporabi v nujnih primerih in niso podlaga, na kateri temelji plezalna dejavnost. Vrv je dovoljena kot pripomoček za večji občutek varnosti, nikdar pa se ne sme uporabljati kot ključno pomagalo, ki omogoči vzpon. 5. Načelo varnosti spada med najpomembnejša načela. Toda to ne pomeni mrzličnega popravljanja lastne negotovosti s pomočjo tehničnih pripomočkov, ampak tisto osnovno varnost, ki mora biti pri vsakem plezalcu odvisna od pravilne ocene lastnih sposobnosti v kontekstu zelenih ciljev.²

Preuss je bil tudi plodovit pisec in izreden predavatelj. Mnogi obiskovalci njegovih predavanj so poročali, da je bil najboljši govorec, kar so jih kdaj slišali. Pisal ni le o strmih vzponih in spustih, temveč tudi o živalstvu in rastlinstvu ter navadah domačinov. Poleg običajnih, splošno dostopnih slik in fotografij gora je Preuss uporabljal tudi diapozitive lastnih fotografij, ki so bile zelo redke in kar je bila takrat velika novost. S tem se je Preuss pridružil takratni fotografski revoluciji, ki je naredila konec umetnim skalam in porisanim ozadjem. Fotografiral je s Kodakovim zvitkom, na katerega je šlo šest posnetkov, večinoma akcijskih. V enem letu je imel 150 predavanj po različnih krajih v Evropi, zaradi česar je imel silno natrpan urnik. Ker je bil primoran predavanja zaračunati, so mu ti prihodki pomenili način preživljanja. Naj omenim višino honorarja: sto takratnih mark bi bilo danes vrednih osemsto ameriških dolarjev. S članki in predavanji si je Preuss ustvaril sloves plezalca in književnika, ki zna zadovoljiti najrazličnejše skupine navdušencev nad gorami, s tem si je zagotovil najširše možno občinstvo. Postal je eden prvih poklicnih plezalcev in v svetu alpinizma, ki je temeljil na legendah in ustnem izročilu, je imel zagotovljen uspeh.

Preuss se je ponesrečil pri soliranju prvenstvene smeri v Mandelkoglu septembra 1913. Vzrokov za padec je več. Pred tem je imel povišano telesno temperaturo in se je prekmalu podal v steno. Kot kaže, ga je lovilo poslabšanje vremena, verjetno ga je v zgornjem delu stene, ko je premagal že večino težav (na polici visoko v steni so našli postavljenega možica), ujel snežni metež; iz stene Dent du Géant, kjer je preživel nevihto, pa je imel slabe izkušnje. Pozneje so v spodnjem delu našli žepni nož, kar daje slutiti, da je bil morda vzrok padca. Truplo so našli šele po več dnevih pod steno, zakopano v snegu. Njegov obraz z visokimi lici, velikimi vekami in značilnim, komaj zaznavnim nasmehom je bil nepoškodovan in spokojen.

Pohvalno je, da lahko prebiramo knjige o znanih plezalcih, kar Comici in Preuss nedvomno sta. Preussa bi glede na stališča o plezanju lahko primerjali z našim dr. Klementom Jugom, ki je, kot je znano, prav tako končal svoje življenje v mladih letih. Preuss je bil vzor solistu Alexu Honnoldu, o njem je Reinhold Messner napisal dve knjigi. Ko je bila Preussova soplezalca Emmy Eisenberg stara devetdeset let, je zaradi javnega zavračanja vrtnja svedrovcev Messnerju poslala Preussovo kladivo in nekaj klinov, kar je pri njem spodbudilo nastanek muzejev. Ti rekviziti so razstavljeni na vrhu smučišča Kronplatz. V Dolomitih v skupini Catinaccio stoji koča, Rifugio Preuss. Na stoto obletnico smrti (2013) so mu ob jezeru Aussee postavili spomenik, leta 2015 pa ob postaji gondole v kraju Gosau še drugega. Mednarodno društvo Paul Preuss vsako leto podeli nagrado Paula Preussa plezalcu, ki s svojimi vzponi najbolj pooseblja Preussovo filozofijo. Prvi prejemnik je bil Messner. Leta 2015 so festival Ausseer preimenovali v Festival Paula Preussa. Preuss zaseda pomembno mesto v kulturnem življenju gora, ki so mu bile tako pri srcu, in je danes eden najbolj priljubljenih osebnosti v zgodovini krajev okoli jezera Aussee. ○

*Paul Preuss si ogleduje
vzhodno steno
Campanile Bassa.
Vir Založba Arna*

² V knjigi na straneh 124–125.

Parkiranje pri Aljaževem stolpu?

[...] vam, bratje in sestre, priznam, da sem grešil v mislih, besedah in dejanju, mnogo dobrega opustil in slabega storil. Žal mi je, zelo mi je žal.

Najprej priznam, da bom pisal o temi, ki je občutljiva. Gre za področje, pravzaprav za napravo, ki se najbolj intimno dotika duš Slovenk in Slovencev. Tako tistih, ki ostajajo v dolini, kot tistih, ki se vozijo v gore. Pri pisanju se ne bom toliko osredotočil na samo napravo, temveč bolj na tisto, kar z njo počnemo, in še bolj na trenutke, ko z njo ne počnemo ničesar. Pisal bom o – parkiranju.

Sledi priznanje in kesanje. Z avtom sem bil na Zelenici. Parkiral sem v Tamarju. Poleti. Bil sem sopotnik, ko je voznik v Tamarju parkiral pozimi. Parkiral sem v Zgornji Krmi. Parkiral sem na Vršiču, parkiral sem v Vratih. Pogosto sem se vozil na Ravensko Kočno, pozimi plezat slapove in poleti skalne smeri. V Krmi sem zapeljal v neki sneg in porabil strašno veliko časa, da sem izkopal avto. V Krmi – oh, ta Krma – sem se pozimi peljal pogledat, če je možno parkirati v dolini. Ni bilo, z muko sem se prebijal v Radovno in srečeval enake bedake, kot sem bil sam. Mahal sem, se jezil, mahali so in se jezili, kazali določene prste in nakazovali, da bodo stopili iz avta. Sumim, da veste, kako to gre. In še veliko tega. Na svetu sem že tako dolgo, da sem doživel druge čase. Čase, ko se je to smelo. Ko nas je bilo v gorah manj in ko je bil avto resnično najvažnejša stvar v človeškem življenju. Potem so prišli preobrat. Začel sem teči po gorskem svetu in kar naenkrat sem avto pustil doma ali precej nižje. S tem sem spoznal, da je tako bolje. Začel sem se čuditi tistim, ki se morajo pripeljati do šanka na planini. *All the way*. Ker se jim zdi lažje odpirati in zapirati leso, naganjati krave izpred avtomobila in prenašati poglede začudenja. Seveda so začudeni tudi sami, ker jih čudno gledajo bedaki, ki pešačijo.

Eden od preobratov je povezan s turnim smučanjem oziroma z nekdanjo enačbo: turno smučanje = izkopavanje avta. Prepogosto je kdo rekel: "Daj, parkiraj," a voznik je vztrajal, da bo poskusil priti malo više. Saj bo šlo. Mogoče bo šlo. In ni šlo. Sledilo je kopanje, porivanje, preklinjanje, iskanje prgišč peska in kamenja, še več kopanja, še več preklinjanja, še porivanja. Nasled je bil avto osvobojen.

Leta pozneje, po preobratu, sem na smučeh koračil po gozdni cesti v družbi prijatelja in brata. Parkirali smo nizko. Ravno smo razpravljali, kako bi nekdanjo cesto napadli z avtom in bi se gotovo *zabrskali*. Točno takrat, ko je nekdo rekel, da raje hodi uro dlje, kot se ukvarja z reševanjem avtomobila, smo prišli okrog ovinka, kjer sta se dva turna smučarja obilno *zabr-*

skala in v neizkušenosti nista imela prave ideje, kako se rešiti iz kočljivega položaja. Sledila je ura kopanja, porivanja, iskanja kamenja in preklinjanja. Prav zato sprašujem še enkrat: zakaj je bolje eno uro izkopavati avto kot hoditi pol ure?

Razlogi so lahko mnogoteri in o njih niti ne bi preveč razpravjal, ker bi se raje osredotočil na učinke. Morda se ustavim zgolj pri motivu prihajanja do konca. Če že vozimo, je treba pripeljati do konca. Ne, do koder se sme, temveč do koder se da. Morda v vzgibu pridnosti želimo stvari opraviti do konca, kar združimo s pregovorno tihotapsko iznajdljivostjo in tradicijo izigravanja predpisov. In tako se z avtom znajdemo za šankom planšarije.

Sledi medklic. Ko sem se o tem pogovarjal z znanko, mi je ta odvrnila, da bi nekateri najraje parkirali na lastnem grobu. Ker živim neposredno ob pokopališču, moram poročati, da bi se mnogi radi pripeljali – ne na lastni grob, zagotovo pa – na grob pokojne stare mame. To jim preperečuje zgolj zid okrog *britofa*. Ob tem poročam, da sem med enim od svojih službenih bivanj v tujini našel slovensko sanjsko deželo, kjer imajo gigantsko pokopališče, kamor se ljudje pripeljejo z avtomobilom prav do groba. In, pomislite, tam obstaja tudi vinska klet takih razsežnosti, da te vanjo spustijo zgolj z avtomobilom.

Ker smo pri spominih in priznanjih, priznavam, da smo med prvim obiskom Paklenice spali na livadah pod Aniča Kukom, ko se to ni več smelo. Mladinci smo se pač znašli. Kot so se bosanski plezalci, ki so

plezali v lahkih smereh na začetku kanjona. Podnje so parkirali Range Roverja njihove GRS in tistega, ki je plezal, so varovali, sedeč na pokrovu avtomobila ali na zadnjem sedežu. Pač znašli so se, ker se je dalo. Nekaj let pozneje se je obisk dramatično povečal in zato so parkiranje vse bolj omejevali. Dandanes, ko je obisk še večji, je velika sreča, če najdeš parkirno mesto v kanjonu. Do danes še nisem našel človeka, ki bi ga to motilo.

Ne moti ga v Paklenici. Ne moti ga pod Kalblingom, kjer ga cesta in parkirišče staneta okrog 10 evrov. Ne moti ga pod Tremi Cinami, kjer plača 30 evrov. Ne moti ga pod Grossglocknerjem, kjer plača 40 evrov. Toda neskončno ga moti "inkasantstvo" na Blatu, kjer plača 15 evrov, enako ga moti na Ravenski Kočni, kjer plača 10 evrov. Popolnoma enako ga moti na Ljubelju, kjer bi ga parkiranje stalo 3 evre, ki jih ne želi pustiti tržiškimi inkasantskim barabam. Zato raje parkira v kup snega, na pločnik, ob stran ceste, se prerine med hlode, zaparkira avto gorskih reševalcev. "Hribi samo še za kriptomilijonarje?" se vpraša *blog*, ker trije evri so res nedosegljiv luksuz.

Tu se začne razkrivati antropološka struktura. Slavní antropolog Evans-Pritchard je med raziskovanjem nilotskih ljudstev ugotovil, da je ozemlje, ki mu rečemo dom, strukturirano glede na razdaljo od doma. Ugotovitev verjetno velja za ljudi na splošno. V Ameriki bom rekel, da grem domov v Evropo. Na Danskem bom šel domov, ko se bom vračal v Slovenijo. V Ljubljani bo dom Trzič. V Trziču bo dom Bistrice, v Bistrici bo to blok v Kitajskem zidu, v bloku bo to stanovanje 12.

Ko parkiramo, hja, je malo bolj zapleteno. Ne moti nas v tujini. Zato smo popolnoma mirni v Italiji, v Avstriji in na Hrvaškem. Pogosto nas ne moti, ko se parkirna uvede doma. Režim glede planine Blato ne moti Bohinjcev. Sam komaj čakam, da bi se vzpostavil red na Ljubelju, zlasti si želim, da bi prišli ki par-

kirali na urejenem in plačljivem parkirišču. Reda se boji tisti, ki nima volilne pravice v občini Trzič, toda pogosto obiskuje Zelenico in se zato tam počuti nekoliko domače. Moti nas, kot bi rekel neki drug antropolog, v liminalnem, v vmesnem. Nekje med domom in tujino, med redom in neredom, med prej in potem. Tam, kjer se da znajti. Zato marsikdo, ko nastane red in se uvede parkirna, na ves glas kriči po družbenih omrežjih: "Inkasanti, inkasanti, inkasanti!"

Sledi domačinski pogled. Veste, nas domačine moti, ko "ljubljančani" na Ljubelju zaparkirajo ves plato razen plačljivega parkirišča, ki ga potem plačamo domačini. Če bi namreč tam parkirali le domačini, uvedba plačljivega parkirišča sploh ne bi bila potrebna. Jezerjani zaradi sebe ne bi omejili in zaračunali parkiranja na Ravenski Kočni. V Mojstrani se ne bi trudili zapreti doline Vrat, če bi jo obiskovali zgolj oni. V zadnjih letih so stvari postale nevzdržne. Avtomobili prinašajo hrup, onesnaženje, gnečo, neprevoznost, odpadke, preveč prometa. Znanec, ki živi in kmetuje na priljubljenem planinskem izhodišču, je moral postaviti zapornico, ker so parkirali na njegovem dvorišču in travniku. Promet po makadamski cesti, ki jo vzdržuje s svojim denarjem, mu je leto za letom onesnaževal travo (krmo za krave) z neznosno količino prahu itd. Ko je, s pomočjo soseda, uredil parkirišče in ga začel zaračunavati, je postal omenjeno grozljivo bitje – inkasant.

Skratka, domačini iz planinskih okolij od turistov in planincev v glavnem nimamo nič. Res je, nekateri služijo z oddajanjem nastanitev ali z gostinstvom. Res je, turizem je pomemben za te kraje. Vendar se turisti, ki bivajo v teh krajih, ne pritožujejo nad parkiranjem, ker so na tujem. Pritožujejo se dnevni obiskovalci. Zato vztrajam: večina prebivalcev alpskih občin od turizma in od dnevnih obiskovalcev, ki obiskujejo planinski svet, nimamo nič. Vse, česar smo deležni, so mnoge neprijetnosti. Ker razumemo željo po obisku gora in ker razumemo turizem, nočemo nikogar odganjati. Toda nujno moramo najti uspešen način sobivanja. Urejeno in plačljivo parkirišče je začetek preprečevanja tlečih konfliktov.

Pogled naprej. Morda je tema parkiranja boleča prav zaradi liminalnega stanja, v katerem je celotna mobilnost? Kdor se le malo zanima za mobilnost, se zaveda, da mora priti do konca dobe avtomobila. Vem, taka izjava marsikoga boli, a to ne pomeni, da ni resnična. Rešitev za prometno gnečo in za zmanjšanje onesnaženja je trajnostna mobilnost, pri kateri je eden najvažnejših ukrepov zmanjšanje uporabe avtomobilov. Če to razumemo v Ljubljani, moramo to še bolj razumeti v Triglavskem narodnem parku, na Ljubelju, na Vršiču in na Ravenski Kočni. Vlak, avtobusi, žičnice, kolesa, električna kolesa in preprosta hoja. Vse to mora imeti prednost pred avtomobilom in vse to ne zahteva prostranih parkirišč. Zmanjša nam stres in prinaša boljša ter pristnejša doživetja gorskega sveta. Kdor ima gore rad, ve, da vožnja in parkiranje nista bistvo planinskih doživetij. ○

(Ne)sprejemljivo?
Foto Klemen Belhar

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Mitja Peternel

Eldorado za prave zanesenjake

Lungau

"Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno," je v svoji knjižni mojstrovini *Mali Princ* zapisal izjemni francoski pisatelj Antoine de Saint-Exupery. In ko s prevoznim sredstvom merimo kilometre med obema Turškima predoroma, ki pokrajino Lungau ločita od južno ležeče avstrijske zvezne dežele Koroške ter salzburške pokrajine Pongau na severu, se s tem ne bi mogli bolj strinjati.

Naključni voznik namreč med hitenjem na sončno stran Alp in naprej proti Jadranskemu morju ali ob lagodnem vračanju z njega številnih možnosti Lungaua niti ne zazna. Avtocesta po izhodu iz dvocevne luknje, zvrtnane globoko pod smučarskim prelazom Katschberg ter vhomom v predor pod Nizkimi Turami, namreč spretno in skrivnostno vijuga po

ozki dolini, redko posejani z manjšimi zaselki. Turnosmučarski navdušenec – razen razpoznavne oblike Grosses Mosermandla z nižjimi, kopastimi vazali – lepote zanimive kotline namreč sploh ne more opaziti. Posledično si tudi ne zna predstavljati, kakšen izjemen smučarski potencial se skriva v naravnem okolju na jugovzhodu avstrijske pokrajine Salzburg.

Marislwand - prvovrstna smuka z razgledom
Foto Mitja Peternel

In tisti, ki se bo tja odpravil raziskovat, vendar ne s pomočjo žičniških naprav, ampak na lasten pogon, bo na koncu dneva zadovoljen, sproščen in potešen, če le ne stremlje k zahtevnim alpinističnim spustom.

Zakaj v Lungau

Razen nekaterih krajših strmih odsekov, ki jih premoreta Weisseck in Grosses Mosermandl, tu namreč ne bomo našli prav veliko strmih sten, vrtoglavih ozebnikov ali ozkih žlebov. A vabilo k tej zahtevni smučarski prvini tudi ni prednostna naloga pričujočega članka. Gore in sedla, ki se pnejo nad povirjem reke Mure, najbolj privlačijo turnosmučarske zanesenjake zaradi neporaslih, enakomerno strmih, ponekod razgibanih pobočij, širokih dolin in redko poraslega gozda, skozi katerega so spretno speljane številne gozdne ceste. Nekatere med njimi se v zimskem času spremenijo v sankaske proge, kar je turnemu smučarju v dodatno zadovoljstvo. Pozitivna lastnost območja je tudi, da večinski del spusta pri številnih vršacih poteka nad gozdno mejo. Pokrajina ima namreč bistveno prednost pred mnogimi drugimi izhodišči, saj dolinsko dno leži vsaj tisoč metrov nad morjem. Številni zaselki ležijo še nekoliko višje. Najviše se dvigajo na Obertauern – skoraj do nadmorske višine 1800 metrov. Tako

je snežna odeja v zimskem času vedno zagotovljena, sezona pa traja vsaj od začetka meteorološke zime pa vse do konca maja.

Čeprav je kotlina na stičišču Nizkih in Visokih Tur ter Nockbergov od osrednje Slovenije oddaljena le slabi dve uri avtomobilske vožnje, kar z odlično avtocestno povezavo in večinoma ne prav dolgimi ter predvsem tehnično srednje in manj zahtevnimi cilji omogoča dokaj udobno izvedbo ture v enem samem dnevu, pa si je morda priporočljiveje izbrati ustrezen nastanitev v sobi ali apartmaju v enem izmed manjših vasic ali zaselkov, posejanih v dolini ali na sončnih terasah bližnjih vzpetin. Hišna pročelja se po zunanjem videzu morda res ne morejo primerjati s tistimi iz Vzhodne Tirolske ali Dolomitov, vendar pa nam bodo nastanitve prav gotovo nudile povsem zadovoljivo udobje. Poleg bogate kulinarčne ponudbe bodo tudi zahtevnejšim gostom ponekod ponudili še dodatno udobje v obliki sproščujoče savne, ki bo po smuki v hladnih zimskih dneh poskrbela za razbremenitev naših bolj ali manj utrujenih mišic.

Na kratko se pomudimo še pri imenoslovju gora v porečju reke Mure. Čeprav je območje nekoliko bolj oddaljeno od Slovenije, pa ne moremo mimo poimenovanja vrha Gengsitsch oziroma Gengsitschhöhe, ki za slovenski, še posebej pa za nemški jezik zveni precej nenavadno. A po pričanju domačinov ime izhaja iz slovanskega jezika in pomeni konjski bič, konjski hrbet oziroma konjsko planino. Za pohlevno, precej položno in kopasto obliko vrha si boljšega imena resnično ne bi mogli zamisliti. Pa še bolj domače se počutimo v teh krajih. Če k temu dodamo, da so posamezni cilji že uvrščeni v jagodni izbor nekaterih turnosmučarskih edicij v slovenskem jeziku, bo ta prispevek njihovo ponudbo dodatno razširil in popestril.

Veliko primernih turnosmučarskih ciljev

Posvetimo se še osnovni, splošni predstavitvi izjemno bogatega smučarskega območja. Pri tem bomo izpustili cilje nad Waldom v zatrepu doline Zederhaus, ki so bili natančneje predstavljeni že v *Planinskem vestniku*

Obilno zasneženi zaselek Seetal je izhodišče za turo na Gstoder.

Foto Mitja Peternel

*Imeniten razgled na dostopne planjave, vršace nad Obertauernom in skalnati masiv Dachsteina v ozadju je nagrada za pristop na Schwarzeck.
Foto Mitja Peternel*

1/2013. Turne smuke bomo navedli v obratni smeri urnega kazalca, začeniši na severovzhodu kotline, na meji z avstrijsko Štajersko. Tam se dviga kopasti osamelec Gstoder, 2140 m, ki je obenem najvišji vrh pogorja Murberge. Nanj se je priporočljivo povzpeti zaradi širnih razgledov, največ smučarskih užitkov pa bomo deležni pri vijuganju nad gozdno mejo ter mimo redko posejanih dreves nad kočo Dorfer Hütte. Senčna pobočja in razredčen gozd običajno zagotavljajo pršič vso zimo.

odlične smučarske razmere, ki zadovoljijo še tako zahtevnega smučarja. Kogar začarajo smučarske lepote Prebra, se bo na prostrane strmali znova in znova vračal. Njegova samotna miniaturna je sedlo Mühlbachthörl, 2478 m, na meji med Salzburško in Štajersko, ki povezuje Preber z dva metra višjim Roteckom. Obisk prisrčne krnice je priporočljiv za redke raziskovalce in ljubitelje samote, posledično pa so njegova pobočja le redko porisana z vijugami turnih smučarjev.

Nad krajem Lessach se pne Gumma, 2316 m, zaobljen vrh nekoliko nenavadnega imena. Uvodni del pristopa poteka po trasi kratke družinske smučarske vlečnice, nadaljuje se po sankiški progi, ki nas pripelje do idilične kočice Wildbachhütte, in zaključi s prostranim kopastim pobočjem nad gozdno mejo. Z dobrimi tisoč sto metri spusta sodi med značilne predstavnike pokrajine. Nekoliko nižji Gensgitsch, 2279 m, je kopasta vzpetina, ki se dviga severno nad krajem Mariapfarr. Ker so zaselki razpršeni nekoliko višje po južnem pobočju, nam zato prihranijo nekaj višinskih metrov in časa pri vzpenjanju. Neporasel hrbet pa je izdatno izpostavljen močnim vetrovom, ki pihajo z vseh smeri, zato moramo obisk skrbno načrtovati, saj bomo v nasprotnem primeru prikrajšani za kakovosten vršni del spusta. Zechnerkarsspitze, 2452 m, je prvovrsten smučarski vrh in pogosta izbira mnogih turnosmučarskih zanesenjakov. Njegova široka položna krnica Granitzl nam predvsem v pomladanskem sreću pogosto ponudi obilo smučarskih užitkov. Le nevarnosti plazov z okoliških strmih sten ter v zaključnem delu vzpona do križa ne smemo podcenjevati.

Kleines Gurpitscheck, 2378 m, ohranja skoraj vse značilnosti prej omenjenih gora. Od njih se loči le po strmini, ki nas pripelje na sedlo med našim ciljem in njegovim večjim bratom – skalnatim vrhom Grosses Gurpitscheck, 2526 m. Poleg tega je večji del spusta

*Zederhaus je središče istoimenske doline.
Foto Mitja Peternel*

Severno nad Tamswegom se bohota Preber, 2740 m, za mnoge prva izbira pokrajine Lungau. Njegove odlike so visoko izhodišče pri gostišču Ludlalm am Prebersee, ki leži dobrih 1500 metrov nad morjem, udobna sankiška proga, ki nas popelje nad gozdno mejo, ter skoraj 900 višinskih metrov neporaslega, širokega in enakomerno strmega pobočja. Ker spust poteka južno, na njegovih vesinah pogosto nastanejo

orientiran vzhodno, kar je v nasprotju s prej opisanimi cilji, kjer smučamo južno. Dvojčka Lungauer Kalkspitze, 2471 m, in Steirische Kalkspitze, 2459 m, sta najlažje dosegljiva od kočee Seekarhaus v vzhodnem delu smučarskega središča Obertauern. Da pa cilja ne bi bila prelahka zalogaj (med izhodiščem in vrhom je namreč le slabih sedemsto metrov relativne višinske razlike), nam vzpon dodatno popestri vmesni spust, ki se začne med Sonntagkarhöhe, 2245 m, in Rosskoglom, 2254 m. Do sedla Oberhüttensattel nad istoimenskim jezerom izgubimo približno tristo višinskih metrov, ki jih moramo ob vrnitvi po isti trasi ponovno nadomestiti, kar turo dodatno oteži in popestri. Pa še namig – ker začetni del vzpona poteka ob smučarski progi, je obisk obeh vrhov najbolj priporočljiv v času, ko smučišče na Obertauernu že preneha obratovati. In ker zračna razdalja med obema ciljema ni prav velika, ju je najbolje obiskati naenkrat. Visoko izhodišče, smučarska proga in običajno dolga sezona to omogočajo aprila ali celo meseca maja. Sta pa oba vrhova v vršnem delu strma, zato je v trdem snegu za našo varnost priporočljiva uporaba cepina in derez. Vse že navedene ture, začeni s Prebrom, spadajo v gorsko skupino Schladminških Tur (Schladminger Tauern) v Nizkih Turah.

Grosse Kesselspitze, 2358 m, je pravi turnosmučarski posladek pokrajine Lungau. Kratka tura ima morda le eno pomanjkljivost – da nas pri spustu izpod vrha (do križa na najvišji točki moramo splezati kratek skalni odsek, ki pa kljub turnosmučarskim čevljem ne predstavlja prav velike ovire) do izhodišča čaka le dobrih devetsto metrov spusta. A če nas bo pri smučanju čez vršno strmino proti kotlu, po katerem gora nosi tudi ime, razveseljeval pršič, nam bo tura zagotovo ostala v zelo prijetnem spominu. Ker odlične razmere iščejo tudi drugi smučarski somišljeniki, na hribu skoraj zagotovo ne bomo samevali. Vrh je namreč eden izmed najbolj priljubljenih v tem koncu. Sosednji, nekoliko nižji Sichelwand, 2105 m, je odlična alternativa opisane vrhu v času, ko so plazovne razmere pod Obertauernom preveč nevarne. A pozor, tudi strmo vršno pobočje tega cilja je v neugodnih snežnih razmerah (večja količina novega snega v kombinaciji z vetrom) lahko nevarno za plaz. Zato previdnost tudi tu ne bo odveč.

Nad zaselkom Tweng, skozi katerega vodi cesta proti Obertauernu, so od zahoda proti vzhodu nanizani: Schwarzeck, 2636 m, Lackenspitze, 2459 m, Weisse-neck, 2563 m, in Viertleck, 2340 m. Skupna značilnost vseh je, da uvodni del vzpona poteka po zapletenem sistemu nepreglednih gozdnih cest, ki nas običajno pripeljejo na katero od planin pod izbranim ciljem. Ker je izhodišče – parkirišče globoko spodaj v dolini, nas do najvišje točke čakajo spodobno dolgi vzponi, ki so lahko začinjeni še s protivzponi (kot na primer pri Schwarzecku), zato so tudi spusti primerno dolgi. Vse ture so orientirane severno, zato je smiselno, da jih obiščemo v zimskem času, predvsem ob ustreznih količinah pršiča. A pozor, nesreča (beri plaz) na izpostavljenih, strmih mestih nikoli ne počiva.

Mehak pršič nas pogosto razveseljuje na spustu s Seeköfla. Foto Mitja Peternel

Nad dolino z izhodiščem Seetal se dviga Gstoder. Foto Mitja Peternel

Jugozahodno nad dolino Zederhaus leži še nekaj omembe vrednih vrhov: Balonspitze, 2485 m, Marislwand, 2520 m, Plankowitzspitze, 2412 m, in Seeköpfel, 2225 m. Prvi nudi imenitno, enakomerno strmo smuko z vrha v severovzhodni smeri. Se pa gora otresa večjega števila obiskovalcev z izpostavljeno prečko čez strmo pobočje visoko nad potokom v uvodnem delu vzpona. Prijaznejši je Marislwand, katerega največja

Uživaški spust z Marislwanda
Foto Mitja Peternel

Nad Zederhausom se nam razkrivajo novi turnosmučarski cilji; v prvem planu na sredini sta imenitni Balonspitze (levo) in samotni Marislwand (desno).
Foto Mitja Peternel

težava je strmejši pristop na škrbino Marislscharte ter ponekod strmo nadaljevanje do najvišje točke. A pozor, vrh je zelo izpostavljen močnim vetrovom, kar lahko vodi v pomanjkanje snega. Plankowitzspitze tako kot Marislwand po zahtevnosti sodi v srednji težavnostni razred. S Seeköpflom si delita začetni del vzpona po gozdni cesti do planine. Na Plankowitzspitze gremo naravnost v zatrep doline, na Seeköpfl pa s planine odvijemo desno v vse redkejši gozd in po čistini do najvišje točke. Pravi cilj za uživanje v pršiču! Četudi bomo na turi pogosto samevali, nam morebitno gaženje ne bo pobralo preveč moči in je bo še dovolj ostalo za spust. Na vse navedene vrhove se povzpne le peščica turnosmučarskih zanesenjakov, zato bomo na njih običajno uživali v pravi turnosmučarski prvobitnosti.

Južno nad izviro reke Mure leži Oblitzen, 2658 m, ki spada v Hafnerjevo skupino Visokih Tur. Pristop na vrh je razmeroma dolg in priporočljiv predvsem za ljubitelje samote. Morda je za njegov manjši obisk kriva ponudba številnih imenitnih ciljev nad pokrajino Lungau ali pa včasih nekoliko skromnejša zasneženost zaradi nižjega izhodišča? Kakorkoli, do planine

Hiasler Alm se bomo izdatno nasmučali, spust po cesti pa nam bo tudi prav hitro minil. Na njegovi vzhodni strani se dviga Kareck, 2481 m, "hišna" gora smučišča Katschberg. Čeprav je med najnižjo in najvišjo točko le okoli devetsto metrov relativne višinske razlike, pa je tura okoli Tschanecka precej položna in posledično razpotegnjena. A kdor bo to vzel v zakup, bo s smučanjem po vršni rami, še posebej pa po strmem vzhodnem pobočju lahko odpeljal enega strmejših spustov v sezoni. A na tem mestu zopet velja opozorilo – naklon in izpostavljenost gore vetrovom sta imeniten poligon za nepredvidljiv plaz.

V gorski skupini Nockberge na meji s Koroško sta Teuerlnock, 2145 m, in Schwarzwand, 2214 m. S prostranimi in večinoma položnimi pobočji, ki so v spodnjem delu še obsežno poraščena, sodita med značilne predstavnike tega pogorja. Tu pogosto gospodarijo še močni vetrovi, ki sneg z golih, večinoma travnatih hrbtov pogosto spihajo v nižje ležeče kotanje. Zato nikakor ne bomo zgrešili, če se bomo tja odpravili neposredno po sneženju, še posebej če bo snežna pošiljka v tistem koncu obilnejša in po možnosti s čim manj vetrovnega pridih.

Navedli smo zajeten seznam turnosmučarskih ciljev v pokrajini Lungau, vendar še zdaleč ne vseh, a povsem dovolj za začetek ali pa za nadaljevanje raziskovanja te čudovite pokrajine. V nadaljevanju s podrobnim opisom predstavljamo osameli Gstoder; naporni Schwarzeck, samotni Marislwand in uživaški Seeköpfl. Nekaj dodatnih idej za svoje morebitne prihodnje turnosmučarske počitnice pa boste našli tudi v novem turnosmučarskem vodniku *Čez planke s turnimi smučmi* avtorja Tomaža Hrovata (Planinska založba, PZS, 2023). Kdor bi rad spoznaval nove smuške terene, dobrodošel v pokrajini Lungau. ○

Informacije

Kako v Lungau: Iz Slovenije najhitreje pridemo mimo Beljaka/Villacha, Spittala, Gmünda in Rennwega. Do kraja St. Michael im Lungau se lahko pripeljemo čez prelaz Katschberg ali pa skozi prvi Turski predor (Tauerntunnel), za katerim na odcepu za St. Michael im Lungau zavijemo desno. Po plačilu cestnine 7 € (2023) z vožnjo nadaljujemo vzhodno do Tamswega, Mauterndorfa, Zederhaus ali Walda.

Vodnik: *Skitourenführer, Skitouren Lungau*. Ferienregion Lungau, 2008.

Zemljevid: *Lungau - Radstädter Tauern*, Kompass 67, 1: 50.000

Gstoder, 2140 m

pogorje Murberge

Dvatisočak Gstoder je najvišji vrh pogorja Murberge. Kopasta gora leži vzhodno nad mestom Tamsweg, na meji med pokrajino Lungau in avstrijsko Štajersko. Prostrano, ne prav strmo vršno pobočje, ki se severozahodno spušča h koči Dorfer Hütte, nam največ užitek ponuja v zimskih mesecih in v mehkem pršiču. Smuk je nezahteven in primeren tudi za turno-

smučarske začetnike. Zaradi blagih naklonin je gora zelo varna pred snežnimi plazovi. Z najvišje točke imamo imeniten razgled na okoliške hribe. V jasnem vremenu nam pogled proti severovzhodu odkriva najznačilnejše vrhove gorske skupine Rottenmanner in Wölzer Tauern z Greimom v ospredju. Na severozahodu izstopa Preber, zahodno pa lahko razlo-

čimo najbolj značilne ostrice tritisočakov Visokih Tur. Ne le zaradi smučanja, tudi zaradi razgleda priporočamo vzpon na Gstoder!

Zahtevnost: Lahek turni smuk. Čeprav je tura tehnično nezahtevna, pa je kopast vrh zaradi samostojne lege pogosto izpostavljen močnim vetrovom, kar lahko občutno vpliva na količino in kakovost snežne odeje.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (žolna, sonda, lopata)

Višinska razlika: 920 m

Izhodišče: Seetal, 1220 m. Iz Slovenije najhitreje pridemo mimo Beljaka/Villacha, Spittala, Gmünda in Rennwega. Do kraja St. Michael im Lungau se lahko pripeljemo čez prelaz Katschberg ali pa skozi prvi turski predor (Tauerntunnel), za katerim na odcepu za St. Michael im Lungau zavijemo desno. Po plačilu cestnine 7 € (2023) z vožnjo nadaljujemo vzhodno do Tamswega, kjer poiščemo smerno tablo, ki nas

Vzpon vodi čez idilično planino Dorfer Hütte. Foto Mitja Peternel

Schwarzeck, 2636 m

Nizke Ture,
Radstädtske Ture

Gora sodi v skupino vrhov, ki so na jugozahodu omejeni z dolino Zederhaus, na severovzhodu pa s cesto, ki je bila še pred odprtjem obeh Turskih predorov glavna cestna povezava med Beljakom in Salzburgom. Gore, ki jim je skupno izhodišče vasica Tweng pod smučarskim središčem Obertauern, spadajo v skupino Radstädtskih Tur. Cilji, kot so Schwarzeck, Lackenspitze, Weisseneck in Viertleck nikakor ne

dosegajo obiska najbolj priljubljenih turnih smukov v pokrajini Lungau. Zapostavljeni so po krivici, saj gre za prvovrstne cilje, vredne obiska vsaj enkrat v življenju. A pri Schwarzecku vseeno velja opozorilo. Če se hočemo povzpeti na njegovo teme in z njega tudi zadovoljivo smučati, moramo pri vzponu opraviti skoraj kilometer in pol višinskih metrov vzpona. Če k temu dodamo, da je dostopna cesta skozi goz-

dni obroč speljana precej položno, nas do najvišje točke čakajo ne le višinski, temveč tudi številni dolžinski metri! A ti so bogato poplačani s smuko po prostranih pobočjih z vrha do kočice Fuchshütte. Spust po cesti, kjer nas proti koncu čaka še krajši vzpon, je le še formalnost in zadovoljstvo po uspešno opravljeni dolgi turi se lahko začne.

Zahtevnost: Lahek turni smuk. Tehnično ne spada med zahtevne cilje, a kljub temu velja opozorilo. Med vzponom in spustom moramo opraviti spodobno višinsko razliko. Zato se brez ustrezne kondicijske predpriprave nikar ne podajte na turo. Še posebej ob predpostavki, da vrh ni množično obiskan in si bomo morda morali sami utirati gaz!

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (žolna, sonda, lopata), za lažji pristop na greben nam bodo v trdem snegu morda v dodatno pomoč sreniči.

Višinska razlika: Pribl. 1400 m in pribl. 100 m vzpona pri spustu

Počasi se bližamo cilju, Schwarzecku. Foto Mitja Peternel

vzhodno vodi proti kraju Murau. Peljemo se do Seetala, kjer zavijemo desno v vas. Blizu osnovne šole je večje parkirišče.

WGS84: 47,14807°, 13,92840°

Časi: Izhodišče–Gstoder 2.30–3.30 h

Spust 0.30–1 h

Skupaj 3–4.30 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Skitourenführer, Skitouren Lungau. Ferienregion Lungau, 2008.

Zemljevid: Lungau - Radstädter Tauern, Kompass 67, 1: 50.000

Vzpon: V zaselku Seetal nas smerokaz za Gstoder usmeri na gozdno cesto, ki nas najprej v južni, pozneje pa v jugovzhodni smeri neugrešljivo pripelje do lično urejenih hišic na planini Dorfer

Hütte, 1655 m. Skozi vse redkejši gozd se južno najprej povzpne do gorskega hrbta, ki se v severozahodni smeri spušča z najvišje točke. Vzpon nadaljujemo do gozdne meje ter po prostranem pobočju v loku proti desni dosežemo križ na vrhu našega cilja.

Spust: Smučamo v smeri vzpona.

Mitja Peternel

Izhodišče: Tweng, 1233 m. Iz Slovenije najhitreje pridemo mimo Beljaka/Vil-lacha, Spittala, Gmünda in Rennwega. Do kraja St. Michael im Lungau se lahko pripeljemo čez prelaz Katschberg ali pa skozi prvi turski predor (Tauern-tunnel), za katerim na odcepu za St. Michael im Lungau zavijemo desno. Po plačilu cestnine 7 € (2023) z vožnjo nadaljujemo do Mauterndorfa, kjer zavijemo levo proti Obertauernu. Peljemo se do kraja Tweng in skoraj

na koncu vasi zavijemo levo čez mostiček in z vožnjo nadaljujemo desno ob strugi potoka Taurach še približno 500 metrov do zimskega parkirišča.

WGS84: 47.19300°, 13.59750°

Časi: Izhodišče–Schwarzeck 4–5 h

Spust 1–2 h

Skupaj 5–7 h

Sezona: December–marec. Sezona se ob ustrezni količini snežne odeje podaljša v april.

Vodnik: Skitourenführer, Skitouren

Lungau. Ferienregion Lungau, 2008.

Zemljevid: Lungau - Radstädter Tauern, Kompass 67, 1: 50.000

Vzpon: S parkirišča se začnemo vzpenjati čez travnik proti vidni leseni koči. Nad njo pridemo na gozdno cesto. Vzpenjamo se po njej ter na križiščih vedno izberemo desni odcep. Gremo čez potok, se celo nekoliko spustimo in v blagem vzponu obkrožimo pobočje Rosskogla, 2149 m. Nadaljujemo do kočice Fuchshütte, 1727 m, v zatrepu planine. V strmem vzponu prečimo pas gozda, nad njim dosežemo gozdno mejo in kmalu tudi v led okovana jezera Fuchsee, ki se običajno skrivajo pod snežno površino. Nad njimi gremo po prostrani krnici jugozahodno proti vrhu Schwarzecka, vidnemu že od daleč. Desno od vrha poiščemo najlažji pristop na greben, kjer zavijemo levo in se po položnemu slemenu povzpne do majhnega križa na najvišji točki.

Spust: Smučamo v smeri vzpona.

Mitja Peternel

Marislwand, 2520 m

Nizke Ture, Radstädtske Ture

Ko s strmali Oblitzna zremo na sever, na nasprotno sončno stran doline, kjer izvira reka Mura, nad gozdno mejo opazimo visokogorsko krnico v obliki pravilno oblikovane črke V. Žal ima na videz idealno smučarsko območje le eno napako: dostop zapira stena, ki jo prereže strma grapa. Na spletu ni najti nobenih podat-

kov o njeni prehodnosti, zato moramo morebiten pristop do najvišje točke poskati na drugi, severni strani – v dolini Zederhaus. A tudi od tam v vodniški literaturi za Lungau ni prav nobenega opisa za naš cilj, zato si spet pomagamo s spletom. Zapisov je malo, vendar kljub temu dovolj. In ko cilj obiščemo, smo si vsi enotni: gre

za odličen turni smuk v prvovrstnem naravnem okolju, pravi "Geheimtipp" oziroma v prostem prevodu "skriti lokalni posladek". Zaradi omejenih informacij bomo na turi najbrž samevali. In če smo zadosti fizično pripravljene, lahko razrešimo tudi skrivnost ledeniške doline iz uvoda: iz Zederhausu gremo na škrbino Marislscharte, smučamo na jug, dokler nam srce požeži (oziroma dokler ne pridemo do izstopa strme grape), nalepimo kože nazaj na drsno ploskev, se vzpnemo do vrha Marislwanda (ali vsaj do škrbine Marislscharte) in se spustimo do jutranjega izhodišča.

S škrbine Marislscharte je še nekaj vzpona na vrh. Foto Mitja Peternel

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Najbolj kočljiv je prehod na škrbino Marislscharte ter ponekod strmo nadaljevanje do vrha, če sonce še ni omehčalo snežne površine. Za dodatno nabiranje višinskih metrov s spustom proti jugu moramo biti kondicijsko pripravljene!

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (žolna, sonda, lopata), srenaci za pristop na škrbino Marislscharte in nadaljevanje proti najvišji točki

Seeköpfl, 2225 m

Nizke Ture, Radstädtske Ture

Seeköpfl je prava smučarska miniatu-
ra v pokrajini Lungau. Če na turo pelje-
mo začetnika, če smo v dolino prišli le na
oglede, če na južnih sončnih pobočjih že
primanjkuje snega ali pa če vreme ni naj-
boljše – Seeköpfl je vedno prava izbira. Še

posebej če njegova pobočja prekriva de-
bela plast pršiča, ki nam ponudi najboljše
možne pogoje za smuko. A s kratkimi tu-
rami je vselej težava: kolikor vložka – toli-
ko izkupička. Planjave nad gozdno mejo
niso neskončne, zato užitka ni ravno na

pretek. A povsem dovolj, da se spodobno
nasmučamo.

Zahtevnost: Lahek turni smuk. Tura
je tudi tehnično nezahtevna, ima pa
pred sosednjimi gorami, ki se dviga-
jo višje nad gozdno mejo, pomemb-
no prednost – pobočja so precej manj
izpostavljena močnim vetrovom, zato
nas pršič pogosto razveseljuje po celo-
tni trasi ture.

Oprema: Običajna turnosmučarska
oprema, plazovni trojček (žolna, sonda,
lopata)

Višinska razlika: 950 m

Izhodišče: Dolina Nahendfeld, 1270 m.
Iz Slovenije najhitreje pridemo mimo
Beljaka/Villacha, Spittala, Gmünda
in Rennwega. Do kraja St. Michael
im Lungau se lahko pripeljemo čez
cestni prelaz Katschberg ali pa skozi
prvi turski predor (Tauerntunnel), za
katerim na odcepu za St. Michael im
Lungau zavijemo desno. Po plačilu
cestnine 7 € (2023) zavijemo levo proti
Zederhausu in naprej proti Waldu.

Že pri vzponu na kopasti Seeköpfl se nam smeji ... Foto Mitja Peternel

Marislwand, 2520 m

Nizke Ture,
Radstädtske Ture

PLANINSKI VESTNIK | marec 2023

Višinska razlika: 1315 m

Izhodišče: Zederhaus, 1205 m. Iz Slovenije najhitreje pridemo mimo Beljaka/Villacha, Spittala, Gmünda in Rennwega. Do kraja St. Michael im Lungau se lahko pripeljemo čez cestni prelaz Katschberg ali pa skozi prvi turski predor (Tauerntunnel), za katerim na odcepu za St. Michael im Lungau zavijemo desno. Po plačilu cestnine 7 € (2023) zavijemo levo proti Zederhausu. Vožnjo nadaljujemo

do opuščenega smučišča, ki ga opazimo na nasprotni, levi strani avtoceste. Poiščemo podvoz, ki nas pripelje na drugo stran, ter parkiramo neposredno ob smučišču.

WGS84: 47,15861°, 13,48170°

Časi: Izhodišče–Marislwand 3.30–4.30 h

Spust 1 h

Skupaj 4.30–5.30 h

Sezona: Marec in začetek aprila. Pomembno je, da snežna odeja še sega do izhodišča.

Zemljevid: Lungau - Radstädter Tauern, Kompass 67, 1: 50.000

Vzpon: S parkirišča gremo ob robu smučišča skoraj do njegove najvišje točke. Pod izstopno postajo na levi najdemo markiran kolovoz, ki nas strmo, vendar nezgrešljivo pripelje do planine Marislalm, 1863 m. Južno gremo po pobočju v dno doline do značilne ozke grape v obliki črke S. Nad njo se svet odpre. Nadaljujemo proti najnižji točki grebena – značilni škrbini Marislscharte, 2299 m. Po strmem svetu pristopimo na škrbino (srenaçi). Tu zavijemo desno in po ponekod strmem pobočju dosežemo najvišjo točko (vršna strmina je lahko spihana do golega, zato lahko predčasno zaključimo vzpon).

Spust: Smučamo v smeri vzpona. (Če se spustimo na južno stran, smučamo poljubno daleč proti koncu doline. Nato spet namestimo smučarske kože ter se vrnemo na vrh ali pa le do škrbine Marislscharte.) Prvovrstna, samotna tura je uspešno zaključena.

Mitja Peternel

Seeköpfl, 2225 m

Nizke Ture,
Radstädtske Ture

PLANINSKI VESTNIK | marec 2023

Približno 2 km pred njim (pribl. 5 km iz Zederhausu) na levi strani ceste opazimo kmetijo, ki leži na vstopu v dolino Nahendfeld. Parkiramo spodaj ob cesti.

WGS84: 47,17204°, 13,45299°

Časi: Izhodišče–Seeköpfl 2.30–3.30 h
Spust 0.30–1 h

Skupaj 3–4.30 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Skitourenführer, Skitouren Lungau. Ferienregion Lungau, 2008.

Zemljevid: Lungau - Radstädter Tauern, Kompass 67, 1: 50.000

Vzpon: Z izhodišča gremo čez travnik do kmetije. Nad njo pridemo na

gozdno cesto, ki ji sledimo jugozahodno do kočice na planini Dicktlalm, 1650 m. Tu zavijemo desno ter v severozahodni smeri najprej dosežemo gozdno mejo, nad njo pa kmalu tudi prostran, kopast vrh.

Spust: Smučamo v smeri vzpona.

Mitja Peternel

Tri žitna zrna, korenček in seno

"Zima in fajmošter nič ne dasta sama od sebe," je rek, ki ga stari Trentarji še pomnijo zaradi dolgih zim in nekega trdosrčnega župnika, ki se očitno ni zgledoval po dobrosrčnem sv. Miklavžu. Tu in tam se kdo domisli svojega otroštva, ko so mu starši pravili o Miklavževi jami v Zadnjici in o sv. Miklavžu v njej. Otroci so na njegov god vrsto let prejemale skromne darove in verjeli, da jih je prinesel iz jame v Ozebniku. Časi so se zamenjali. Nihče ni več verjel vanj in svetnik se je izselil iz Posočja.

Čiv čiv čiv čiv, jaz sem še živ, živ, živ, se je drobnri vrabček navsezgodaj zjutraj razveselil življenja pod svobodnim soncem Pravljčarije. Kaj bi se ga ne, ko pa je malo pred tem na sveže pobeljenih tleh pred seboj opazil tri zrna. Tri debela pšenična zrna. Kakšna sreča, kakšen čudež, sredi zasneženega polja se zlati zrnje, ki bo nahranilo lačni želodček drobne ptice. Radosti se sivi vrabček med zobanjem in navihano opreza, kdo bi mu jih lahko nasul. Morebiti mladi gozdar? Toda vrabček je sam samcat na širni poljani, obsijani s prvimi sončnimi žarki. Nikjer ni nikogar, in ko pozoba vse tri priboljške, brž odfrči v zavetje golega kostanja pred gospodičnino hiško.

Prejšnjo noč je izdatno snežilo. Pobelilo ni samo Triglav in okoliške gore, ampak tudi dolino Zadnjice, Trento, Sočo in vse vmes.

Snežna tihota je vladala v zraku in na tleh, ko je iz zasneženega gozda skoraj neslišno priskakljaj najbolj boječi zajec v dolini. Prav tisti, ki je zaradi strahu tako hitro tekkel, da je nekoč med tekom celo svoje ime izgubil. Od takrat naprej so mu vsi rekli kar Zajec brez imena.

"Uf, uf, kako sem lačen! Saj se mi bodo še pajčevine zaredile v trebuščku, če ne bom čim prej našel kakšnega zalogajčka," je tarnal med preskakovanjem kamnov v zametenem Belem potoku. Poleg lakote ga je pestil še mraz, ki se mu je ugnezdil v premrle tačke. Saj je bilo res prav nemarno mrzlo. Zajec brez imena je še hitreje skočil in ob doskoku s smrčkom dregnul v nekaj oranžnega, kar je štrlelo iz sveže zapadlega snega.

"Če to ni svež slasten korenček, jaz nisem prestrašeni zajec," je pomislil.

Ko ga je izvlekel, so mu oči kar zažarele od sreče. V svojem gobčku je res stiskal ogromen koren.

"Vau, to pa je pravi čudež!" se je razveselil in ga brž pohrustal.

Drobna laž brez snopa sena

Isto zimsko jutro je vzradostilo tudi precej potrto srno Drno. Že tri krmišča je obiskala, pa je nikjer ni pričakala niti ena bilka sena. Tanke nogice so se ji globoko udirale v sveži sneg, kar jo je že precej utrudilo. "Joj, kako mi kruli po želodcu. Če ne bom hitro česa zaužila, bom umrla od lakote," je izgubljala pogum. Noge so jo kar same nosile še zadnjemu krmišču naproti, ko je na poti zagledala kupček imenitnega sena. Zlahka bi prisegla, da ga še pred eno sekundo ni bilo tam in da se je v bistvu pojavil na zelo čuden, če ne celo na čudežen način. Srna Drna ga je brez omahovanja použila in se umaknila na varno, da bi ga v miru prežvekovala. In tam, na toplih tleh pod domačo smreko, se ji je slednjič utrnilo: "Prav gotovo mi je seno pričarala naša čudodelna, darežljiva vila Aliv!"

Hvaležna srna Drna je pohitela k vili. "Hvala, hvala, hvala ti," se je vsa zasopla zahvaljevala začudenim Aliv, ki se ji še sanjalo ni, čemu vsa tista hvala iz Drninih ust. Ker pa za nič na svetu ne bi hotela niti mogla priznati svoje nevednosti, je le malomarno zamahnila s svojo ljubko ročico, nežno izrekla "Bilo mi je v veliko veselje" in s pomočjo svoje čarobne paličice nemudoma izginila pred čudovitimi začudenimi srninimi očmi.

"Le zakaj je kar izpuhtela? Niti pozdravila me ni," se je nazaj grede čudila Drna.

Vila je izginila zato, ker ji je postalo malce nerodno. Saj je bila res samo mičkena, drob-cena laž, ki jo je izustila, ampak ljudi je slišala praviti, da ima vsaka laž kratke noge, zato si res ni želela, da bi jo srna odkrila.

Prav nelagodno je zakročila nad Belim potokom, ko se je pred njo pojavil Zajec brez imena. "O, botra Aliv, srčna hvala za vašo poslastico. Sploh ne veste, kako zelo ste me razveselili z njo! Ali mi lahko pričarate še eno?" je zagosto-besedil zajec.

Vila se je zagledala vanj še bolj začudeno kot v Drno in postala čisto zares zaskrbljena. Namesto priznanja je spet izustila drobno laž, kako zelo ji je bilo v veselje, in si spet pričarala nevidnost.

Pa kaj je zdaj to? Zakaj vsi mislijo, da jim je ravno ona pričarala priboljške – je bila čisto iz sebe, ko ji je tudi sivi vrabček začel čivkati velikansko zahvalo. Le kdo je delil darila po Pravljji-čariji, se je spraševala in odletela visoko v zrak. Kajti z višine se vidi več.

Jutranji lov za vonjavami

Gospodična se je tistega jutra zbudila zgodaj, a je vseeno celo dopoldne preživela ob srkanju kave in branju ljubezenskega romana v zavetju tople postelje. Prvič je vstala še v mraku, saj jo je močno tiščalo lulat. V mrzli kuhinji jo je že čakala Dixie. "Hov hov, hov, brž me spusti na jutranji lov za svežimi vonjavami," je zaprosila skrbnico. Gospodična je res na stežaj odprla vrata in ne-strpno psičko izpustila na prosto, sama pa si je nataknila cokle in odnesla pepel na vrt. Potem je v kaminu razpihala skoraj ugaslo žerjavico, da so prvi plameni obliznili priloženo suhljad in polena. Skuhala si je dišečo kavo in se s polno skodelico piškotov na pladnju vrnila v posteljo. Tam je vztrajala, dokler se izba ni toliko ogrela, da se je upala preobleči in se še sama odpraviti na plano.

Svetloba sveže zapadlega snega jo je skoraj oslepila, na poljani pa je čarala pravo zimsko pravljico, ki jo je sonce le še polepšalo. S ko-stanja je začivkal drobcen siv vrabček, srna je preskočila ograjo in mali zajec je skakljal gozdu naproti. "O, kako živo je danes," je bila navdušena gospodična. Premerila je okolico, psičke pa ni zagledala, zato jo je poklicala. Toda kuža se ni oglasila. Pitbulke kljub številnim klicem ni bilo od nikoder, zato si je gospodična na gojzar-je zapela krpelje in se jo odpravila iskat. Težkega dela ni imela, saj so se v snegu dobro videle pasje stopinje. Križ kraž so jo vodile čez drn in

strn, dokler se ni znašla iz oči v oči s svojo pasjo prijateljico.

"Ja, kaj pa ti stiskaš med zobmi?" se je začudila. Ko je Dixie iz gobca izpustila v rdeč celofan zavito stvar, prevezano z zlatim trakom, je na belem listku z zlatimi črkami opazila napis Za gospodično.

Radovedna je odvila ovoj in v njem našla darilce: tri suhe rožiče in za pest orehovih jedrc. "Naj me šment, če to ni Miklavževo darilo. Saj res. Danes goduje sveti Miklavž. Le kje si ga srečala?" je vprašala psičko, ki ji je odgovorila le s pomen-ljivim lajanjem.

"Kakšna škoda, da ljudje ne razumemo pasje govorice," je pomodrovala gospodična.

Doma je brž zmlela rožiče in orehe, dodala sladke smetane in malo sladkorja, zamesila testo in čez nekaj ur je iz hišice že zadišalo po slastni potički.

Gremo na pot!

"Dobra volja je najbolja, to si piši za uho," je tiho popeval visok klen možakar. S pohodno palico v roki in z veliko malho na hrbtu, v kateri je nosil vse svoje imetje, je že navsezgodaj zjutraj strumno koračil po planinski stezi navzgor.

Navajen najhujšega mraza je s kučmo na glavi, odet v tople kožuh in v visoke škornje obut, pre-potoval zelo dolgo pot. Iz preglasne Furlanije se je odpravil komaj pred enim dnevom, zdaj pa je prehodil že vso zadnjo dolino pod Triglavom, ko se je slednjič znašel pod vznožjem Zadnjiškega Ozebnika. Ozrl se je proti nakodranemu gor-skemu očaku in skrbno motril njegovo skalovje, pečine in police. "Hm, vse kaže, da je še vedno tam. Če je prazna, bom v njej gotovo našel svoj mir," si je zamrmral v gosto belo brado, da so njegovi mehki brki posrkali izgovorjeno, in se odločno napotil proti izbranemu cilju. Da ni navaden človek, se je izkazalo šele, ko je moral premagati veliko oviro: visoko skalo je presko-čil kot najbolj okreten kozorog in se znašel na polici, ki je vodila v manjšo jamo. S police se je risal imeniten razgled na celotno dolino, na Kriške pode, Stenar, Gamsovec, Sovatno, tudi na Luknjo in celo Triglav se je prikazal izza svojih tančic.

"O, saj je še lepše, kot sem si zapomnil," je bil za-dovoljen, ko se je ozrl naokrog. V votlino je odložil svojo veliko malho, pripravil mehko ležišče in si naposled oddahnil. "Tu me gotovo nihče ne bo motil in bom v miru prespal preostanek leta," je Miklavž verjel svojim mislim, še preden si je sezul visoke škornje in se zavil v mehko odejo. Seveda je bil prav on tisti, ki je na dan svojega godovanja sivemu vrabčku natrosil zrnec, po-

klonil sladkega korena boječemu zajcu in slastnega sena prezebli srni Drni. Na smeh mu je šlo, ko se je domislil iznajdljive vile Aliv in njenih nerodnih laži. Potem je pomislil še na dobrosrčno psičko, ki mu je delala družbo na poti skozi zadnjo dolino. Vštric sta se znašla na poti mimo počitniške hiške, v kateri je že nekaj let živel gospodična.

Žival ga je takoj prepoznala in ogovorila: "Ti si pa prav gotovo sv. Miklavž osebno, hov hov!"

"Res je. Kar Miklavž mi reci. Kako pa si ugotovila, kdo sem? Po mnogih letih se vračam domov," ji je zaupal Miklavž.

"Videla sem te, ko si obdaroval živali, ampak veš, tudi jaz imam prošnjo zate," mu je zaupala psička.

"No, povej, česa si pa ti želiš," jo je z blagim glasom vprašal svetnik.

"Jaz ne potrebujem ničesar, saj za vse poskrbi moja gospodična. Njej bi rada naredila veselje. Saj vem, da obdaruješ le otroke, ampak prosim te, naredi izjemo in tokrat nekaj podari tudi moji ljubi prijateljici," je zaprosila Dixie in dobri mož jo je prav rad uslišal.

Miklavž je sivemu vrabčku natrosil zrn, poklonil sladkega korena boječemu zajcu in slastnega sena prezebli srni Drni. Dixie pa je poskrbela, da je Miklavž obdaril tudi njeno gospodarico. Ilustracija Jernej Myint

"Torej še obstajajo kraji, kjer ljudje in živali ohranjajo zlato srce," si je zadovoljno zamrmral v brk, preden je trdno zaspal.

Sveti mož je že dolgo vlekel dreto in glasno smrčal, ko so se po dolini začeli prebujati najmlajši Trentarji in Trentarice. Pomeli so si oči in se navdušeno zazrli skozi okno.

"Juhuhu, sneg je spet tu," so vriskali in se brž oblekli v topla oblačila.

Nekateri so celo zajtrk preskočili, da bi se lahko čim prej spet sankali. Ko pa so odprli vrata, so kar zazijali od začudenja. Vsakega je na pragu čakalo skromno darilo, zavito v rdeč celofan in prevezano z zlatim trakcem. Po dolini se je hitro razširil glas, da se je vrnil sv. Miklavž.

Odtlej so se otroci in tudi odrasli vselej ustavili, če so se znašli pod Miklavževo jamo. Vzeli so si čas, dvignili pogled proti črni luknji v gori in si zaželeli, da jih dobri mož nikoli več ne zapusti. ◉

Javoršček izpod
Lipnika
Foto Anka Rudolf

Javoršček za vsak dan

Na robu Bovškega polja stoji čokata gora, skoraj do vrha odeta v gozd. Zagotovo ne more ostati neopažena, če le malček vržemo oči po vrhovih, ki se radodarno pnejo krog in krog. Ta postavnež je Javoršček. Noge mu moči Soča, ki se skozi trojna korita iz Trente prebije do njegovega vznožja.

Da poleg Velikih in Malih korit obstajajo tudi korita pod Javorščkom, niti ni tako znano. Za njimi se Sočine vode udobno razlijejo ob njegovem severnem robu in prav tako ob severnem robu grebena Polovnika. Naša "hči planin" mora obe vzpetini obiti in do Kobarida narediti velik ovinek. Proti jugu se gora čez povezovalne grebene pripenja na druge vršace vse do Krna. Med prvo svetovno vojno so se avstroogrski borci trdno, kot le še na Rombonu, držali pobočij Javorščka, in to kljub temu da so napadalci že poleti leta 1915 zasedli skoraj vso bovško kotlino. Do italijanskih položajev na Polovniku je bil samo streljaj, ločila jih je le še globoka soteska Slatenika.

Sama sem ga zagotovo *obrajtal*a tudi zaradi imena. Vse stvari, ki korenijo iz besede javor, vzbudijo mojo pozornost in so mi že vnaprej ljube. In kot boste videli, ta gora ni kar tako. Čeprav ni gorski težkoka-tegornik, nam je s svojimi 1557 metri dal veliko dela. Če ga v treh letih bojov prve svetovne vojne s tolikšnimi sredstvi niso mogli zavzeti niti izurjeni napadalci, nam ni nič nerodno priznati, da je naša družčina na njegov vrh stopila šele v petem poskusu. Da se malo popravim – sama sem se brez spremstva in brez

vseh težav povzpela nanj že v prvem poizkusu. A je čisto nesmiselno ubirati najlažje poti, zato bo tokrat beseda tekla o ekipnem delu, ki išče vse kaj drugega kot najpreprostejše pristope.

Običajna pot se začne pri žičnici Golobar ali iz Jablence mimo nekdanje domačije Na glavi, gozdarske kočice in planine Golobar do sedla Čez Utro. Od tu je do vrha Javorščka še dobro uro poti, ki nima in tudi ne pogreša oznak. Na dan mojega prvega obiska je bil za pozni začetek ture (ob enajstih) prav prikladen cilj. S planine Golobar sem se vrnila z odcvetelim vencem na nahrbtniku (sploh ni bil majhen), ki ga v spomin padlim puščajo ob spomeniku. Vendar mu vedno znova pozabijo naročiti, naj, ko odsluži, sam sestopi do najbližjega smetnjaka. Prijateljica, s katero sva se zvečer sešli v Bovcu, nad mojim dosežkom ni bila kaj posebno navdušena, najine oči so bile tako ali tako uperjene proti višjim ciljem. Da bo to projekt, takrat še nisva vedeli ...

Prišli so novoletni prazniki precej zelene zime in tudi vsi dnevi niso bili sončni. Po rahlem dežju sva se nekega jutra precej pozno odpravili od doma in da ne bi ponavljali poti, sva na Javoršček šli skozi Slatenik.

A glej ga zlomka, mimo palčkov in še marsičesa naju je pot pripeljala na rob plazu. Stvar je bila videti čisto resna. Saj ne da nisva poskusili, v peščene sipine je bila vkopana ozka stezica, a jo je za prvim grebenčkom že povsem polizal pesek, ki se je vseskozi usipal z vrha. Uf, to pa ne bo šlo! Kar ritensko sva jo ucvrli nazaj. Na tem robu nisva bili prvi, sledi so kazale navzgor; više in

više, a sva se spet znašli na robu, poskusili sva še više, a zaman, ustje plazu je bilo še vedno nad nama. Od ideje, da nadaljujemo do vrha kar naravnost navzgor; naju je odvrnil rahel dežek. Toložilna nagrada tistega dne je bil Humčič (810 m). Sploh ni slab, prav imeniten razglednik je in obiščite ga kdaj.

Skoraj dve leti je imel Javoršček pred nama mir. Epidemija brez primere nam je zelo omejila poti. Kar naenkrat so se spet pojavile stare meje, tako da so bili Karnijci in podobna hribovska družčina daleč, daleč. Mislim, da je bilo za prvi maj, ko je taista prijateljica v moški družbi le našla prehod nad plazom in prese-netila nekega obiskovalca kočje Lubca na planini Slatenik. Če ju ne bi videl, jima ne bi verjel, da sta prišla tam čez. Pot jima ni dala tako malo dela, dan se je iztekal in misel na vrh Javorščka sta morala opustiti. Sta pa po nasvetu tistega gospoda ubrala drugo pot za nazaj: od Lubce v Jablenco sta zaokrožila čez Utro in po lovski poti pod gozdarsko kočjo v levo čez Počivalnik.

Že teden za tem smo bili vsi trije skupaj spet na poti do planine Golobar. Naš cilj je bil Lipnik. Da bomo nazaj grede utegnili skočiti še na vrh, se nam je zjutraj zdela *mala malca*. A nas je med vrnitvijo potegnilo v desno. Čez Hudi vrh in Vršič smo obrobili pobočje skoraj do Kozjega brega, iskali skrivne gozdne oznake, sestopali mimo jame, kjer je bila pripravljena vsa oprema za spust v podzemlje. In sploh se nismo izgubili. Javorščku, obsijanemu z zahajajočim soncem, smo le pomahali v pozdrav. Tega dne se bomo spominjali po tem, da smo bili do kolen in čez rumeni od peloda cvetočih bukev. Pa tudi po mnogih klopah, ki smo si jih nabrali na edini kopni zaplati na vrhu Lipnika. Najbrž so tam imeli kakšen poseben shod, kajti bilo jih je vse črno. Vse do tuširanja smo se na-

*Greben od
Kala do Krna
z Javorščkovega
grebena
Foto Anka Rudolf*

Oznake poti,
ki te vodijo po
Javorščkovem
kraljestvu.

Foto Anka Rudolf

tančno pregledovali, in to vsi udeleženci na vsake pol ure obvezno – kot smo si v epidemiji obvezno razkuževali roke.

Čez tri tedne smo člani iste ekipe nasledli skromnim opisom poti iz Lepene do Kozjega brega, kjer naj bi potekala udobna mulatjera. Z malo nosljanja, kar nam gre kar dobro od rok (od nosa), smo našli njen začetek. Čeprav od raziskovalcev povsem zapuščena nas je potka spodobno vodila proti zelenemu cilju. A kaj ko so nas naravne oznake (nobenih markacij) speljale navzgor. Udobno ni bilo več, a je bilo kratko in užitek iskanja skritih sledi je bil neizmeren. Kar nekaj časa smo porabili, preden smo spoznali, da Kozji breg sploh ni vrh. Prostorna izravnava si je kljub temu zaslužila, da smo na njej vsaj pomalicali. Spet smo Javoršček pozdravili le od

daleč. Vračali smo se Čez Utro, se dvignili skozi prečudoviti Dolič in se pod Lipnikom in mimo Rigljev spustili v Lepeno. To je bila krasna tura. Ob Soči smo po dvanajstih urah kuhali makarone z dvema omakama. A jih zagotovo ne bi nič ostalo, tudi če omakc ne bi bilo.

Naslednji dan je končno nastopil čas za *grande finale*. Spet smo na spletu izbrskali nekaj drobnih podatkov o možnem pristopu na vrh, tokrat s severa. Nič več nas ni moglo ustaviti. Nismo se obotavljali, turo smo začeli zgodaj zjutraj. Ne spominjam se preveč natančno, kakšen je bil posamičen del poti, vem le to, da se nam je vse srečno odvijalo. Na začetku, ko smo s ceste desno tik pod Javorščkovim skalnim podorom zagrizli v strmino, smo še zasledili kakšno oznako, a vodile so vse preveč proti globočinam Slatenika. Više v pobočju smo lovili sledi povezovalnih poti od enega do drugega vojaškega tabora; ostankov teh gradenj je namreč tu še ogromno. Te povezave so nas pripeljale kar visoko. Zahodna travnata strmina, po kateri sva želeli s prijateljico na vrh v prvem poskusu, nas je pahnila nazaj v levo. Bilo je ne le strmo, ampak tudi odsekano. In prehodi so se nam kar odpirali. Saj ne da se nismo včasih držali tudi z vsemi štirimi, a je šlo. Ko smo tik pod vršno travnato glavo stopili iz gozda, smo le še varno sledili utrtem vojaškem potem na vrh. Si predstavljate naše veselje ob tem? Nekdo nas ima zares rad in ta "mali" Javoršček nas je nagradil z res imenitnim raziskovanjem.

Znamenje ob poti
Foto Anka Rudolf

Georgijeva pot, poti prve svetovne vojne Foto Anka Rudolf

Majewskijeva pot Foto Anka Rudolf

Ravno prav razpoloženi smo vrnitev po običajni poti hranili le za skrajno rezervo. S sedla Čez Utro smo se mimo Lubce, ki je tokrat samevala, namenili proti plaziu in se ob njegovem levem robu spustili v hudournik Slatenik. Seveda tega nismo počeli prvi, prehodi so uhojeni, tudi omožičeni, a vseeno draž negotovosti, bo ali ne bo, ni popustila vse do zvisli, kjer stopiš na kolovoz za Čezsočo. Da, ravno na tega, ki ga je više gori odnesel plaz, tega, ki nam je tako zakompliciral dostop na vrh.

Dva tedna zatem smo si zaželeli raziskovalno območje trezno ogledati še v celoti. Za kaj takega moraš stopiti na drugo stran. Čez planino Zapleč, Zaprikraj in Predolino smo mimo Uštinske stene stopili do Lukeževega brda. Od tu pa direktno navzgor na Kal (1699 m). Megla se nam je vseskozi lepila na pete, vmes smo celo prevedrili kratko nevihto. Na vrhu smo opustili upanje, da se vreme izboljša, in smo se žal brez razgledov po prvem desnem možnem umiku s pomočjo prepleta mula-tjer spustili v dolino.

Je to konec? Pri tako srčnem delu konca nikoli ni, le vnema včasih popusti. V ospredje stopijo nova "delovišča". Sama sem izvedla popravni izpit meglene ture po grebenu od Kala do Lopatnika, Grive in Krnčice nedolgo za tem. Bil je prekrasen dan. Čeprav na tej poti nisem bila prvič, niti drugič ne, so bili bližnji razgledi na sever vse drugačni kot prej-

šnjikrat. Vsak vršiček sem posebej pobožala in se malček pogovorila z njim, premotrila vsak grebenček in prehod ... S Kaninom in ostalimi velikani smo se seveda tudi pozdravili, a tokrat so bile oči uprte v Dolič, Lipnik, Slatenik, Vršič, Javoršček, v planine in prehode med njimi ... Videla sem še mnogo možnosti, ki jih bo treba dodati v Javorščkovo skrinjo. Tisto, kako sem prvič pristopila na vrh, sem povsem pozabila in vam najraje ne bi niti omenjala.

Taka doživetja lahko deliš le s podobnimi zanesenjaki. Rada bi videla muzanje in smejoče oči lovcev in pastirjev, tistega gospoda z Lubce, poznavalcev ... ob prebiranju tega besedila. Oni po tem svetu hodijo kot po domači kuhinji. Hvaležni smo jim za vso dobrohotno pomoč z nasveti, skromnimi, a zgovornimi oznakami; zaseki v lubje, za zalomljene ali odžagane vejice, oznake VB na drevesu, možicev pa ni, so le posamezni kamni, postavljeni tako in na tako mesto, da veš, da se niso mogli tam znajti sami od sebe.

In kam naj človek s takšno srčno srečo in zadovoljstvom v duši? Naj o takem doživljanju napiše vodnik? Zakaj? Da oropa zasanjanega romantičnega raziskovanja potepuške duše? Ne zamahujte z roko. Tanke sledi, ki jih le slutiš, najbolj vlečejo. Pa prijatelji, enako nori, da skupaj z njimi stopiš na to pot – to je dar, ki nam dela življenje vredno. Živeli, prazen TRR in poplava idej v sproščeni glavi. ○

*Triglavovo krajjestvo
z Javorščka
Foto Anka Rudolf*

U gorah Irana

Miro Štebe

Alamut in Alam Kuh

Pogled proti
vrhovoma
Alam Kuha
Foto Miro Štebe

V Iranu sem že četrtič, a šele zdaj sem se odločil, da ga bolje spoznam. Tudi malo po planinsko. Čas ni najprimernejši, saj po deželi potekajo protesti zaradi zatiranja žensk pa tudi drugih kratenj svoboščin, ki naj bi bile temeljne pravice ljudi. A v Iranu sem bil tudi leta 1979, ko je na oblast prihajal Homeini in sedanji režim, šah Reza Pahlavi pa je pobegnil. Tudi tedaj je bilo bivanje za popotnike tam malo gotovo.

Upam, da moj tokratni obisk napoveduje, da se bodo morali tudi islamski skrajneži posloviti od oblasti. Med potepanji po tej velikanski, zanimivi deželi z izjemno bogato kulturno-zgodovinsko zapuščino so nas zdaj vodniki vodili nekoliko stran od žarišč protestov in političnega dogajanja, tako da smo proteste lahko opazovali le bolj posredno.

Gorovje Zagros

Gorništvo ni prav tesno povezano s politiko, zato smo se po hribih lahko potikali dokaj svobodno. Po hribovski plati smo Iran začeli spoznavati v gorovju Zagros. Tam smo bili gostje nomadskih pastirjev, povzpeli smo se tudi na bližnji hrib. Popoldne, ko je vročina začela nekoliko popuščati, smo se zagrizli v ne preveč hudo strmino. Spremljale so nas redke posušene rastline, le posamezna nekoliko višja drevesca so še kazala nekaj zelenila. Ob deževju rastline tam oživijo, zdaj pa sem se spraševal, kako črede koz in ovc sploh lahko preživijo ob tako skromnem in izsušenem rastlinstvu. Prav drobnica ima precej zaslug za širjenje puščave in izginevanje rastlinstva na po-

bočjih Zagrosa. Objedajo ne le tisto, kar je še zeleno, ampak tudi posušene rastline.

Gorovje je precej dolgo, kar kakih 1600 kilometrov, in spremlja zahodno mejo Iranske planote vse do Hormuške ožine. Najvišji vrhovi segajo nekaj čez 4000 metrov, vendar še počasi rastejo zaradi narivanja arabske tektonske plošče proti Evrazijski plošči. Čeprav gre za staro gorstvo, večinoma iz sedimentnih kamnin, smo ponekod videvali tudi odlome sten, ki bi bile lahko zanimive za plezanje. Ne vem pa, ali zaradi puščavskih razmer in vročine res pritegnejo plezalce. Upal sem, da bomo šli na kakšen višji vrh ali sedlo, a so se naši vodniki odločili, da je nižji hribček dovolj za začetek. V bistvu smo se spoznavali nomadski način življenja.

Iskanje trdnjave Alamut

Nekaj več strmine je bilo ob vzpenjanju k ruševinam trdnjave Alamut. Že voznja z avtomobili k izhodišču je bila dogodivščina svoje vrste. Ob vzhodu pogorja Elburs, tudi Alborz, so nas iz udobnega avtobusa preselili v kombi, nato v osebna vozila, potem

v taksije in nazadnje spet v kombi. Do doline Alamut smo se v divji vožnji pripeljali s taksiji, ki so se drzno preHITEVALI po kar precej vijugastih cestah, ki so se vzpenjale in spuščale čez začetne grebene pogorja. Pokrajina je bila izjemno slikovita, odeta v čudovite jesenske barve, a je bila vožnja tako živahna, da iz avta nisem mogel narediti nobenega uporabnega posnetka. Razen v višjih legah in na prevelikih strmih so tam pobočja hribov skrbno obdelana, v dolinah so bila celo riževa polja. Vrhovi so bili večinoma obli in so dokazovali, da gre res za staro gorstvo. Spraševal sem se, kje so strmi nedostopni grebeni, na katerih bi lahko stal znameniti grad, ki so mu rekli tudi Orlovsko gnezdo. Našemu taksistu pokrajina verjetno ni bila preveč domača, saj nam je kazal na različne vrhove in zatrjeval, da je tam Alamut.

Ker smo z zamenjavami avtomobilov izgubili precej časa, se nam je zelo mudilo, saj smo želeli še isti dan doseči ruševine Alamuta. V vodniku je pisalo, da je od vznožja do gradu še uro hoda, sončni disk pa se je vse bolj bližal obzorju. Naš taksi je bil k sreči najhitrejši in brez posebnih pomislekov sem se na izhodišču pognal v strm breg kar v japonkah. Ni bilo časa, da bi čakal na čevlje v enem od počasnejših avtomobilov. Želel sem ujeti sončni zahod na Alamutu! Pridno sem grizel kolena in le malo časa je bilo za opazovanje okolice, ki se je odevala v vse živahnejše večerne barve. Zadnji del

strmine je vodil po senci, tako da sploh nisem vedel, ali je sonce že zašlo. Od spodnjega dela trdnjave je treba premagati še nekaj deset metrov med ostanki nekdanjega gradu, potem pa sem dosegel sedlo na obzidju in videl, da bo sonce ravno zašlo. Zmaga! Sonce je počasi lezlo k počitku in z vse bolj rdečimi otenki barvalo najbolj trmaste skale nekdanje trdnjave, ki še pričajo o njeni tedanji veličini. Grad je bil razpotegnjen nad prepadi po strmih grebenu in ga je bilo verjetno res težko zavzeti, čeprav so Mongoli kar dvakrat zavladali nad njim. Leta 1282 so ga požgale sile kana Hulaga.

Trdnjava Alamut je med Slovenci znana zaradi romana Vladimirja Bartola z enakim naslovom, jaz pa sem se zdaj spraševal, če je bilo v trdnjavi res dovolj prostora za vse tisto, kar naj bi se po zgodbi v romanu dogajalo v njem. Trdnjava se mi je zdela precej ožja, kot sem pričakoval. Dejstvo pa je, da je zdaj precej trdnjave v ruševinah in da jo še obnavljajo. Želijo, da bi postala eden od zelenih turističnih ciljev. Pripadala je ismailcem, v njej so urili bojovnike, ki so s terorističnimi atentati pobijali pomembne vodje njihovih nasprotnikov. Tem bojovnikom – fedajjem – so rekli tudi asasini in prav zaradi tega v nekaterih jezikih morilcem rečejo asasini. Ime naj bi namigovalo tudi na hašiš, s katerim naj bi zasvojili fedajje, da so še bolj brezkompromisno izpolnjevali ukaze in sli tudi v smrt.

*Spust v dolino proti vasici, ki je eno od izhodišč za vzpon na Alam Kuh.
Foto Miro Štebe*

Vzpon na Alamut v zadnjih sončnih žarkih
Foto Miro Štebe

Neodkrita skrivnost Alam Kuha

Prespali smo v dolini pod Alamutom. Naslednji dan smo po pobočju na drugi strani doline začeli svoj prvi resnejši trekking, pohod proti vasi, ki naj bi bila eno od izhodišč za obisk drugega najvišjega vrha Albroza Alam Kuh, ki je s 4805 metri tudi drugi najvišji vrh Irana, za Damavandom, 5671 m, v isti gorski skupini. Dolinica, iz katere smo trekking začeli, nas je navduševala s svojo jesensko preobleko. Med obdelanimi polji in skromnimi hiškami so se v mavrici jesenskih barv razkazovali gozdički, še zlasti pa so pozornost pritegovala zlatorumena kopja jagned ali laških topolov. Sprožilci na telefonih in fotoaparatih niso mirovali. Prečkali smo razpenjeno rečico in se po stranski dolinici začeli vzpenjati proti oddaljenemu sedlu, s katerega naj bi se spustil na drugo stran, do vasi, ki naj bi bila izhodišče za vzpon na Alam Kuh. Iranski vodnik je hodil preudarno, skupina pa se je zaradi različne pripravljenosti udeležencev vseeno začela trgati. Imel sem več časa za opazovanje okolice. Počasi smo se

dvigali nad mejo rastja. Vzpon ni bil preveč zahteven, vrh gore pa so zakrivali oblaki. Videli smo, da je više zgoraj sneg, razgledi po pokrajini pod nami pa so bili vredni vsakega truda.

S sedla, za katero so trdili, da naj bi segalo precej čez 2000 metrov, kar dvomim, smo se hitro spustili, saj je na njem krepko pihal precej mrzel veter. Med sestopom smo srečevali vse več divjih cipres z lepo raščeni krošnjami. V daljavi smo videli skupino zasneženih vrhov in vodnik je dejal, da je tam Alam Kuh. Pot je bila enostavna, le pri prečenju rdečih plazišč, kjer so se v dolino splazili zemeljski plazovi, je bilo treba zaradi ozke in drseče steze nekoliko bolj popaziti. Kar hitro smo se spustili v dolino, potem pa je bilo treba spet po makadamski cesti ne preveč strmo navzgor do skromne vasi na koncu doline. Čeprav je vasica precej revna in sem se spraševal, od česa sploh živijo, saj obdelovalne zemlje tam ni veliko, pa tudi tistih nekaj glav drobnice, ki smo jih videli, verjetno težko pokrije potrebe, so nam domačini postregli z nekakšnimi palačinkami in čajem. Gostje so v tistih krajih vedno dobrodošli, skoraj sveti. Zatrjevali so nam, da je najvišji hrib nad koncem doline Alam Kuh, pa nisem bil prepričan. Vem, da naj bi vrh imel kakih 800 metrov visoko skalno severno steno, ki je izziv za plezalce, od tu pa take stene ni bilo videti. Verjetno je na drugi strani, čeprav se mi je zdelo, da si vrh ogledujemo ravno s severne strani. Po precej dolgi cesti smo se okrog grebena, ki smo ga prečili, vrnili do jutranjega izhodišča.

Naslednje jutro smo se čez visoko gorsko planoto s kombijem odpeljali na drugo stran, od koder bi šli peš še do ene vasi, ki naj bi bila tudi izhodišče za pristope na vrh Alam Kuha. Vozili smo v kar hude klance, razgledi pa so bili vedno bolj prostrani. Žal pa se je vrhov še vedno držala megla in na vrhu planote je celo nekoliko snežilo. Tik pod vrhom planote smo videli še en zaselek in sem spet premišljeval, kako je mogoče tam sploh preživeti. Očitno se da, ljudje, ki smo vajeni dolinskega udobja, pa bi tam gotovo zelo, zelo veliko stvari pogrešali. Voznik je na kolesa namestil snežne verige, saj je bila cesta navzdol prekrita z ledom. Spet je bila vožnja precej razburljiva.

Na cesti je bilo že preveč ledu. Foto Miro Štebe

V dolini pod planoto smo dobili vodnika, domačina, ki je verjetno dobro govoril farsi, pri angleščini pa v šoli, če jo je obiskoval, zagotovo ni blestel. Vendar hudih težav ni imel, saj je bila stezica proti novemu sedlu dokaj lepo sledljiva. Počasi smo pridobivali višino, pot je vodila skozi jesensko lepo obarvano grmičevje šipka, češmina in drugih vrst jagodičevja. Še nikoli v življenju med vzponom nisem pojedel toliko šipka, češminovih jagod in jagod, za katere sploh nisem vedel, kaj so, a je vodnik kazal, da so užitne.

Ko smo dosegli sedlo, so se spet pokazali zasneženi vrhovi in vodnik je zatrdil, da gledamo Alam Kuh. Spet ni bilo videti tiste znamenite stene. Ni mi bilo jasno. Ogledeval sem si prehode proti vrhu. Saj bi lahko bili zahtevni, vendar zagotovo niso pravi plezalski izziv. Tudi aplikacija, ki jo je imel prijatelj v mobilu in naj bi ponujala zemljevid okolice, je kazala, da je tam res Alam Kuh. Kje je pa stena? Upal sem, da bo pogled v vasici, v katero smo se spuščali, vse razjasnil, a preden smo dosegli vasico, smo morali prečkati reko. Ker mostu na njej ni več – nalivi so ga odnesli – smo se morali sezuti, zavihati hlačnice ali tudi sleči hlače, da smo prebrodili med skalami deročo vodo. Nekateri so bili nazadnje tudi mokri, a smo vsi srečno prišli čez.

V vasici, ki naj bi bila tudi eno od izhodišč za vzpon na Alam Kuh, so domačini spet potrjevali, da je vrh, ki ga gledamo, Alam Kuh. Saj je zanimiv, a kje je stena? Odgovora nisem dobil. Mogoče nismo gledali s prave strani, lahko tudi, da je v farsiju Alam Kuh obče ime za visoke hribe, ali pa da gre za veliko goro

z več vrhovi in da je pravi vrh nekje tam zadaj. Kdo bi vedel!? Nazadnje sem se sprijaznil s tem, da smo se potepali po zanimivi deželi, obiskali odmaknjene vasice, ki so verjetno tudi izhodišča za vzpone na Alam Kuh, da pa bi se na vrh moral odpraviti z druge, južne strani pogorja.

Ko smo se spustili v dolino, nas je ob vznožju hribov pričakal kombi in po dolgih spustih skozi vse bolj poraščeno pokrajino smo se zapeljali do ravnice ob Kaspiskem jezeru. Tu smo spoznali, da Iran ni le puščavska dežela in da ima tudi dobro namočene, skrbno obdelane zelene predele. 📍

*Grad Alamut zdaj obnavljajo.
Foto Miro Štebe*

*Na ostankih nekdanjega Alamuta – Orlovskega gnezda
Foto Miro Štebe*

Branko Dolinar

Po Avčinovih sledih

Skrivnostno nahajališče rdeče murke pod Snežnikom

Univerzitetni profesor France Avčin je bil po poklicu elektroinženir, sicer pa planinec, alpinist, gorski reševalec in naravovarstvenik, ki je že leta 1969 dal pobudo za organizirano varovanje okolja v Sloveniji. Pisal je prispevke s planinsko vsebino in jih objavjal v reviji *Gore in ljudje*,¹ napisal pa je tudi planincem dobro znano knjigo *Kjer tišina šepeta*, ki je bila večkrat ponatisnjena.

¹ Takšno je bilo ime *Planinskega vestnika* od prve številke leta 1946 do zadnje številke leta 1947.

Ko smo leta 2013 v Snežniškem pogorju podrobneje popisovali nahajališča rdeče murke (*Nigritella miniata*), me je botanik in poznavalec Snežniškega pogorja Boštjan Surina opozoril na Avčinov prispevek z naslovom *Ob Kolpi na Notranjski Snežnik*, objavljen leta 1946 v reviji *Gore in ljudje*. Pozneje, leta 1964, prispevek najdemo tudi v prvi izdaji že omenjene knjige *Kjer tišina šepeta*.

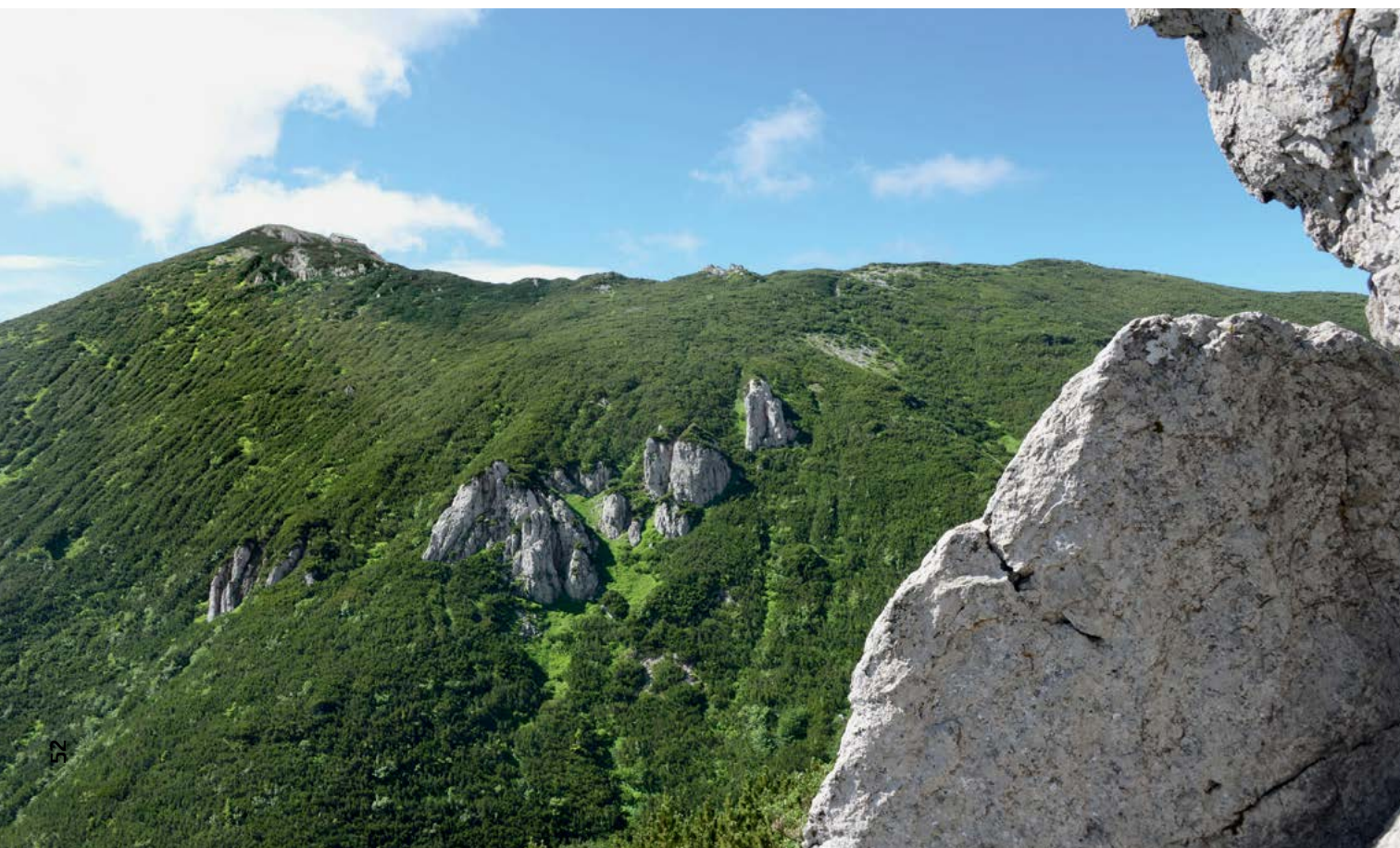
Uzpon na Snežnik pred 79 leti

V prispevku Avčin opisuje dve rastišči rdeče murke: prvo nam že znano na Grčevskem sedlu pod Velesjim vrhom (toponomija – Tone Wraber, *Planinski vestnik*, 2003) in drugo na gozdni jasi Trije kalčki, za katerega še nismo vedeli. Rdečo murko na Snežniku sta že leta 1846 omenjala italijanska botanika Bartolomeo Biasoletto in Muzio de Tommasini pod imenom *Nigritella suaveolens*. Pozneje, leta 1909, o murki piše

avstrijski botanik August Ginzberger, ki jo je imenoval s še danes veljavnim imenom *Nigritella miniata*. Botanika Vlado Ravnik in Ernest Mayer v petdesetih letih prejšnjega stoletja omenjata še danes znano nahajališče na južnem pobočju Malega Snežnika. Rdeče murke uspevajo tudi na že omenjenem Grčevskem sedlu, na jasah Planinca in Zatrepa ter na jasi južnega pobočja Slemena nad Kapetanovo bajto. Rdeča murka, ki spada med naše divjerastoče orhideje, je v Snežniškem pogorju zanimiva predvsem zato, ker je geografsko zelo oddaljena in izolirana od primerkov rdeče murke v Julijskih Alpah in Karavankah.

V prispevku *Ob Kolpi na Notranjski Snežnik* Avčin čustveno in z izbranimi besedami opisuje medvojni vzpon na Snežnik, ki ga je opravil skupaj s svojim starim znancem iz triglavskih sten Stankom Cvekom. Vzpon sta opravila po kapitulaciji Italije (septembra 1943), sredi julija 1944. Pohod na Snežnik, 1796 m,

Snežnik
s Karolinovega vrha
Foto Florijan Poljšak

sta začela s kolesi v Zgornji Kolpski dolini in se čez Prezid mimo Babnega Polja spustila v Loško dolino. Avčin piše: "Dolina se je kopala v soncu, gozdovi so bili zeleni in bohotni, Snežnik nad njimi pa ves siv in visok." Prišla sta do snežniškega gradu (grad Snežnik), od tam dalje pa sta po dobri, a strmi gozdni cesti, zgrajeni med italijansko okupacijo, kolesa večkrat rinila v breg. Prečkala sta staro italijansko-jugoslovansko mejo in prišla pred italijanske utrdbe v Leskovi dolini, ki jih Avčin primerja z utrdbo v oazi Džarabub v Libijski puščavi. V Leskovi dolini je bila zgrajena mreža jarkov, bunkerjev z žico in protitankovskih ovir, vse sredi jelovo-bukovih gozdov, z Avčinovo pripombo: "Le koga so se tam laški soldati bali?"

"Poskrila sva kolesi, poklicala na pomoč karto in brž v breg po prvi pametni poti," piše Avčin. Naletela sta celo na markacijo in večkrat križala gozdne ceste, dokler se jima ni visoko nad njima pokazal vrh Snežnika. Našla sta komaj opazno stezo, ki je vila navzgor, toda v velikem loku okoli vrha. Ko sta prilezla iz gozda, sta bila severno od vrha in na eni od travnatih jas sta naletela na murke. Skoraj sta se razjokala ... "Murke po tolikem času," se jih je razveselil Avčin in nadaljeval, "bilo jih je vse polno, rdečih in dišečih, pozdravov iz časov, ko sem še svobodno hodil po gorah, iz časov že tako daljnih, da kar niso več bili resnični." Nad jaso sta se s težavo prebijala čez ruševja in prispela do roba globoke kotanje, kjer sta v kraški jami (Velika kolobarnica) naletela na jezerce z mrzlo vodo, se odžejala in napolnila čutarici. Malo višje sta prišla do jase z malim izvirov in po karti določila, da sta pri Treh

kaličih, kakih 200 metrov pod vrhom. Nadaljevala sta skozi grmičevje rdečega cvetočega dlakavega sleča (*Rhododendron hirsutum*) in na grebenu med Malim in Velikim Snežnikom v skalovju naletela na planike (*Leontopodium alpinum*). Avčin piše: "Razveselil sem se jih bolj, kot da mi je nekdo podaril cekin." Vrh sta dosegla okoli štirih popoldne. "Res presrečna sva si iskreno segla v roko na enem najzanimivejših vrhuncev, kar jih pomnim," piše Avčin in nadaljuje, "iz same objestnosti in v proslavo veličine trenutka sva treščila v skale po bregu nekaj bomb ("malih rdečih italijanskih sadežev"), z rusko brzostrelko v nebo zdrdrala nekaj rafalov in poslala skozi tovarišev laški pihalnik v zrak nekaj krogel." Razbita koč pod vrhom (verjetno letalska opazovalnica, saj planinske koč takrat še ni bilo) je bila v ruševinah, vendar jima je vseeno ponudila skromno zavetje pred nevihto, ki ju je zajela. "Po dveh urah je znova posijalo sonce nad Pivško

Rdeči murki na Grčevskem sedlu pod Snežnikom
Foto Branko Dolinar

Rdeča murka
Foto Branko Dolinar

Italijanske protitankovske ovire v Leskovi dolini sredi širnih gozdov. Ko se je na tem mestu pred 80 leti mudil France Avčin, je zapisal: "Le koga so se tam laški soldati bali?"
Foto Damjan Benkovič

Pogled s Snežnika
proti Loški dolini
Foto Florijan Poljšak

kotlino, zasvetila so se okenca kraških vasic, odprlo se je za planinami, v mehkih tonih se je zalesketalo morje v Kvarnerju," vzhiceno piše Avčin. Takrat sta jo udrila po strmini "čez bohotne planinske travnike, polnih murk in sleča" čez Gašperjev hrib, kjer so še vedno ležale italijanske napisne table "al Monte Gasparo" (na Gašperjev hrib) in "al Nevoso" (na Snežnik). Prišla sta do gozda, prekrizala nekaj gozdnih cest in bila sta pri kolesih. Drzna vožnja navzdol po gladki gozdni cesti ju je pripeljala mimo snežniškega gradu do Starega trga v Loški dolini, kjer sta našla prenočišče. Skratka, lepo opisana enodnevna planinska tura na Snežnik, ki bi še danes veljala za naporno.

Nahajališče pri jasi Tri kaliči ostaja skrivnost

Kot botanika me je pritegnil opis nahajališča rdeče murke pod gozdno jaso Tri kaliči, ki smo ga sklenili poiskati. Opis poti se mi je zdel dokaj natančen in predvideval sem, da bomo jaso z nekaj napora hitro našli. Pokazalo se je, da ni tako enostavno. S prijateljem Florijanom Poljšakom sva naredila načrt, kako se bova po brezpotju povzpela do te gozdne jase, saj do nje na planinskem zemljevidu Snežniškega pogorja ni označene nobene planinske poti. Iz Pivke sva se konec junija 2015 z avtom odpeljala do gozdarske naselbine Mašun, od tam pa po makadamski poti do zapornice, kjer sva pustila avto. Gozdna pot naju je vodila pod

Gozdna jasa Tri kaliči
Foto Florijan Poljšak

Vrhom Pekla, 1372 m. Po dobri uri hoje sva jo zapustila in se po komaj vidni stezi skozi bukovje s pomočjo navigacije po telefonu prebila do vodnih izvirov, po katerih je jasa Tri kaliči dobila ime. Opazila sva, da je močno zaraščena z visokimi steblikami in predvsem z bosansko bilnico (*Festuca bosniaca*), kar pa v primerjavi z gorskimi tratami, po katerih murke uspevajo drugod po Snežniškem pogorju, ni primerno rastišče. Spustila sva se nekoliko nižje pod jaso, tam pa je ob gozdnem robu že prevladovalo nepreahodno ruševje. Skratka, razmere na jasi so se v skoraj osemdesetih letih po Avčinovem opisu verjetno tako spremenile, da sva podvomila, da bi na tem mestu murke lahko še uspevale. Po prvem poizkusu nisva odnehala, v juniju in juliju 2016 sva še dvakrat pregledovala gozdne jase od Karolinovega vrha, 1624 m, navzdol proti Trem kaličem. Vedno brez uspeha. Jase so bile zaraščene in neprimerne za uspevanje rdeče murke. Ponovno sva pregledala opis Avčinovega vzpona v juliju 1944, dobila tudi mnenje gozdarja in drugih poznavalcev Snežniškega pogorja. Prevladovalo je mnenje, da je Avčinov opis v tistem delu, ko sta pohodnika prekolesarila do Leskove doline in peš krenila proti Gašperjevemu hribu, nenatančen. Verjetno sta hodila po poti skozi bukovje, ki se zaključijo nad edinim rastiščem dinarske smiljke (*Cerastium dinaricum*) v Sloveniji. Od tod naprej se pot ujema z opisom "še nekam spodobno sva se spustila v globoko kotanjo" in prišla do ledene jame. Jama ni ravno velika, težko se je spustiti proti njenemu dnu, ker je s snegom večinoma zatrpna vse leto. Dalje Avčin navaja: "Malo višje pri malem izvirku nama je karta povedala, da sva pri Treh kaličih." Predvidevamo, da sta se orientirala s *specialko* v merilu 1 : 50.000, s kakršno si v snežniških gozdovih težko natančno pomagata. Verjetno sta na južnem pobočju te doline, nekako iznad ledene jame Velika kolobarnica, kjer je zelo povirno, napačno predvidevala, da sta na jasi Tri kaliči. Od tega mesta dalje, tako kot pot opisuje Avčin, dejansko sledi neusmiljen vzpon skozi brezpotje in težko prehodno ruševje proti vrhu Snežnika. Tako ostaja rastišče rdeče murke (*N. miniata*) pri Treh kaličih v Snežniškem pogorju po opisu Franceta Avčina tudi v prihodnje izziv za tiste botanike, ki jih navdušujejo divje rastoče orhideje in ostalo rastlinstvo pod Snežnikom. ●

Viri

- France Avčin: Ob Kolpi na Notranjski Snežnik. Gore in ljudje Ljubljana. 1/1946 (1–5). 27–33.
 France Avčin: Kjer tišina šepeta. Ljubljana: Mladinska knjiga, četrta dopoljena izdaja. 1980. 212–220.
 B. Biasoletto: Escursioni botaniche sullo Sshneeberg (monte nevoso) nella Carniola. Trieste. 1846.
 B. Dolinar, A. Seliškar, V. Debevec, S. Šturm, S. Tepeh, S. Ščuka, T. Zorman, M. Trampuš & Šircelj N.: Orhideje v parku Škocjanske jame. Park Škocjanske jame. Škocjan. 2021. 72–74.
 B. Surina: Some noveltis in the flora and vegetation of Mt. Snežnik (SW Slovenia, Liburnian karst), Acta Bot. Croat. 2005. 64 (2). 345–346.
 T. Wraber: K ledinskemu imenstvu na ovršju Notranjskega Snežnika. Planinski vestnik. 2003. 103 (11). 31–34.

Iskanje šivanke v kopici sena

Zabrložnica in Matkovo okno

DOŽIVETJA
Z GORA

Franci Horvat

Je že tako, da brez mobilnika ne znamo v trgovino, šolo, službo, še na stranišče ga nekateri vzamejo s sabo. V gore sem dolgo zahajal brez te tehnološke pridobitve z namenom, da bom imel mir, toda pozneje se je izkazalo, da bi mi nekajkrat lahko prišel še kako prav. Ker sem dokaj konservativne narave, sem se le stežka navadil nanj in on name; če je obstajala le najmanjša možnost, sem ga pustil v avtu.

Vrh Zabrložniškega
vrha - Turna, v ozadju
Turska gora in Rinke
Foto Franci Horvat

Pri mojih zadnjih jesenskih potepanjih, ko sem občudoval ožarjene macesne in modro nebo ter se bahal s kratkimi rokavi, sem zašel tudi v Logarsko dolino. Moja velika želja sta bila Zabrložnica in Matkovo okno, nato pa spust na Okrešelj.

Napoved je bila krasna, obveznosti sem preložil in v zgodnjih jutranjih urah sem zapustil toplo posteljo. Vožnja je minila hitro in pri domu Elektrokovina sem parkiral avto. Bilo je kakšno stopinjo pod ničlo, zato sem si nadel vetrno jakno, na roke nataknil rokavice, na glavo pa namestil čelno svetilko. Strma lovska pot na Zabrložnico me je kmalu toliko ogrela, da sem moral sleči jakno, na nebu pa me je ogovarjalo na tisoče zvezd. Obilo jesenskega listja na poti me je nekajkrat ustavilo, potreboval sem kar nekaj časa, da sem našel nadaljevanje prave poti. Po dobri uri in pol sem prišel do lovske kočice, ker pa sem želel z Zabrložniškega vrha (Turni) ujeti ožarjene Rinke, sem odhitel proti sedlu. Nad njim je bilo nekaj težav zaradi ruševja, čez katero sem moral, in krajše skalne stene. Okoli sedme ure zjutraj mi je z vso fotografsko opremo le uspelo priplezati na razgledni vrh. Časa sem imel le toliko, da sem postavil stativ, in že se je začela jutranja pravljica. Rinke so žarele v prelepih škrlatnih barvah. Ker so bili moji fotografski apetiti še nepotešeni, je bilo treba še malce počakati, da sonce posije na Okrešelj. Telo se je medtem postopno ohla-

dilo in zaščitna obleka je zopet romala name. Proste-ga časa sem imel na pretek, zato sem se javil domačim in hribovskim prijateljem. Mobilnik je zaradi dobrega signala deloval brezhibno, tudi mraz mu ni prišel do živenga. Po deseti uri dopoldne je bilo sonce že tako visoko, da je bila vsa krnica osvetljena. Napravil sem nekaj posnetkov in se pripravil na sestop, ki me je malce skrbel, toda pozneje se je izkazalo, da so bili moji strahovi odveč.

Pot sem nadaljeval proti Matkovemu oknu. Steza je bila sprva dobro shojena, više, kjer so prevladovalle strme trave, pa sem hodil bolj po občutku. Na pomembnih mestih me je pozdravil možic, toda ko se pot prekobali na drugo stran pobočja, teh zmanjka. Smer je bila nato znana, kajti v bližini se mi je že smejalo Matkovo okno, le pravo pot je bilo treba ubrati. Spustil sem se proti grapi, ki jo je na enem mestu zapiralo težko prehodno ruševje. Noge je bilo treba dvigovati visoko, da sem lahko prešel zaporo, in do okna me ni ločilo več kot petdeset metrov.

Po fotografiranju tega vitkega lepotca, ki so mu dnevi šteti, sem si zaželel še enkrat deliti srečo z bližnjimi. Na svoje veliko presenečenje sem v hlačnem žepu zaman iskal mobilni telefon. Razočaranje je bilo veliko, kajti podobnih zgodb sem slišal že veliko. Minilo me je veselje do fotografiranja, zato sem počasi sestopil do sedelca, od koder pelje pot na Okrešelj. Prekra-

*Matkovo okno
Foto Franci Horvat*

sni macesni so kar tekmovali med sabo po barvitosti, toda nisem imel več prave volje za občudovanje. Jesenska idila se je spremenila v pravo moro, kajti zavedal sem se, koliko težav lahko pri mojem delu povzroči izguba tako pomembnega "osnovnega sredstva". Spustil sem se v dolino, ki mi je nekdaj pomenila drugi dom, tokrat pa mi je malce obrnila hrbet. Tako razpet in potrta sem se pripeljal domov, od koder sem s stacionarnega telefona preveril, ali mobilnik še deluje. Na mojo veliko srečo je pozvonilo, kar mi je vlilo pogum, da sem poklical prijatelja, s katerima pogosto skupaj ubiramo planinske poti, in ju zaprosil za pomoč pri iskalni akciji. Ker se je obetal samo še en dan lepega vremena, smo se dogovorili, da gremo na

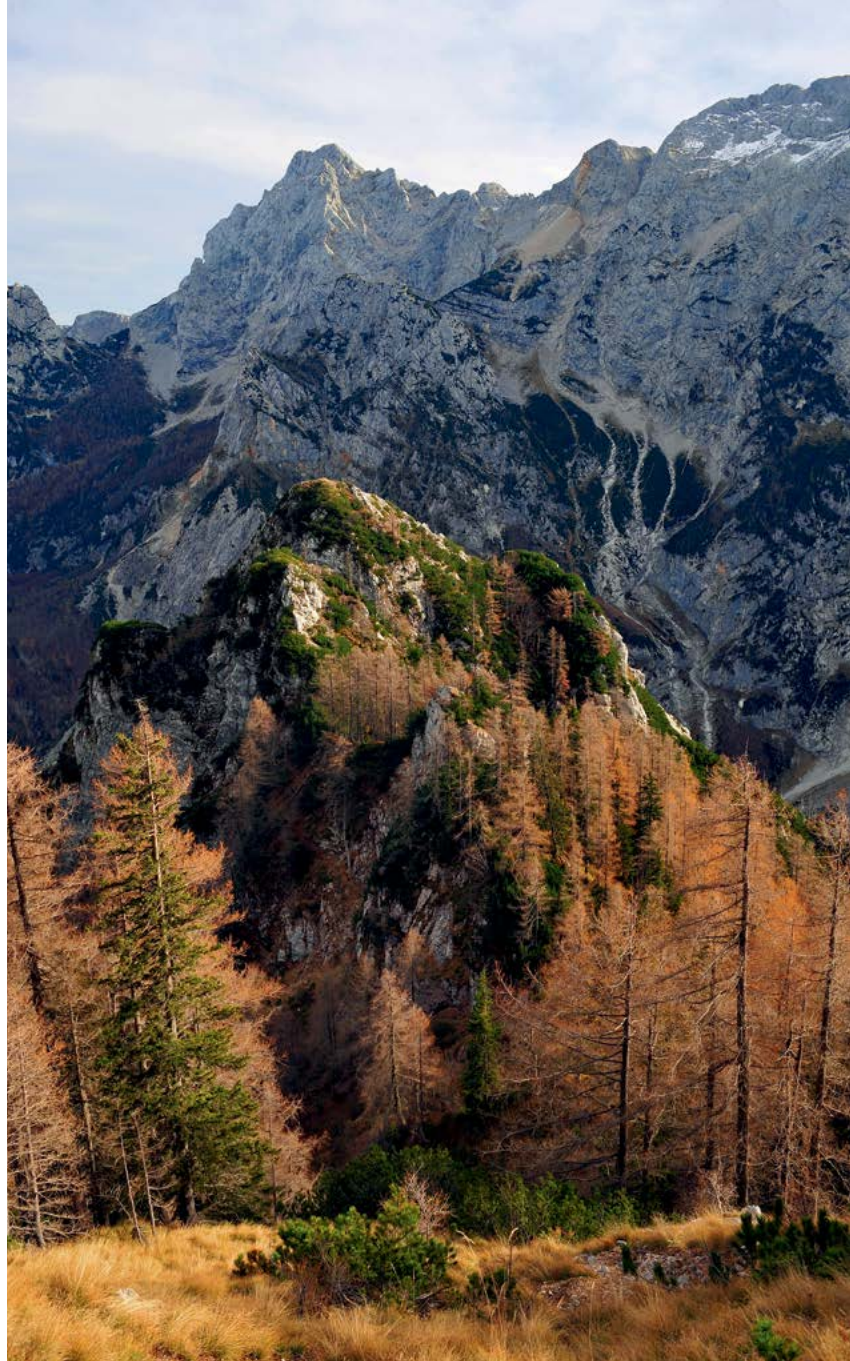
*Lovska kočica na
Zabrožnici pred
požarom
Foto Franci Horvat*

pot naslednji dan. Zvečer me je presenetil še kolega, ki je prišel preverit, kaj je z mano, ker se nisem oglašal na telefon. Zahvalil sem se mu za skrb in pojasnil vzrok. Noč je minila v analiziranju moje poti in ugotovil sem nekaj kritičnih točk, kjer bi mi mobilnik lahko izpadel. Precej neprespan sem naslednje jutro peljal v službo soprogo, ki mi je med drugim omenila, da gremo iskat šivanko v senu, toda sam sem bil precej bolj optimističen. Pot sem nadaljeval do Lojzke in Bojana, ki naj bi mi pomagala rešiti problem, v zameno pa bi jima omogočil osvojitve obeh naravnih znamenitosti. V Logarsko dolino smo se pripeljali okoli osme zjutraj in pri lovski koči smo bili malce čez deveto. Zaradi sončnega in toplega dne smo se v bližnjem izviru oskrbeli s svežo vodo in odhiteli na sedlo. Njegova mobilnika sta klicala, toda zaman sem napejal ušesa, da bi slišal meni tako domač zvok. Postopek smo nekajkrat ponovili, ko smo plezali proti Zabrožniškemu vrhu (Turni). Ker ni bilo odziva, sem s kratkega seznama črtal prve možne točke, kjer bi ga lahko našel. Vreme sicer ni bilo tako briljantno kot dan poprej, poleg šumenja slapu Rinke v dolini je zvoke motil tudi veter, ki je postajal vse močnejši. Moj obraz je postajal vse mračnejši, kajti bilo je vse manj možnosti za naš uspeh. Toda upanje umre zadnje. Vrnili smo se na sedlo in se napolnili k Matkovemu oknu. Klici so bili vse pogostejši in žalost vse večja. Tik pred oknom, kjer sem imel še zadnjega "aduta", sem zaprosil Bojana, naj še enkrat poskusi poklicati. Pod

nami je izletela preplašena ptica, kar se nam je zdelo dokaj čudno. Po pobočju sem se spustil nekaj metrov in zaprosil še za en klic. V ruševju sem zaslišal zvok mobilnika in v nekaj skokih sem bil pri njem. Razveselil sem se ga kot majhen otrok pisane igrace. Obraz mi je zažarel in svet je postal spet lep. Kako blizu sta si veselje in žalost! V dolini smo zavili v lokal, kjer smo dogodek primerno proslavili, domači pa imajo v dobrem nekaj sladkega iz slašničarne. ●

Zabrložniški vrh,
v ozadju Ojstrica
Foto Franci
Horvat

Informacije

Zahtevnost: Zahtevna neoznačena pot

Oprema: Običajna planinska oprema za sredogorje

Višinska razlika: 641 m

Izhodišče: Dom planincev v Logarski dolini, 896 m. Sem se pripeljemo iz Luč.

Koča: Dom planincev v Logarski dolini, 896 m

Časi: Dom planincev–Zabrložnica 2 h
Zabrložnica–Matkovo okno 30 min

Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

Zemljevidi: *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Od Doma planincev v Logarski dolini

gremo po cesti do oznake proti Logarjevemu kotu, kjer zavijemo desno in prečimo suho strugo. Na nasprotnem bregu poiščemo stezico, ki se strmo dviga in nas čez čas pripelje do zanimivega Okna v Luknji. Pot vodi skozenj in se še vedno strmo dviguje vse do precej zaraščene planine Zabrložnice, kjer je pred kratkim pogorela lovska koča. Stezici sledimo zahodno do manjšega prevala, od koder vodi desno navzgor težko sledljiva stezica, držimo se rahlo levo. Ko pridemo na greben, bomo skozi drevesa že zagledali Matkovo okno, 1537 m, do katerega ni več daleč.

Sestop: Do izhodišča lahko sestopimo po poti vzpona ali pa s prevala nadaljujemo desno po lovski stezici proti Okrešlju in markirani poti na izhodišče.

Zdenka Mihelič

Spoštljivo in varno tudi naprej

Planinska organizacija praznovala 130 let

Planinska zveza Slovenije (PZS), ena najbolj množičnih nevladnih in prostovoljskih organizacij v Sloveniji, je 27. februarja v Kinu Bežigrad praznovala 130 let od ustanovitve Slovenskega planinskega društva, katerega naslednica je. Slavnostna govornika sta bila minister za gospodarstvo, turizem in šport Matjaž Han in predsednik PZS Jože Rován.

Prireditev ob častitljivi obletnici planinske organizacije je bila v Kinu Bežigrad.
Foto Andraž Purg

Tedanje Slovensko planinsko društvo (SPD) je bilo ustanovljeno 27. februarja 1893 v vrtnem salonu pri Maliču v Knaflejvem prehodu v Ljubljani, kjer zdaj stoji blagovnica Nama. Tam boste našli tudi spominsko ploščo, ki jo je PZS postavila pred nekaj leti. Prvi predsednik SPD je bil Fran Orožen, po katerem nosi ime Orožnova koča na planini Za Liscem pod Črno prstjo – prva koča SPD, odprta že leta 1894. In prav tako kot so si ustanovitelji SPD zastavili svoje poslanstvo slovenske planinske organizacije na slovenskih tleh, ostaja poslanstvo PZS 130 let pozneje zelo podobno: gojiti slovensko planinsko izročilo, izvajati prostovoljsko delo in širiti planinstvo kot način življenja.

Temelji slovenskega naroda

Na slovesnosti ob stotridesetem jubileju PZS, na kateri sta Nuša Komplet Peperko in Ajda Tomazin ob filmu *V kraljestvu Zlatoroga* pripravili sodoben, svež in živ pogled nazaj, je predsednik PZS Jože Rován v svojem govoru izpostavil ponos in spoštovanje, povezana z domoljubjem in zanosom, ki sta navdihovala naše predhodnike: "Planinci se s ponosom spomi-

njamo prehojene poti naše organizacije. Vzklila je iz ljubezni do gora in hkrati kot izraz upora proti njihovega ponemčevanju. V silnem zanosu, še v Avstro-Ogrski monarhiji, so planinci označevali poti, rasle so prve kočice, izhajati je začel *Planinski vestnik*. Vse do prve vojne, ki je vzela mnoga življenja in pustila številne brazgotine tudi v gorah in nepravilno odrezala velik kos slovenskega nacionalnega ozemlja. Po vojni je SPD vložilo ogromno energije v obnovo kočic in gradnjo poti, članstvo je raslo, mladi Skalaši pa so se usmerili predvsem v alpinizem, posneli so tudi prve slovenske filme. In nato znova vojna, številne žrtve. Po vojni, na temelju izročila SPD in Skale, je nastala nova planinska organizacija, Planinska zveza Slovenije. Planinstvo je postalo ena najbolj množičnih športnih dejavnosti s športnim vrhom v alpinizmu in športnem plezanju z uspehi na svetovni ravni."

Minister za gospodarstvo, turizem in šport Matjaž Han je poudaril izjemen prispevek planinstva tudi pri oblikovanju temeljev slovenskega naroda: "Temelje za to, da imamo danes lastno državo, so namreč že v 19. stoletju postavljali tudi prvi planinci in alpinisti. Osebnosti, kot so Jakob Aljaž, dr. Julius Kugy, dr. Henrik Tuma in Franc Kocbek ter njihovi sodelavci, so bili vizionarji, tudi njim gre zasluga, da v grbu zastave naše države Slovenije ponosno stoji Triglav. Simbol svobodoljubnosti, pokončnosti in nezlomljivosti našega naroda. Iskrena hvala Planinski zvezi Slovenije in njenim predhodnikom za ta pomemben in neizbrisljiv prispevek k zgodovini slovenskega naroda in Republike Slovenije. Naša zgodovinska dolžnost je, da še naprej podpiramo razvoj planinstva, planinskih društev, domov in planinskih poti."

800 tisoč evrov za planinske poti

PZS, nosilka in izvajalka številnih programov strokovnega usposabljanja, po katerih usposablja mentorje planinskih skupin, varuhe gorske narave, vodnike PZS, turnokolesarske vodnike, alpiniste, markaciste, športne plezalce, trenerje in vaditelje športnega ple-

Predsednik PZS Jože Rován je v svojem zaključnem delu govora izpostavil nujnost spoštovanja narave.

Foto Andraž Purg

zanja ter inštruktorje vseh vrst, je v letu 2022 združevala 297 društev s 60.744 člani, kar pomeni 2,8 odstotka vsega prebivalstva v Sloveniji, a hkrati le dobrih 17 odstotkov od 350.000 Slovencev, kolikor jih hodi v gore. Poleg domačih planincev naše hribe obiskuje tudi vse več tujcev, ki jim je na voljo mreža več kot dva tisoč planinskih poti v skupni dolžini več kot deset tisoč kilometrov po vsej Sloveniji. Za planinske poti po vsej državi skrbijo prostovoljci – za to usposobljeni markacisti, v letu 2022 je bilo 907 registriranih markacistov PZS.

Minister Han je ob tem v govoru obljubil, da bo ministrstvo poleg podpore za prenovo planinskih domov in visokogorskih centrov vzpostavilo tudi sistemsko financiranje vzdrževanja planinskih poti: "Letos in v prihodnjem letu bomo Planinski zvezi Slovenije ter njenim društvom skupaj z markacisti namenili osemsto tisoč evrov za vzdrževanje in označevanje planinskih poti ter za usposabljanje markacistov."

Planinska društva upravljajo 179 planinskih koč, zavetišč, bivakov in učnih središč s skoraj 7.400 ležišči in z več kot 10.000 sedišči.

70 let Slovenske planinske poti

V letu 2023 PZS praznuje še eno okroglo obletnico. Prvega avgusta 1953 je na pobudo mariborskega ljubitelja gora Ivana Šumljaka in v počastitev 60-letnice SPD uradno luč sveta zagledala "Slovenska planinska transverzala št. 1", najstarejša planinska vezna pot v Sloveniji in ena najstarejših tovrstnih poti v Evropi in na svetu. Do danes je bilo prodanih že več kot dvesto tisoč planinskih dnevnikov, Slovensko planinsko pot, kot se imenuje danes, dolgo 617,4 kilometra, pa je v celoti prehodilo skoraj enajst tisoč planincev. Gore so bile vedno navdih posamezniku in planinski organizaciji, zato je predsednik Rován svoj govor zaključil z nujnostjo spoštovanja narave na vseh ravneh, prireditvev pa je vse zaobjela z besedami Častnega kodeksa slovenskih planincev: "Naravna bogastva in lepote so vir, iz katerega črpa planinstvo svojo moč in poslanstvo, zato reš s spoštljivo ljubeznijo naprej do vsega, kar je s tem povezano." 📍

Pod koncept in režijo prireditve ob 130-letnici Planinske zveze Slovenije sta se podpisali Nuša Komplet Peperko in Ajda Tomazin.

Foto Andraž Purg

Od leve stojijo: podpredsednik PZS Roman Ponebšek, podpredsednik PZS Jožef Bobovnik, minister za gospodarstvo, turizem in šport Matjaž Han, predsednik PZS Jože Rován, podpredsednik PZS Martin Šolar, podpredsednik PZS Miha Habjan in generalni sekretar PZS Damjan Omerzu.

Foto Andraž Purg

Subjektivne ali modelske vremenske napovedi?

Kje najti dobro vremensko napoved ob odhodu v tujino

Z napredkom tehnologije imamo na voljo raznovrstne aplikacije, med katerimi je tudi cel kup vremenskih. Napredek je šel tako daleč, da na spletu z vpisom v brskalnik najdemo že napovedi za manjše vasi in zaselke, v meteorološki prognozi pa nam nekateri klicatelji optimistično povedo kar svoj naslov, da bi bila napoved za njihov košček zemlje čim bolj natančna.

¹ Agencija Republike Slovenije za okolje.

Ljudje se glede na postavljena vprašanja očitno zavedamo, da je nastanek ploh krajevni pojav in da lahko pri nas škropi dež, pri sosedu pa ostane suho. Žal se še nismo sprijaznili z dejstvom, da napovedi niso in najbrž tudi nikoli ne bodo na nekaj metrov natančne. Zato bomo meteorologi vedno znova tudi za odhod v tujino posredovali subjektivne vremenske napovedi državnih meteoroloških služb pred številnimi vremenskimi napovedmi, ki jih najdemo v svojem brskalniku.

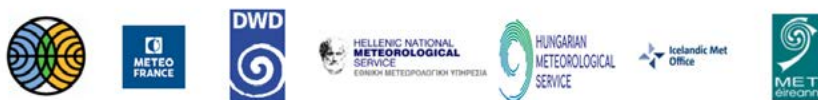
Zakaj? Zato, ker subjektivne vremenske napovedi državnih meteoroloških služb lahko bolje upoštevajo krajevne značilnosti vremena pri nekaterih vremenskih vzorcih. Na odtenke vremena precej vpliva mikrolokacija, na primer bližina orografskih pregrad

in hribov. Tudi smer neba, na kateri je hrib glede na lokacijo, za katero nas zanima vremenska napoved, lahko zelo vpliva na vremensko napoved. Na razvoj vremena odločilno vplivata tudi usmeritev doline ter njena izbočenost ali vbočenost. Na nastanek megle bodo predvsem v hladnejši polovici leta imela odločilno vlogo vodna telesa v bližini, pa naj si bodo to morje, jezera ali reke. Pa še bi lahko naštevali.

Slovenski meteorologi prognostiki žal ne poznamo vseh lokacij po Sloveniji in v svojih subjektivnih napovedih ravno zato ne upoštevamo vseh krajevnih značilnosti, vremenske aplikacije in modelske napovedi pa so pri upoštevanju krajevnih značilnosti še slabše. Včasih so ljudje bolj živeli z naravo, veliko so delali na poljih in bili tudi bolj odvisni od vremena. Sploh v hribovitih pokrajinah, kjer se predvsem poleti vreme hitro spreminja, so se naučili prepoznavati znake pred prihodom vremenske spremembe. Gotovo je marsikdo že slišal stavke kot na primer, če ima Storžič kapo, bo deževalo. Predvsem starejši ljudje, ki so veliko časa preživali v naravi, so bili odlični poznavalci vremena. In ravno to je plus, ki ga pri napovedi prinese človeški dejavnik.

Subjektivne vremenske napovedi državnih meteoroloških služb so točnejše kot tiste, ki jih na spletu objavljajo različne nemeteorološke službe – tem je pogosto bolj pomembno ponujanje globalnih vremenskih napovedi kot pa njihova pravilnost.

Zajem zaslon

Uzroki za razlike v modelskih napovedih

Zakaj pa se modelske vremenske napovedi, ki jih najdemo na spletu, vseeno tako zelo razlikujejo med seboj? Razlogov je več, vsi pa so povezani z meteorološkim modelom. Ena izmed spremenljivk znotraj različnih meteoroloških modelov je orografija (izoblikovanost zemeljskega površja, relief ...), ki je odvisna od ločljivosti modela. Če je Slovenija na primer v meteorološkem modelu predstavljena s točkami, med katerimi je razdalja več kilometrov, so v takem modelu tudi najvišji vrhovi precej nižji, lahko tudi za 1000 metrov. Nižji hribovi običajno pomenijo za zračno maso manjši »napor« pri dviganju čeznje, tako da pred hribom iz dežnega oblaka po navadi pade precej manj dežja, kot bi ga v primeru višjega hriba. Napovedane padavine so tako lahko zelo precenjene. Tudi hitrost vetra moramo zato v vremenskih

napovedih podajati na različnih nadmorskih višinah in ne v točkah na zemljevidu, saj je nadmorska višina na geografski širini in dolžini Kredarice lahko v meteorološkem modelu precej nižja kot 2515 m. Še en primer zgrešene modelske napovedi zaradi ločljivosti modela bi bila napoved temperatur na zavetrni strani hribov ob močnem vetru. Na primer ob severnem fenu se zrak pod Karavankami spušča in se pri tem segreva. Bolj kot se spusti, bolj se segreje in ob nižjih (modelskih) hribih bi bila napovedana temperatura prenizka. Modeli, ki uporabljajo manjšo ločljivost (razdalja med točkami, ki predstavljajo Slovenijo, je tudi več deset kilometrov), pa ne bodo zaznali niti mrazišč, tako da bodo napovedane jutranje temperature večinoma previsoke.

Drug večji dejavnik, ki bo botroval k različnosti modelskih vremenskih napovedi, pa je meteorološki model. Vsak model namreč uporablja različen nabor podatkov za računanje vremenske napovedi, kot so temperatura, veter in druge meteorološke spremenljivke na različnih lokacijah po svetu. Različne so tudi fizikalne enačbe, ki jih uporabljajo, saj so fizikalni procesi, ki se dogajajo v ozračju, v nekaterih meteoroloških modelih opisani bolj, spet v drugih pa manj kompleksno. Večja kompleksnost meteorološkega modela seveda poveča računski čas za pridobitev vremenske napovedi, manjša kompleksnost pa lahko pomeni večje napake v vremenski napovedi.

Računska moč je žal omejena. Tisti, ki z meteorološkim modelom računa vreme za ves svet, mora, če hoče v sprejemljivem času narediti vremensko napoved, uporabiti ali model z manjšo ločljivostjo, pri čemer so torej hribi (ki lahko konkretno vplivajo na prihod vremenske spremembe) precej nižji, ali pa opisati vremenske procese v meteorološkem modelu manj kompleksno. V obeh primerih to prinese manj točno napoved. Nacionalne meteorološke službe seveda uporabljajo modele, ki izračunajo vremensko napoved le za njihovo državo in bližnjo okolico. Za isto računsko moč oziroma čas, ki je potreben za izračun vremenske napovedi, tako lahko uporabi-

jo točnejšo orografijo, vremenske procese pa bolje opišejo, kar vodi k točneši napovedi.

Modelske napovedi kot podlaga za subjektivne napovedi

Meteorologi prognostiki seveda v sklopu naših dežurstev pregledamo različne modelske napovedi, glede na izkušnje z njihovo uporabo pa potem podamo subjektivne vremenske napovedi. Vremenski modeli, ki jih uporabljamo na Agenciji Republike Slovenije za okolje, se sicer ves čas izboljšujejo, a še vedno opažamo probleme predvsem pri modelski interpretaciji oblakov. Visoke oblake, ki bodo predstavljali le nekakšno kopreno, zaradi česar nebo ne bo modro, ampak bolj mlečne barve, vtis vremena pa bo še vedno sončen, modeli še vedno prevečkrat pretvorijo v oblačno ikono, tako da je napoved za povprečnega uporabnika napačna. Podobno je z napovedjo meje sneženja, ki po modelu ni enaka ničti izotermi – to je nadmorski višini, kjer je temperatura enaka 0 °C, ampak je odvisna tudi od intenzitete padavin in nasploh temperaturnega poteka z višino. Je pa modelska napoved temperatur že zelo dobra, tudi lokacije in intenzitete padavin, predvsem v hladnejši polovici leta, modeli dobro napovedo, lokacije krajevnih ploh in neviht pa še naprej ostajajo uganka. Nekatero meteorološke službe so vseeno že opustile subjektivne vremenske napovedi, zato pa toliko več časa in napora vlagajo v izboljšanje meteoroloških modelov. Še vedno pa verjamem, da so vremenske napovedi (čeprav izhajajo iz modelskih rezultatov), ki jih najdete na njihovih spletnih straneh, točnejše kot tiste, ki jih najdemo v brskalniku od kdo ve katere nemeteorološke službe, saj jim je bolj mar za ponujanje globalnih vremenskih napovedi kot za njihovo pravilnost. Tudi vremenske aplikacije seveda niso slabe, v kar lepem številu primerov se bodo obnesle čisto dobro, morda pa jih uporabite raje kot drugo mnenje, če imate le dovolj časa, da tudi ob odhodu v tujino pregledate subjektivne vremenske napovedi tamkajšnjih državnih meteoroloških služb. ●

Nekatero meteorološke službe so že opustile subjektivne vremenske napovedi in več časa in napora vlagajo v izboljšanje meteoroloških modelov.

Foto Oton Naglost

Matjaž Čuk

Pozabljen prelaz

Qarun pass

Vasica Passu, kamor sem prispel pozno popoldne, mi je takoj prirasla k srcu. Pravo nasprotje pakistanskemu mondenemu središču Karimabadu, ki me je s številnimi hoteli in turističnim vrvežem odbijalo. Venec gora ter igra svetlobe in senc na šesttisočaku Tupopdan so mi pričarali nepozaben večer. Še dolgo zatem, ko je zadnji žarek izginil za vrhom gore in je prišla tista značilna sivomodra svetloba, sem še vedno strmel tja gor. Šele prve zvezde so me pregnale nazaj v jeditnico.

A lepota kraja ni bila tisto, zaradi česar sem prišel sem. Qarun Koh, sedemtisočak, je v svojem nedrju skrival šibko točko. Vedel sem, da je v tistem robatem svetu visoko gori nekje Qarun pass, skoraj pet tisoč metrov visok prelaz, ki odpira pot na drugo stran, v skrivnostno dolino Shimshal. Nekdaj edina pot je že zdavnaj opuščena, saj si je nova cesta utrla pot ob reki vse do vasi. In prav ta pot je postala moja neustavljiva želja in gospodarica mojih misli zadnjih nekaj dni.

Za veliko mizo je sedela peščica turistov in nekaj domačinov. Previdno sem načel pogovor o gori in prelazu. Izvedel sem, da je zadnji človek prečkal goro leta 1999, torej pred sedmimi leti. Se sploh še da priti na drugo stran? Mož srednjih let, Shahid, se je ponudil, da me pelje čez. Nisem pomišljal niti minute. Na hitro sva se zmenila in določil sem odhod za jutri zjutraj.

Jutro ni takšno, kot bi si želel, a dovolj dobro, da se odločim, da greva. Šofer z džipom že čaka pred

Pogorje

Qarun Koh, 7164 m

Foto Matjaž Čuk

hotelom. V vasi Morkhun zavijemo na stransko cesto. Vožnja po dolini Boibar je spektakularna. Voznik pokaže veliko spretnosti pri premagovanju kočljivih mest. Uživam. Nekaj stranskih nagibov je prav adrenalinskih, vožnja nad prepadi po sipkem pesku prav tako. Po slabih dveh urah se ustavimo nad krajem Avgarch.

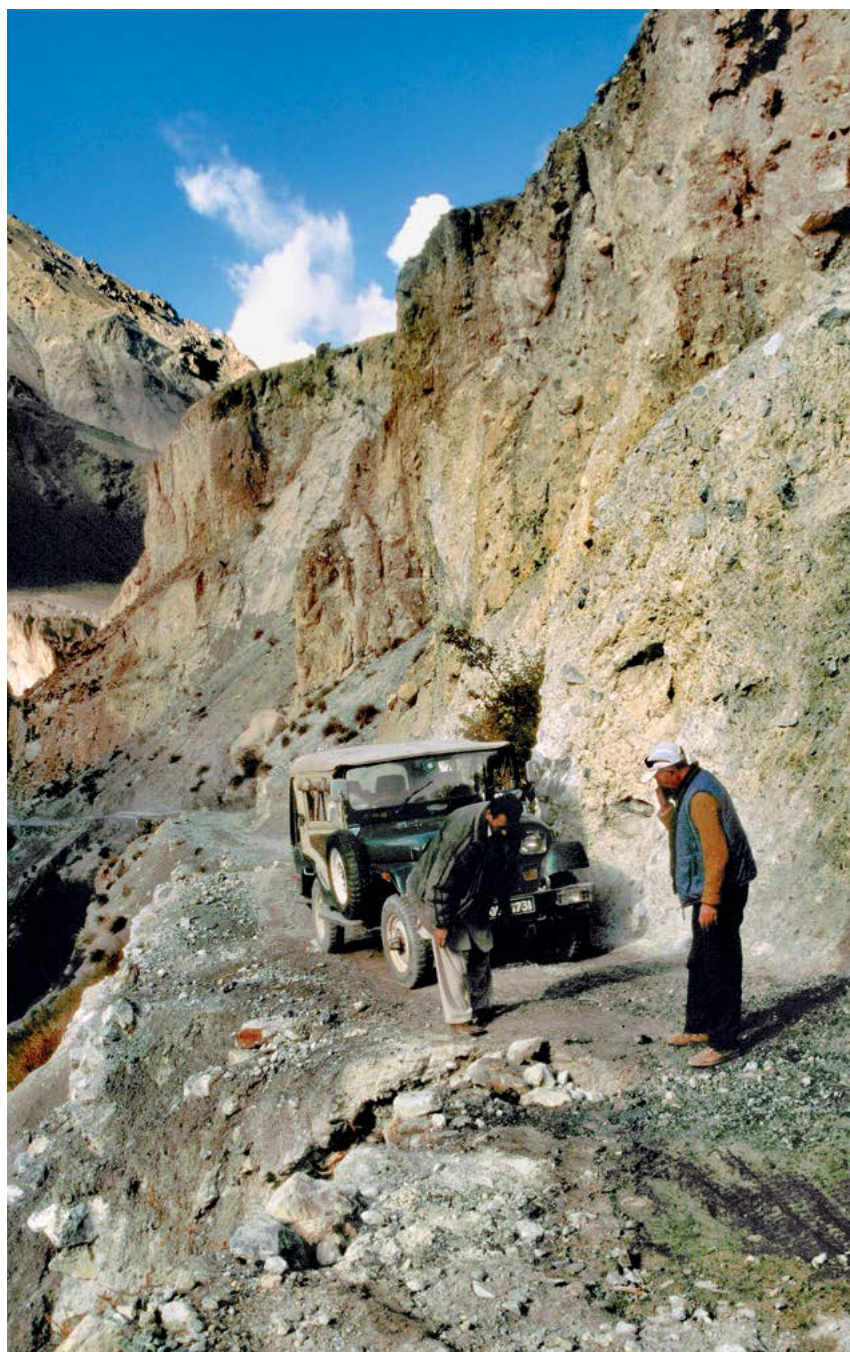
Naprej ne gre. Od tu bova šla peš. Naredim še nekaj fotografij za spomin, nato pa se odpravim za Shahidom, ki že pridno pešači po razdrtem kolovozu. Za mostom se strmo vzpenja na plato. Pod nama so stanovi planine Boibar, nad katerimi se dviga veličastna severna stena šesttisočaka Tupopdan. Shahid me vpraša, če imam vžigalice. Pravi, da jih je pozabil. Lepa reč! Seveda jih nimam, moj "vžigalnik za vsak primer" je ostal v Passuju.

Kaj bova pa zdaj? Shahid se spusti do stanov. Upam, da bo našel kakega človeka. Tukaj imajo vsi vžigalice, saj je ogenj nujen za kuhanje. Čez pol ure se vrne. Z vžigalicami, hvala bogu! Torej lahko greva naprej. Vzpenjava se po desni strani položne doline. Med drevesi se vzpenja na planino, nato pa v serpentinah čez strmo pobočje na široko travnato ravnico z bistrim potočkom. Danes bova imela pravo vodo. Shahid nama skuha za kosilo bolj močno juho. Ima samo eno žlico. Sam jo kar popije, kar je gostega pa si pomaga z leseno paličico. Popoldne lenarim na soncu, Shahid pa prinese nekaj drv. Kuhalnika nimava. Kuhava kar na ognju.

Zvečer sneži. In to najmočneje ravno takrat, ko Shahid pripravlja večerjo. Povabim ga v šotor. Ko bo nehalo, bo nadaljeval. Čez pol ure že sije sonce, a še vedno sneži. Nato se oblaki kar posušijo in v nekaj minutah se zjasni. Zvečer je vražje mrzlo. Prezlebela jeva riž in se grejeva ob ognju. Ob šestih sva na toplem, v šotoru, zavita v spalne vreče. Noč bo dolga.

Ob petih zjutraj odprem zadrgo šotora. Razočaranje. Temni oblaki vsenaokrog. Brez svetle točke, koščka modrine, upanja. Bova morala nazaj? V takem ne moreva čez neznan prelaz. Ob šestih močno sneži. Shahidu povem, da bova čakala do osmih. Če ne bo nič boljše, greva dol. Slabe volje sem. Tako blizu prelaza sva, a hkrati tako daleč. Malo pred sedmo sneži le še sem ter tja, na nebu je celo nekaj modrih lis. Shahid se loti priprave zajtrka. Vreme se očitno spreminja na boljše.

Ob osmih pospraviva opremo. Odločiva se, da greva. Po levi strani se vzpenja do rumenih skal. Tu ujameva lepo potko, ki naju čez veliko melišče pripelje v vznožje prelaza. Sicer sveže zasneženi Qarun pass ni videti prav nič težak. Od daleč opazujeva nekaj kozorogov, ki pa se takoj, ko naju začutijo, umaknejo. Po desni strani se zdaj vzpenja po strmejšem pobočju, po spolzkih, rahlo poprhanih in zaledenelih skalah. Brez težav prispeva pod zadnjo strmino, visoko slabih tristo metrov. Lotiva se je kar naravnost, najprej po skalah, nato pa po strmem snegu. Shahidu delam dobre stopinje, kakih petde-

set metrov je kar strmo, nato pa se položi. Ne veva točno, kje je prelaz, zato zavijeva desno. Na dolgem grebenu opaziva dva visoka možica. Shahid pravi, da je to Qarun pass. Sam nisem povsem prepričan, zato se vzpnem še dobrih sto metrov višje na izrazitejši prelaz. Za vsak primer, da bom prepričan, da sem bil na njem.

Sestopava kar vsak po svoje. Zelo mehko melišče se vdira do gležnjev. Spust je prava poezija. V spoštljivi strmini se spustiva osemsto metrov v slabe pol ure! Lagodne hoje je konec. Na vrsti je dolga prečka levo. Po lepih prehodih se spustiva na naslednjo teraso. Sledi prečka desno. Zelo strmo pobočje je trše, zato je hoja zahtevnejša. Shahid skrbno izbira prehode. Varno naju vodi skozi vse pasti in po zelo strmim imenitnem melišču se znajdeva v dnu, tik nad reko.

Slikovita in adrenalinska cesta v dolino Boibar
Foto Matjaž Čuk

*Zadnja strmina na prelaz Qarun, 4873 m
Foto Matjaž Čuk*

*Sestop po opuščeni poti v Dut v dolino Shimshal
Foto Matjaž Čuk*

Proti levi je nakazana stezica. Shahid gre pogledat in čez nekaj minut se vrne. Ne bo prav. Zdaj morava dobrih petnajst minut nazaj. Po kočljivem pobočju se spustiva do reke. Zdaj je lažje. Ko je kanjona konec, zavijeva desno ven in se po travah in melišču vzpenjava proti mostu. Na drugi strani reke naju čaka džip. Pred mostom splezava čez izpostavljeno skalo, nato pa seževa v roke nasmejanemu šoferju.

Nepozabno doživetje je za nama. Vesel sem. Ta dva dneva sta bila za mojo dušo. Shahidu se zahvalim za imenitno vodenje. Uživam, ko sedim na džipu in se peljem v Passu. Ob štirih smo v hotelu Passu Inn. Tukaj sem že domač. S Shahidom sva utrujena, a zadovoljna. Zjutraj je presneto slabo kazalo, tudi v Passuju je deževalo. Naročim piščanca in krompirček. S Shahidom z užitkom pojeva vse. Zaslužil si je to večerjo. Ni bilo lahko najti poti v Dut čez vse tiste bajne strmine in pasti in prehoditi več kot dva tisoč višinskih metrov.

Vršni del sedemtisočakov nad dolino Shimshal je bil v oblakih, pa nič zato. Videla sva vse. Res lep, pozabljen in samotni prelaz je za nama. Takšni so mi še posebej pri srcu. In divja, davno opuščena pot v Dut, ki so jo pred mnogo, mnogo leti uporabljali domačini za prehod v Passu.

Tudi sem prihaja napredek. Danes se vozijo po cesti ...

*Natančnejša lokacija: Passu, Boibar valley,
Qarun Pass, 4873 m, Gojal, Pakistan,
september 2006* ●

Spomini radioamaterja

Jugoslovanska odprava na Mount Everest¹

Janez Majdič

Spominjam se prve jugoslovanske alpinistične odprave v Himalajo, ko sem kot dvanajstletni deček spremljal očeta v Ljubljano, kjer smo se poslovili od alpinistov, ki so nameravali osvojiti Trisul. Potem smo tedne in tedne čakali na njihova sporočila, ki pa jih ni bilo od nikoder. Pravzaprav nismo ničesar vedeli, dokler ni prispela novica, da so osvojili Trisul II in III, glavnega vrha pa ne. Kaj več o dogajanju je začelo prihajati do nas šele, ko so se fantje že vračali izpod hriba.

Nič bolje ni bilo pri naslednjih odpravah. Kar je *laufar* prinesel do Katmanduja in so naprej poslali po telegramu, je bilo staro najmanj par dni, odvisno kako daleč je moral fant teči s sporočilom. Žal so bile aparature, ki smo jih takrat premogli, preokorne, težke in energetske požrešne, tako da ni bilo posebnega uspeha. Ampak potem se je leta 1975 na trgu pojavil Atlas-180, popolnoma tranzistoriziran *transiver* (kombinacija radijskega oddajnika in sprejemnika, op. ur.). V Radioklub Kričac na RTV Slovenija smo ga dobili leto pozneje za potrebe samozaščitne akcije NNNP (Nič nas ne sme presenetiti) in bili nad njim navdušeni.

Takrat se je že vedelo, da bo leta 1979 šla na pot jugoslovanska odprava na Mount Everest. Urednik Vala 202 je bil takrat Marjan Krišelj, ki je bil tudi urednik *Planinskega vestnika* in kot tak "pri koritu". Bili smo pri koči na Kokrskem sedlu, od koder smo prenašali njegovo sporočilo v program Vala 202, ko sem mu omenil možnost radijske povezave z baznim taborom pod Mount Everestom. To je namreč leto prej že uspelo skandinavskim radioamaterjem, le da s severne strani. Marjan se je takrat malo zamislil in obljubil, da bo dal predlog na sestanku Komisije za odprave v tuja gorstva. Predsednik komisije je bil Aleš Kunaver, ki je bil zelo dovtopen za novotarije. Po daljšem prerekanju in preučitvi možnosti so nas sprejeli kot spremljevalne člane odprave. Ko smo se odločali, kdo bo šel, smo izbrali Matjaža Culiberga in Slavca Šetino, jaz pa sem skrbel za organizacijo sprejemanja vesti doma. Pomagal sem tudi pri izbiri ostale komunikacijske opreme za alpiniste. Že pokojni Anton Stipanič, takrat YU3BH, pozneje S53BH, mi je omogočil obisk tovarne Iret v Trstu, kjer so nam podarili prenosne UKV-postaje in stacionarno UKV-postajo za zveze po gori. Za KV-povezave smo imeli radijski postaji Atlas-180, FT-101ZD in še postajo, ki so jo izdelali v podjetju Rudija Čajevca v Tuzli, kamor sem jo šel iskat. Za sprejem v radijski stavbi na Tavčarjevi smo imeli na voljo Atlas-350 in ojačevalec FL-2100.

Na stolp, ki je bil takrat na radijski strehi, smo z veliko težav namestili dvoelementni Quad, ki nam ga je posodil Trival iz Kamnika, poleg pa še navpič-

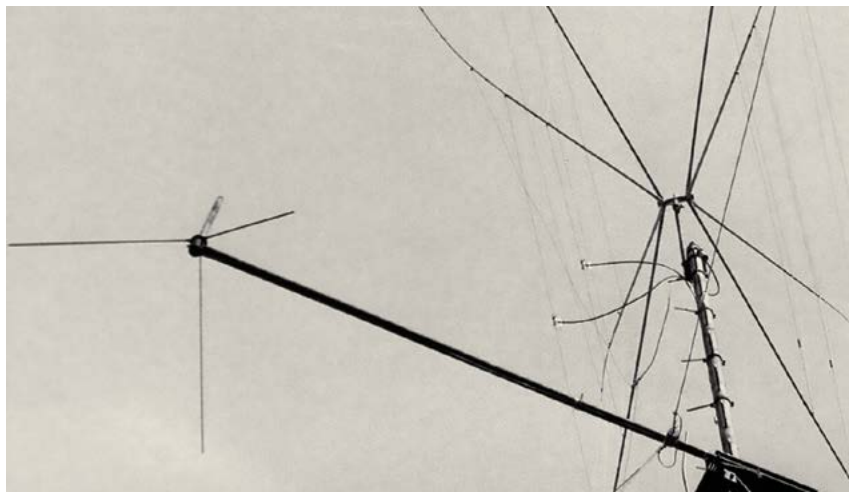

¹ Prispevek je bil objavljen v glasilu CQ ZRS, glasilu Zveze radioamaterjev Slovenije, letnik XXXII/3, 2022.

Pod Lotsejem
Foto Janez Majdič

no anteno za bazni tabor. Oba naša fanta sta imela s seboj tudi električna agregata Honda. Ravno agregata sta jima povzročala največ težav. Nekaj zaradi slabega bencina, nekaj pa zaradi redkega zraka na 5000 metrih. Postajo Rudija Čajevca sta morala pustiti na ministrstvu za turizem v Katmanduju, da bi imeli neposredno zvezo tudi z njimi, ostali dve pa sta šli v bazni tabor. Mali Atlas ni zdržal dolgo in je kmalu izdihnil, tako da jima je ostala samo dobra stara FT-101ZD. Nekje se je izgubil taster, stikalo s tipko, tako da telegrafije ni bilo, SSB-radijska postaja pa je

Antena na stolpu
radia za Mt. Everest
Foto Janez Majdič

imela preslab signal, da bi ga razumljivo sprejemali v Ljubljani. A ko sta fanti z nekaj sreče našla radioamaterja Zorana na naši ladji Ljutomer, ki je bila takrat v Bombaju, sta lahko po njem pošiljala sporočila do nas. V naši mali sobici na podstrešju, takrat še Radia Ljubljana, se je vsak dan nabralo kar nekaj "poslušalcev". Vse je teklo brez težav. Ko pa je Ljutomer odplul iz Bombaja, se je začel Zoranov signal izgubljeni, ampak na srečo so nato vskočili drugi mornarji, in je šlo naprej. Naši alpinisti so dosegli vrh in v mali sobici je zavladalo nepopisno veselje. Na žalost je temu veselju kmalu sledila žalost, ko se je ponesrečil vodja šerp Ang Phu. Zveze po hribu so tisto noč zatajile, saj Stane Belak - Šrauf ni slišal bazne postaje. Klical je in klical, odgovora pa ni dobil. Nekaj let pozneje sem to omenil nekemu od firme Iret na sejmu elektronike v Ljubljani. Dejal je, da so pri teh postajah ugotovili, da pri temperaturah, nižjih od -50 stopinj, odpovejo.

*Franc Bogataj -
YU3BC, v bazi
v Sloveniji
Arhiv Janeza Majdiča*

Pod črto lahko rečem, da je bila naša udeležba na tej odpravi uspešna. Veliko smo se naučili, kar nam je pozneje prišlo zelo prav.

Ko sva z Alešem tako sedela v radioamaterski sobici na Tavčarjevi, mi je omenil, da bo naslednja odprava na Lotse, ki jo bo vodil on. Ponudil sem se, da bi šel zraven kot radioamater za zvezo z domovino. To je bil v tistih časih skoraj edini način neposredne povezave z odpravami na Himalaji. INMARSAT, ki je pozneje prevzel vlogo neposredne satelitske telefonske zveze, je bil leta 1979 še slabo razvit, leta 1981 za Lotse pa bi že uspešno deloval, toda bil je neizmerno drag in za nas nedosegljiv. Tako po ceni kot po fizičnih dimenzijah in teži.

Leta 1981 sem torej postal spremljevalni član odprave na Lotse. Sodeloval sem pri nabavi radijske opreme za UKV-zvezo na gori, kar je bila v tistih časih kar zahtevna naloga, saj nisi mogel kar v trgovino in kupiti potrebne opreme. Bili so zahtevni uvozni postopki s celo goro dokumentacije. Na koncu nam je uspelo vse spraviti čez mejo in pripeljati v Nepal.

Tam se je zgodba s carino in dovoljenji za uvoz ponovila. Treba je bilo nekaj iznajdljivosti, da se je problem rešil. Na radijsko opremo so bili v tistih časih povsod po svetu malo "alergični". Dovolili so mi samo radijsko zvezo z ministrstvom za turizem v Nepal in Planinsko zvezo Slovenije. Pa še to pod pogojem, da morebitni uspeh odprave najprej sporočim v Katmandu in šele nekaj pozneje na PZS!

Del opreme je bil tudi domače proizvodnje. Proti mrazu in transportu posebno zaščitene akumulatorje so izdelali v Tovarni akumulatorjev v Mežici, antene pa v podjetju Trival antene v Kamniku.

Vsa oprema je srečno prispela nekaj dni za nami v bazni tabor, kjer sem jo kar hitro pripravil za delo. UKV-ročne postaje so uporabljali fantje na gori, jaz pa sem s stacionarno UKV-postajo vse pogovore snemal na kasetofon.

Kratkovalovna radioamaterska postaja je bila kmalu nared. To je bila moja Yaesu FT-7 in 100 W linearec FL-100. Za napajanje sem imel 1 kW agregat Honda in omenjena akumulatorja. Tudi z mojim agregatom so bile težave, ker ni bil prilagojen za tako redek zrak, pa tudi bencin ni bil ravno najboljši. Če sem iz njega iztisnil kakšnih 200 W, je bilo veliko! Tako sem potem poskušal z vzpostavitvijo zveze in vsake toliko dobil kakšnega jugoslovanskega radioamaterja, ampak stvar je stekla šele 6. maja, ko se mi je javil Frane - YU3BC, zdaj ima znak S59AA. Bila je zgodnja ura, tik pred vzhodom sonca, za Franeta pa ob enih ponoči. Ker je bil takrat zaposlen v Iskri v Horjulu, je bilo to zanj kar naporno. Jaz pa zaradi hrupa nisem smel prej zagnati agregata. Na srečo so alpinisti že zgodaj vstajali in sem jim bil kot budilka in jutranja rekreacija, ko so mi pomagali zaganjati agregat.

*Vertikalna antena v bazi Lotse
Foto Janez Majdič*

Radijska oprema v centru Foto Janez Majdič

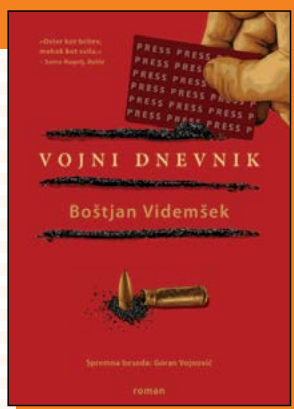
Radioamatersko zvezo sva imela s Franetom v Sloveniji praktično vsak dan, a z Morsejevo abecedo, saj so bili moji signali prešibki za govorno zvezo. Frane je moja sporočila posredoval Franciju Savencu, vodji informacijske službe na PZS. Skupaj s Tonetom Škarjo, ki je bil takrat vodja Komisije za odprave v tuja gorstva, sta iz teh poročil sestavila objavo za časopise in ostale medije. Nisem poročal samo o odpravi, temveč tudi pošiljal vprašanja članov odprave, kot recimo, kakšno je doma vreme in kakšna je cena bencina. Zvezo s Franetom sva imela še zadnji dan pred zaključkom sicer uspešne odprave, ampak brez osvojenega vrha, tako da sem opremo pakiral zjutraj, na

dan odhoda. Vse smo odnesli domov, razen akumulatorjev in agregata, kar je ostalo v Katmanduju. Ko smo se vrnili domov, sva šla z Alešem k Franetu na obisk, da se mu osebno zahvaliva za uspešno sodelovanje. V znak zahvale mu je Aleš podaril nož kukri, kot domačini v Nepalju pravijo starodavnemu kratkemu meču, oba s Franetom sva dobila tudi priznanje Planinske zveze za uspešno delo. Vsa oprema za radijske zveze, razen agregata, je ves čas odprave delovala brezhibno, čeprav to ni bila draga profesionalna ali vojaška oprema. Radioamaterji smo potem sodelovali še na odpravi na K2 leta 1989, kjer sva s Franetom tudi uspešno sodelovala, potem pa so že prišli na trg relativno poceni satelitski telefoni in internet, kar je stvar poenostavilo. ●

Janez Majdič v sprejemnem centru Foto Janez Majdič

Pomladne novosti založbe UMco

Boštjan Videmšek
VOJNI DNEVNIK
Roman

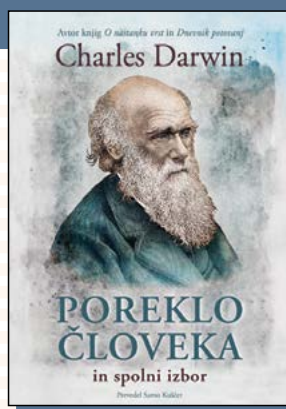
Boštjan Videmšek, novinar in vojni poročevalec, je dolgoletni sodelavec številnih največjih svetovnih časopisov in revij ter avtor sedmih knjig.

Vojni dnevnik je protivojni roman o sprejemanju odločitev, etiki, stranpoteh digitalne dobe in medijev, strahotah vojne, temeljnih odnosih, ljubezni, prioritetah, prisotnosti ali odsotnosti svobodne volje, determinantah, militarizmu – duhu časa. Ali kot pravi avtor – ne na Zahodu ne na Vzhodu nič novega.

»Vojna v romanu z razlogom ni postavljena v Ukrajino, temveč se odvija v neimenovanem prostoru, ki je na videz enak našemu. Ker ga namreč pisatelj dojema in obravnava kot našega, ga je kot našega prisiljen dojemati tudi bralec.« – Goran Vojnovič

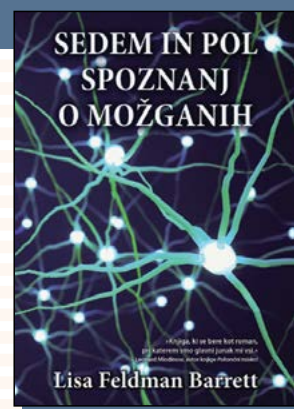
Charles Darwin
POREKLO ČLOVEKA
in spolni izbor

Poreklo človeka je temeljno delo sodobne zahodne misli.

Charles Darwin (1809–1882) je eden največjih naravoslovcov vseh časov, ki je razvil in predstavil teorijo evolucije.

Lisa Feldman Barrett
SEDEM IN POL
SPOZNANJ O MOŽGANIH

Knjiga Sedem in pol spoznanj o možganih je delo, ki bo pritegnilo tako splošnega bralca kot znanstvenega veterana, saj je polna presenečenj, humorja in pomembnih ugotovitev o človeški naravi.

- V spletni knjigarni bukla.si je poleg knjig založbe UMco na voljo več kot 2000 izbranih knjižnih novosti in uspešnih drugih založb.
- Za ugodnejši nakup pobrskajte po naših akcijah in si izberite knjige po svojem okusu.

Naročila: na spletni strani www.bukla.si • po telefonu 01/520 18 39 • po e-pošti knjigarna@umco.si

knjigarna www.bukla.si UMco

Lidija Honzak

Ženske so drugačne in moški tudi

Stari fotri – 12. del

"Stari fotri, že, že, kaj pa stare mame," me sem in tja kdo opomni. To serijo objav sem posvetila starim *fotrom*, izkušenim alpinistom, ki so nam na *ferajnu* nesebično predajali svoje znanje. Žensk – izkušenih alpinistk – je bilo bolj malo, zato nikoli niso dobile splošnega imena. Bile so Mira,¹ Pavla,² Nadja,³ Danica,⁴ Barbka,⁵ ...

Nekatere so utirale pot ženskam v alpinizmu, druge so to pot skrbno vzdrževale. Mislim, da niso bile kakšne zagrizene feministke. Sploh ne. Le plezati so hotele in prejemati podporo s strani svojega alpinističnega odseka in javnosti, kot so jo prejemale njihovi moški soplezalci in kolegi na odseku. V svojem zadnjem prispevku iz serije *Stari fotri* se zahvaljujem vsem tem pogumnim in vztrajnim ženskam, zaradi katerih je bilo vsaki naslednji generaciji alpinistk lažje.

Abortus da ali ne

Do grebena Frdamanih polic, ki ga nameravamo prečiti kot trening za žensko odpravo na Pik Komunizma, vodi ozka strma grapa. Ob njenem vznožju se ustavimo. Sneg je globok in sipek. Udira se do kolen in čez, vsaka stopinja pod težo telesa pa zdrsne še nekoliko navzdol. "Uf, tole bo pa težko," rečem in pogledam Maričo⁶ in Bunko.⁷ "Jaz vem, kako je treba," je prepričana Mariča. "Takšen sneg smo pred dvema letoma imeli v Pamirju." S celim telesom se *na ploh* vrže v pobočje. Nato se pobere, naredi dva koraka navzgor po snegu, ki ga je stlačilo telo, in vse skupaj ponovi. Napredujemo počasi. Mariča nam zavzeto tlači sneg in utira pot. Takoj za njo gazi Bunka in potem še jaz, ki imam že dokaj utrjene stopinje. "Če bi bila noseča, bi naredila splav, ker ne bi želela, da mi propadejo vsi moji načrti in alpinistična kariera," nenadoma reče Bunka, ki ravno takrat kdo ve zakaj razmišlja takšne stvari. Mariča, ki že ima dve leti staro Marjetko, se ogorčeno ozre nazaj in ji pove, zakaj se ji to ne zdi v redu. Vse naporno gaženje po ozki grapi je videti

Ah, ljubezen!

Risba Lidija Honzak

potem takole. "Pafff!" Mariča se *na ploh* vrže v breg, naredi dva koraka in pove, zakaj je proti splavu. "Pafff!" Mariča se ponovno vrže v sneg, naredi dva koraka, medtem Bunka argumentira svoje stališče. "Pa kaj se gresta, naj vsaka naredi, kot se ji zdi, da je zanj prav, in mir," si mislim, ko ju poslušam. Poleg tega se mi tema niti približno ne zdi dobra za v ta lepi zasneženi gorski svet.

Greben se začinja s strmo gladko ploščo, prekrito s tanko plastjo ledu. Mariča, še vedno na malo *višjih obratih* zaradi pogovora z Bunko, se na hitro ustavi in preveri, ali se morda želi katera navezati. Pred *razkurjeno* bodočo vodjo odprave je skoraj nemogoče *pojmrati* za varovanje. Nenavezana se potem Mariča požene v to gladko ploščo, pod katero je prepaden del grebena. Z močjo, ki jo vidiš pri redkih alpinistkah, udriha s cepinom po tankem ledu, dokler se ne prepriča, da res drži. Podobno ponavlja z derezami. Tanek led se lušči s skale in zame ga ostaja bolj malo. Brezštežno, z dihom, ki ga zadržujem, previdno prečkam ploščo in pri tem razbijem še zadnje ostanke na skalo pilepljenega ledu. Obe z Maričo nato tiho

¹ Mira Marko Debelak.

² Pavla Jesih.

³ Nadja Fajdiga.

⁴ Danica Pajer Blažina.

⁵ Barbka Lipovšek Ščetinin.

⁶ Marija Sabolek Frantar. Izjemna alpinistka, ki jo je strast do gora in plezanja stala življenje. Leta 1991 se ni vrnila s Kangčendzenge.

⁷ Lidija Painkiher. Dve leti po ženski odpravi na Pik Komunizma je odšla plezat v Yosemite in tam ostala. Niti za toliko ni prišla v Slovenijo, da bi zaključila diplomu iz matematike. Postala je ena najboljših plezalk. Za matematiko se ni odločila nikoli.

opazujeva Bunko, ki v drobne razpoke in izboklinice na sklali zatika oklo cepina in enega ali dva prednja zobčka derez, dokler mojstrsko ne spleza na drugo stran plošče. Ob opazovanju tega tveganega gibanja se Mariči jeza ohladi. Nadaljujemo bolj sproščeno, ne vedoč, da nas glavni zaplet ture še čaka.

"Joj, joj, plezati ne bom mogla, ne bom dosegla zveznega alpinističnega razreda," glasno stoka Bunka, takoj ko se skobaca iz snežne luknje ob drevesu, kamor je padla na sestopu. Z Maričo sva se v strahu spogledali, ko sva videli njen padec, vendar sva si hitro oddahnili, ko sva jo slišali stokati in ko sva ugotovili, da ima zlomljeno le roko. Tako smo lahko same prišle do Erike,⁸ kjer smo poklicale rešilca. "Kaj boš pa ti?" me vpraša mlada zdravnica, potem ko rešilec odpelje Bunko in Maričo, ki bo ujela še zadnji prevoz z Jesenic. "Ja, ne vem," sem negotova. "Peš bom šla v Tamar. Upam, da je oskrbnik Perko⁹ pustil tisto okno v prvem nadstropju priprto. Po fasadi se da zlesti do tja," dodam. "Joj, pa ne zdaj ponoči, pa cel dan ste plezale. Pojdi z mano v Kranjsko Goro, boš prespala v moji ordinaciji," me prijazno povabi in njeno povabilo z veseljem sprejemem. "Poglej, tukaj lahko prespiš, samo zjutraj ob sedmih boš morala vstati, ker takrat začnem delati." Umazana in prešvicana se v belini majhne ordinacije počutim neugodno. Moja postelja – visoko ozko ležišče, prekrito z belo rjuho, se mi zdi nevarno, če na primer ponoči med spanjem padem dol. Ravno si na nahrbtniku in plezalni vrvi urejam bivač na tleh, ko se odprejo vrata. V ordinacijo stopi mlada zdravnica. "Vprašala sem mamo, lahko prideš k nam na večerjo in tudi prespiš lahko pri nas." "Hvala, najlepša hvala," sem vesela. Z odprave jim pošljem razglednico s sliko Pik Komunizma in se jima še enkrat zahvalim, in še se mi zdi premalo.

1. ŽJAHO

"Takrat, ko si mi telefonirala, sem takoj vedel, da je nosečnost razlog, da si se odpovedala odpravi," mi je enkrat pozneje rekel Škarja.¹⁰

"Aja, kako si pa to vedel," sem bila radovedna.

"Zato, ker si s tako veselim glasom povedala, da ne greš," je pojasnil.

1. ŽJAHO je kratica za prvo žensko jugoslovansko alpinistično himalajsko odpravo na 7219 m visoko Južno Anapurno, ki so se je leta 1986 udeležile Marija Frantar, Ana Mažar, Vlasta Kunaver, Ines Boršič, Mira Uršič, Dana Mlinar, Maja Dolenc, Irena Kompreg in Sanja Vranac. Sedem Slovenk in dve Hrvatice.

Prva ženska himalajska odprava naj bi bila na osemtisočak, vendar smo vsakič, ko smo se odločile za kakšen osemtisočak in izbrale smer, izvedele, da je že za nekaj let naprej rezerviran. "Le kako uspe moškim odpravam, da dobijo osemtisočak," sem se takrat spra-

ševala. Na Južno Anapurno ni bilo veliko odprav in to ne brez razloga. Vzpon po JZ grebenu je zahteven in nevaren, v primerjavi z bližnjimi osemtisočaki pa tudi bistveno manj privlačen. Odprava je bila nekakšen hibrid. Razglašena je bila za zvezno odpravo, sredstev in podpore pa je dobila toliko ali celo manj kot neka društvena odprava. Nosačev si zato niso mogle privoščiti. Na izjemno zahtevnem terenu in brez pomoči nosačev skoraj ni bilo možnosti, da pridejo na vrh.

"Na nekaterih mestih je bilo tako, kot če bi plezal v Ojstrici," je takrat povedala Mira. "S 35-kilskim nahrbtnikom sem plezala. Zvečer me je tako bolet hrbet, da sem spala kleče," je dodala Vlasta. Slovenija je imela in bo imela odlične alpinistke – posameznice, ekipa odličnih alpinistk pa je redkost. To je bila takrat zapravljen priložnost, ki bi lahko Jugoslavijo in ženski himalajzem postavila v svetovni vrh.

Ku ku, ali že spite?

Risba Lidija Honzak

Ves čas sem spremljala in mislila na ženskice na Južni Anapurni. Dobila sem eno pismo od Vlaste in eno sem ji poslala. V slabem vremenu in med plazovi so tovorile opremo po ozkem grebenu, na katerem ni prostora za napačno stopinjo, in postavljale fiksne vrvi. Moja edina želja je bila, da katera ne ostane tam nekje, da se vse vrnejo. Za družbo sem jim risala jetija; navihanega, radovednega in zaljubljenega. Saj če so tam same ženske, naj imajo vsaj kakšnega frajerja, in tale jeti je zelo primeren, prilagojen na višino in priazen. Ko so prišle domov, sem jim spekla torto, ki sem jim jo že ves čas obljubljala. To je bila moja druga torta v življenju. Prvo sem spekla sestri za poroko. Revica se je zjokala od žalosti nad njenim videzom, in to na poročni dan, ko je bila že vsa naličena. Tudi moja druga torta ni bila videti dosti boljše, ampak bilo nam je vseeno, samo da se je vse dobro končalo. ●

Ker imajo ženske rade intelektualce, se jeti udeleži izobraževanja v vodniški šoli v Manangu.¹¹
Risba Lidija Honzak in Janez Marinčič

⁸ Nekdanji hotel v Kranjski Gori, ob vznožju ceste na Vršič.

⁹ Marjan Perko, alpinist in dolgoletni oskrbnik koč v Tamarju.

¹⁰ Tone Škarja, dolgoletni načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva PZS.

¹¹ Vodniška šola v Manangu je nastala na pobudo Aleša Kunaverja. Preprosti fantje Šerpe so v njej pridobili znanje za vzpone na visoke himalajske vrhove. Številni so postali vodniki.

Emil Pevec, tehnični urednik

Emil
Foto Erik Žunec

Glede na to, da si tehnični urednik gorniške revije, verjetno ni neobičajno, da te gore privlačijo ... Zakaj?

Moja pot v gore se je začela precej pozno, saj nisem imel ob sebi v družini nikogar, ki bi se ukvarjal s planinstvom ali pa da bi v meni vsaj sprožil zanimanje zanj. Ko me je po srednji šoli začelo zanimati, kaj je za grebeni in gorami, ki so mi zakrivali pogled iz domačega kraja, se je pa začelo. Na polno. V vseh ozirih. V gore sem hodil poleti, pozimi ... Predvsem pa kot vodnik in mentor mlajšim generacijam planincev.

S čim se preživljaš?

Pogodbeno delo; v različnih oblikah.

Pri *Planinskem vestniku* si od leta ...

Od decembra 2001. Mislim, da imam v uredništvu že status veterana. (*smeh*)

Planinski vestnik soustvarjaš, ker ...

... mi to sodelovanje pomeni srčno zadevo. Planinska organizacija in *Planinski vestnik* sta skorajda sorojenca. Tako kot so takrat, pred skoraj trinajstimi desetletji razumeli, da je poleg športnega vidika v planinstvu pomembna tudi kulturna vloga društvene revije, poskušamo tudi v sedanjem, modernem času iskati to ravnotežje med športom in kulturo v planinstvu. Lahko smo srečni, da je še vedno veliko planincev, ki razumejo kulturno komponento planinstva. Sam pa sem srečen, da sem del tega mozaika.

Tvoj prvi spomin na revijo in delo, povezano z njo, je ...

Planinski vestnik mi je najprej predstavil dober prijatelj, s katerim sem začel zahajati v gore. Njegova mama je bila nečakinja prof. Tineta Orla in zato so mi z veseljem posojali starejše številke revije, ki mi je bila všeč in sem zato članke kar požiral. Naslednji pomemben korak je bil, ko mi je sokrajanka, dolgoletna tajnica PZS, ga. Jana Racman, omenila, da bodo na PZS poslali v star papir precej starih števil *Planinske-*

ga vestnika. Še zdaj se spomnim, kako sem jih v takratni knjižnici PZS sortiral, da ja ne bi kakšna številka šla mimo mene. Takrat sem verjetno začel sanjariti o tem, kako lepo bi bilo imeti kompletno zbirko *Vestnikov*. V naslednjih letih sem bil stalni gost antikvariatov, spremljal sem male oglase itd. in enkrat po letu 2000 mi je uspelo sestaviti popolno zbirko *Planinskih vestnikov*. S prehodno številko (1919–21) in letnimi kazali vred. Septembra 2001 sem sicer zaznal, da je PV dobil novega urednika, novembra istega leta pa je šlo s svetlobno hitrostjo naprej. Tone Škarja me je priporočil glavnemu uredniku za mesto tehničnega urednika. Vlado me je poklical, dobila sva se. Še zdaj vem, da mi ni pustil prav veliko časa za razmislek. Pristal sem in tako se je začelo. Decembra 2001 sem že "plaval".

Na kateri svoj članek/temo meseca si najbolj ponosen in zakaj?

Moje primarno delo pri reviji ni ravno pisanje člankov. A včasih naredim tudi kakšen korak v to smer. Ponosen sem na temo meseca o gorskih motivih na poštah, ker je to običajno prezrta tema, in na temo o mladinskih planinskih taborih.

Kateri oz. kakšen je bil najbolj zanimiv odziv bralcev na tvoj članek?

Ne bi vedel, ker noben odziv ni prišel do mojih ušes oz. oči.

Kaj bo po tvojem mnenju z *Vestnikom* čez deset let?

Pravzaprav verjamem, da bo tiskana revija nadaljevala svoje življenje, kajti otip in vonj potiskanega papirja pomenita čisto nekaj drugega kot branje z ekrana.

Kako sodeluješ z ekipo?

Zelo dobro. Razumemo se, in če je kdaj kakšna panika, delujem kot amortizer. (*smeh*) Ker sem vedno prepričan, da nam bo uspelo pravočasno sestaviti odlično revijo. Poskušam najti pravo rešitev za različne ideje področnih urednikov. Ko uredništvu sporočim, da je ozalid¹ pregledan in podpisan, smo pa tako in tako vsi srečni in zadovoljni.

Če bi imel možnost povabiti na pogovor katero koli slovensko in katero koli svetovno gorniško osebnost, kateri dve bi to bili in kaj bi ju vprašal/a?

Dr. Klementa Juga bi vprašal o njegovem mnenju glede vseh mogočih zapisov o njem. O etiketah, ki so mu jih nalepili razni poznavalci in "poznalci" njegovega kratkega življenja.

Tujih gorniških osebnosti je pa naravnost preveč, da bi izpostavil samo eno. Ne velja sicer za alpinistično osebnost, ampak na neki način se je ukvarjal tudi z gorami. Hanibal, najslavnejši kartažanski vojskovodja, je pozimi med letoma 219 in 218 pr. n. št. z veliko vojsko odšel iz Španije in preko Pirenejev, južne Francije in zasneženih Alp vdrl v Padsko nižino. Od kod mu zamisel, da so sloni primerni za potovanje čez Alpe? Kako so takrat vplivali na vojake, ki verjetno niso imeli veliko izkušenj z varno hojo po gorah? ●

¹ Zadnji korekturni odtis pred tiskom.

FILM

Felix van Groeningen, Charlotte Vandermeersch: Osem gora. Italija, Francija, Belgija, 2022.

Vsako poletje iz Torina prihaja na počitnice nad dolino Aoste, v vas z redkimi prebivalci in zgolj enim samim otrokom Brunom, družina z enako starim dečkom Pietrom. Bruno in Pietro se spoprijateljita in spleteta odnos, ki zaznamuje njuno življenje prav tako kot gorska pokrajina, v kateri preživljata poletne dni. Življenje v gorah, valjanje po visoki travi, kopanje v ledeno mrzlih potokih, molža živine, učenje narečnih besed, pohodi na ledenike in višinske bolezni, vse to kot otroka sprejemata povsem naravno, kajti okolje, ki je zanj le neskončen prostor za igro, se globoko vpiše vanju.

Kako močna je ta izkušnja, pa se vendarle pokaže šele v odraslosti, ko se po dolgem zatišju ponovno srečata. In v istih gorah, kjer sta se nekoč razšla, se v hipu spet najmeta. Narava jima namreč daje občutek, kakor da se v vseh teh letih, odkar se nista videla, ni spremenilo nič. Gore, jezero in ledenik, vse na videz ostaja povsem enako. Toda opasti se pokažejo šele, ko jim pridemo blizu.

Felix van Groeningen in Charlotte Vandermeersch, režiserja tega epskega filma, posnetega po istoimenskem romanu Paola Cognettija, sta razpoke v gorah in odnosih prikazala s subtilnimi detajli, ki sta jih postavila v kontrast z gorsko pokrajino. Odstirata nam drobne, skoraj neopazne zareze, škraplje, ki jih vztrajno dolbejo dež in solze. Meditacija o naravi in prijateljstvu je zato tudi strastna zgodba o življenju. O predajanju, ljubezni, veselju in igrivosti, a tudi o neprizanesljivosti, izgubah in smrti.

Kaj je tisto, kar nam daje smisel? Kaj daje smisel tem goram, ki, kot se zdi, povsem nepremično bivajo v pokrajini? Mimo njih se premikajo oblaki, nevihte, vetrovi, po njih se usipa sneg in divja ogenj, kamen pa stoično sprejema vihre, kot da bi nam

hotel pokazati svojo notranjo moč in neuklonljivost. Kot da bi nas hotel pripraviti, a tudi bodriti za življenje. Morda je to tisto, kar Bruna in Pietra prižene nazaj v gore. Morda je to tisto, kar celo življenje išče nesrečni Pietrov oče, ki v mestu strašno trpi in se zato odloči kupiti kup kamenja, da bi iz njega ponovno postavil kočjo in tam našel svoj mir. Sanje se mu nikdar ne uresničijo, a kočjo nazadnje obnovita Pietro in Bruno, ki se vsako leto vračata vanjo, tam pa vsakič znova tehtata večno zgodbo o tem, kdo se je naučil več: tisti, ki je obšel osem gora, ali tisti, ki je splezal na samo goro? Pravega odgovora ni. Je le pot, življenje, okrog ali naravnost gor, v vsakem primeru pa spopadanje z oblaki in nevihtami, nastavljanje soncu in preskakovanje opasti, premagovanje višinskih bolezni in spoštovanje.

Gore ne prenesejo nadutosti niti patetike; kar je lepo, da skoraj boli, je obenem s človeške perspektive tudi strašno kruto. Človek je v gorah, kakor vsako drugo bitje v naravi, le hrana za mrhovinarje. Zato se v gorah uči ponižnosti in tega, kako biti človek. Bruno in Pietro nista nikakršna divjaka, in čeravno sta se zmožna tudi napiti, ju vendarle večkrat vidimo s knjigo v roki. Igriva sta, a sočutna do pokrajine, živali, dreves, do tega, kar so ustvarili predniki – in zavozili. Trudita se biti boljša. Skozi njuna čustva prodiramo v globoko lepoto narave, čeprav se Bruno morda s to zvišeno besedo nikakor ne bi strinjal. Ne obstaja nič takega kot narava, pravi. So le steza, pašnik, potok, gora. Človek v sozvočju s pokrajino. Ta Bruna nazadnje vzame k sebi. Berio, kot Pietru narečno pravi Bruno, pa išče naprej.

Teja Močnik

Vir Distribucija Fivia

Vir Distribucija Fivia

NOVICE IZ VERTIKALE

Letošnja zima je bila spet bolj suhe sorte. Snega je bilo malo, mraza in posledično ledu pa tudi. Za odprtje zimske plezalne sezone so dober vzpon v severni steni Debele peči opravili Nejc Marčič, Martin Žumer in Luka Stražar. Sredi decembra so preplezali **Desno smer** (V+, 350 m). Smer si že poleti popolnoma zasluži pripisano oceno. Gre za vseskozi strmo, ponekod precej krušljivo in z varovanjem ne najbolj bogato smer. Pri zimskem plezanju v naših stenah je, kot v spletni objavi omenja Luka, boljše pozabiti na oceno. Že decembra so bili opravljeni prvi vzponi v vsakoletnih klasikah in pozneje se, razen redkih izjem, kaj več ni preplezalo. Snežno-ledne razmere so bile takšne, da se je bilo treba tudi v običajno lahkih smereh potruditi in varovati več kot sicer.

Znani sta dve prvenstveni smeri. Eno je po skromni snežni podlagi in travah preplezal Marko Leban (AO Cerčno) v Velikem Stadorju. Redni obiskovalec Krnskega pogorja je smer poimenoval **JZ-rebro** (40–60°, 230 m). Drugo prvenstveno smer sta 7. februarja nad dolino Bavšice preplezala Sebastjan Domenih in Anja Petek. Prvi dobri poznav-

*Večerni vstop
v Nočno izmeno
Foto Samo Supin*

lec in avtor številnih zimskih smeri v okoliških stenah, druga pa trenutno ena najbolj aktivnih alpinistk, ki konstantno pleza v deviškem svetu. Linijo si je Sebastjan zamislil v jugozahodni steni Šmihelovca. V njej sta našla zmerne težave. Plezala sta po različnih vrstah snega, nekajkrat sta morala čez skalne odseke, na vrh pa ju je pripeljal delno zasnežen greben. Smer sta poimenovala **Dolfi** (AI4, M4+, 65–85°, 500 m).

Več dogajanja je bilo v slapovih, čeprav izbire ni bilo veliko. Prvi del zime je bil topel, šele po novem letu se je postopoma začel delati led. Višek lednoplezalnega dogajanja v naših slapovih se je začel na začetku februarja. Ponovljeni so bili

*Polentojedožerka
Foto Marko Mavhar*

slapovi do zgornje pete stopnje težavnosti. Za novosti so ponovno poskrbeli Marko Volk, Samo Supin in Marko Mavhar. 4. februarja sta Volk in Supin v Brložnici preplezala smer **Nočna izmena** (M5, 40–75°, 100 m). Razen vstopnega dela sta zaradi sončne lege celotno smer preplezala ponoči. Plezala sta 6 ur, po vzponu pa ju je čakal še orientacijsko in tehnično zelo zahteven sestop. 14. februarja je Volk združil moči z Mavharjem. Odpravila sta se v Rjavčki vrh, kjer sta preplezala novo smer ob Slapu pod Belim stebrom. Smer je dolga tri raztežaje in kombinirana. Prvi raztežaj je Volk med dvema predhodnima obiskoma opremil sam. Prvi raztežaj nosi oceno M8-, ledni del oceno WI5, zadnji raztežaj pa je ocenjen z M9, AO. Smer sta poimenovala **Polentojedožerka**. Dva dni pozneje je Volk spet obiskal Rjavčki vrh. S Supinom sta dokončala dvoletni projekt. Prvo leto sta opremila skalne odseke, vendar se ledu ni dalo preplezati. Lani v smeri ledu ni bilo, letos pa se je vse poklopilo. Gre za tehnično zahtevno in tudi objektivno nevarno smer. V skalnih odsekih ju je oviral led, ki se je nabral v počeh in ni bil v nobeno pomoč. Plezanje v ledu je bilo strmo, k napetemu razpoloženju so svoje prispevale velike ledene sveče, ki ves čas visijo nad glavo. Spust sta opremila s svedrovci. Smer sta poimenovala **Somrak bogov** (M8, WI6-).

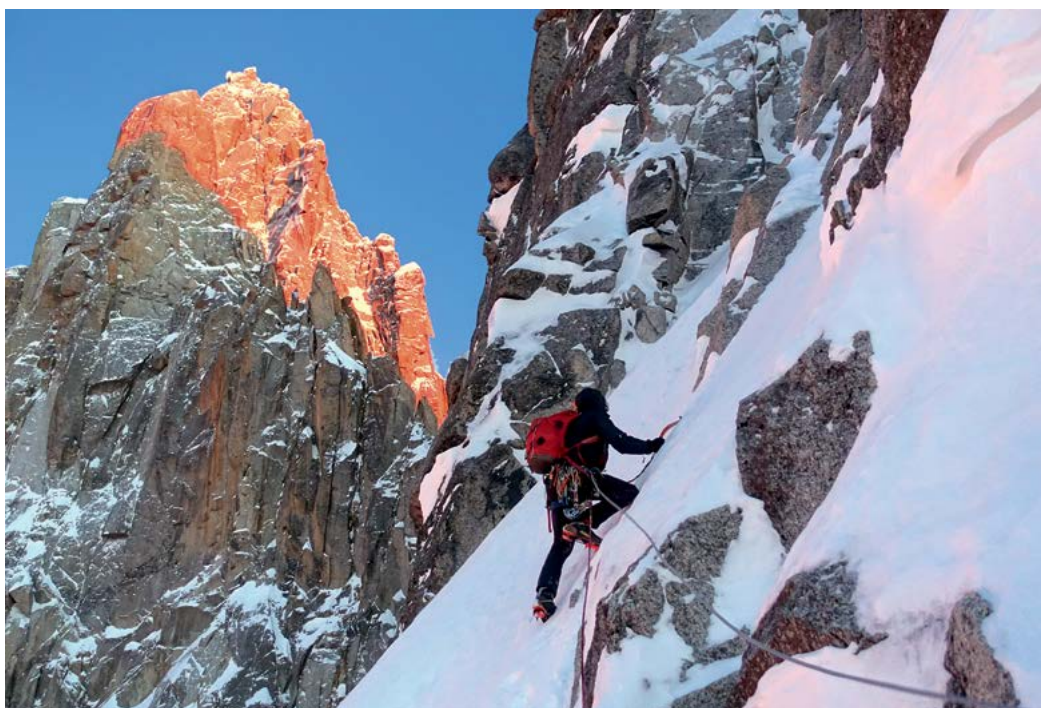
ski višini, sta se Francoza navkljub poletju morala ubadati z mrazom in mesti z ledom. Prvo zimsko ponovitev je smer dobila leta 1983, prvo prosto pa pozimi leta 2012. Gašper in Daniel sta dostop začela na zgornji postaji žičnice Grand Montets, od koder sta čez ozebnik Poubelle dosegla pobočja pod Drujem, kjer sta bivakirala. Marljiv predogled stene jima je naslednji dan omogočil hitro napredovanje po snežiščih in žlebovih v spodnjem lažjem delu smeri. S prvo dnevno svetlobo sta se znašla na začetku strmega dela. Detajl smeri si je v danih razmerah pošteno zaslužil oceno M7. V negostoljubni in težavni steni

*Zima v severni steni
Grandes Jorasses
Foto Gašper Pintar*

*Marko Volk v Somraku bogov
Foto Samo Supin*

Dru in Grandes Jorasses

V Zahodnih Alpah so, kolikor je znano, bili v glavnem obiskani slapovi v dolini Aoste. Tudi tam je led nastal pozneje kot običajno. V velikih stenah je bil aktiven Gašper Pintar, ki je opravil vzpona v severni steni Druja in enako orientirani steni gore Grandes Jorasses. "Zagotovo gre za ogroženo vrsto," je Gašper hudomušno dodal ob omembi avstralskega soplezalca Daniela, s katerim se je navezal v obeh stenah. Alpinistična tradicija tam vsekakor ni tako močna kot pri nas, so se pa tudi tam skozi zgodovino pojavljali dobri alpinisti. Eden bolj znanih je zdaj šestdesetletnik Greg Child, ki je začel plezati na domačem kontinentu, nato pa ga je želja po več zanesla v plezanje prvenstvenih smeri v stenah El Capitana, Trango Towerja, Mount Hunterja in tako naprej. Tokratna slovensko-avstralska naveza je zagotovo dobro delovala tudi v mrzlih zimskih razmerah, ki vladajo v senčnih severnih stenah nad tri tisoč metri nadmorske višine. V Druju sta si izbrala smer **Voie Lesueur** (ED, M7, 850 m), poimenovano po bratih Lesueur, ki sta jo prva preplezala leta 1952. Ker gre za severno steno na veliki nadmor-

*Smer bratov Lesueur
v severni steni Druja
Foto Gašper Pintar*

jima je nekaj topline dajal dober, trd sneg, ki je krasil njene manj strme metre. Ob osmih zvečer sta dosegla mesto za bivak. Po mrzli noči sta nadaljevala po zahtevni široki poči. Sledilo je še nekaj raztežajev in dosegla sta greben, ki ju je pripeljal na vrh Druja. Ob dveh popoldne, 25. januarja, sta uživala na sončnem in brezvetrnem vrhu. Z njega sta po Severnem ozebniku sestopila nazaj pod steno, kjer sta prespala in se naslednji dan po poti dostopa vrnila v dolino.

Na začetku februarja sta se odpravila še v severno steno štiritoščaka Grandes Jorasses, kjer sta preplezala pogosto preplezano kombinacijo **Slovenske smeri in Crozovega stebra** (TD+, M5, 1100 m). Plezati sta začela ob polnoči. Prva polovica smeri poteka po žlebovih, ki so bili v času njunega plezanja napolnjeni s škripavcem, zato sta bila hitro na polovici stene. Pri tem jima je pomagala tudi polna luna. Več težav sta imela v zgornjem delu stene, kjer je bilo malo ledu. Zaradi slabih lednih razmer, ki so običajne za zimo, se je Gašperju najzahtevnejši raztežaj zdel bliže oceni M6 kot pa M5. Še posebej zahtevnih je bilo zadnjih pet raztežajev, kjer sta plezala po krušljivi skali s slabim varovanjem. Dan je bil mrzel in vetroven, kar je dodalo nekaj k težavnosti. Vrh stene sta dosegla ob pol petih popoldne in nato sestopila do kočice Boccalatte, kjer sta prespala.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Klub 9

V prejšnji epizodi smo izvedeli, da je Adam Ondra preplezal novo 9b+, Zverinec. Zdi se, da je za Čeha to nekaj običajnega, pa ni tako enostavno. Zanj je to prva 9b+ po devetih letih in kar šest let je že od vzpona v Silence. V tem času so se natrenirali tudi drugi plezalci in letos je po 9b+ uspelo poseči že Stefanu Ghisolfiju, ki je pri Arcu preplezal dolgo oblegano atraktivno, čeprav

kratko linijo Excalibur. V domačem Margalefu pa je svojo najtežjo smer, Mejorando la Samfaina, 9b+ splezal Jorge Diaz-Rullo. Gre za povezavo najtežjih delov dveh sosednjih smeri. Sedaj imamo na svetu dvanajst smeri z oceno 9b+ in več, od tega dve s predlagano 9c – Ondrov Silence in Bouinov DNA. Tem lahko prištejemo še šest smeri z oceno 9b/b+, od katerih večina še ni ponovljenih. Po drugi strani se z dosežkom lahko pobaha osem plezalcev: Jorge Diaz-Rullo, Jakob Schubert, Chris Sharma in Sean Bailey imajo po eno tako smer, Alex Megos dve, Seb Bouin tri, Stefano Ghisolfi štiri in Adam Ondra pet. Pogojno bi jim lahko dodali še Willa Bosija in Ikerja Poua. Slednji je svoj Artaburu pustil neocenjen, težak pa je vsaj 9b. Zanimivo, da se je le v zadnjih dveh letih število smeri in plezalcev s to oceno skoraj podvojilo.

Od ostalih vzponov velja morda omeniti še Rei de Bering 9a+/b Seba Bouina, ki je dodal težji štart svoji smeri Mar de Bering v Meio Mangu. Pri dekletih se je 9a+ klubu pridružila Michaela Kiersch, ki je malo za Chaehyun Seo prav tako uspela v La Rambli v Siurani, ki očitno postaja priljubljena smer za dekleta. Odmeven je bil tudi vzpon Jamesa Pearsona v smeri Bon Voyage, ki je težka okrog 9a ali več, James pa jo je v Annotu preplezal na trad. Očitno je kulturni Tribe dobil konkurenco, bi pa bilo priročno, če bi trad plezalci počasi začeli ocenjevati svoje najtežje vzpone.

Na balvanih

Tudi na balvanih je kar pestro. Yannick Flohe je v kratkem času premagal dva 8C+ v Švici: Return of Dreamtime je težji izhod legendarnega bolderja, Ephyra pa je novi problem v Chironicu. Ryuichi Murai je v ZDA preplezal Sleepwalkerja, Drew Ruana pa Bookkeeping, oba z 8C+. To je nova najtežja ocena manj znanega Gaba Lawsona, ki je v Squamishu splezal The Megg. Podobno impresivni so flash vzponi v balvanih – taka sta bila The Ace 8B Adama Ondre in Graceland 8B/B+ Willa Bosija.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Gore nosimo v srcih. Sprehod skozi stoletje Društva GRS Kamnik. Zbrala in uredila Irena Mušič Habjan. Društvo Gorska reševalna služba Kamnik (1922–2022), Kamnik 2022. 208 str., 20 EUR.

Gorska reševalna služba Kamnik je z izdajo monografije o reševanju na južni strani Kamniško-Savinjskih Alp počastila sto let požrtvovalnega delovanja gorskih reševalcev. Knjiga je razdeljena na več poglavij: Spomin na preteklo desetletje, Ne dolžnost – "želja pomagati",¹ Z očmi reševalca, Zgodilo se je tudi meni, Prvi med enakimi, Tudi to smo mi, Zgodbe, skrite za številkami, Besede zahvale in Društvo GRS Kamnik skozi čas. Tekstovnemu delu sledijo skupinska fotografija kamniških gorskih reševalcev in reševalcev ter njihovi portreti z imenom, letom vstopa v GRS in funkcijo oz. strokovno usposobljenostjo za reševanje.

Dobro, to je formalni del, bistvo monografije pa je skrito v zgodbah posameznih poglavij, ki so jih napisali reševalci in nekateri rešenci. Močnejše ko je bilo doživetje, bolj izpovedna in pretresljiva ter ganljiva je pripoved. Člani in članice DGRS Kamnik so reševali vse možne "profile", od alpinistov, planincev, naključnih pohodnikov do izgubljenih turistov, od preudarnih, izvežbanih oseb do lahkomišelnih in neopremljenih, ki so

¹ Naslov knjige ob 90-letnici organiziranega reševanja na Kamniškem, izdala Gorska reševalna služba Kamnik (1922–2012).

slepo sledili zemljevidu na mobilnem telefonu. Rešujejo podnevi in ponoči, v vsakem vremenu, tudi v razmerah, ko tvegajo svoje življenje, in so neskončno veseli vsakič, ko jim uspe rešiti človeško življenje. A zakaj? Enostavno zato, ker jim je želja pomagati verjetno že prirojena. In ko pomislim, kako je pred leti nekdo komentiral, da reševalci rešujejo zaradi tega, ker dobijo vsako leto zastoj anorak iz goreteksa, postanem razočaran ...

GRS Kamnik si je dolga leta prizadevala za lastne prostore. Reševalci so morali gostovati v najetih prostorih, preden se jim je uspelo prekvalificirati iz fizične osebe v pravno, da so lahko najeli posojilo, s katerim so kupili svoj namenski prostor. Postali so del gibanja za osamosvojitve Gorske reševalne službe Slovenije, ko so reševalci izstopili iz Planinske zveze Slovenije in ustanovili svojo organizacijo. Pri tem se je dvignilo nekaj prahu, a situacija se je kmalu sporazumno umirila.

Posameznih zgodb je mnogo preveč, da bi jih navajal. Niso fikcija, temveč opisi resničnih dogodkov. Vse so zanimive, nekatere pretresljive, druge ganljive, govorijo pa o včasih že kar težko dojemljivi volji pomagati neznanemu ponesrečencu. Govorijo tudi o požrtvovalnosti naključnih planincev, ki so se znašli na mestu nesreče. Zanimivo je brati in primerjati opise istega dogodka s stališča reševalca, ponesrečenca in dveh naključnih mimoidočih planincev, ki sta prispevala svoj delež pomoči, tako da sta oba ponesrečenca preživela (Kolesarska zgodba; Garancija drži nekaj let). Nekatera reševanja se končajo tragično, ne le za ponesrečence, temveč tudi za reševalce, kakor npr. med nočnim reševanjem na Brani pozimi 1996, ko je umrl reševalec. Da ne omenjamo smrti petih izkušenih reševalcev v nezgodi, ki se je leta 1997 zaradi nesrečnega spleta okoliščin pripetila na Okrešlju.

Dragocen je tudi prispevek o kroniki reševanja DGRS Kamnik v preteklem stoletju. Reševalci so zelo veseli zahval, ki jim jih napišejo ljudje, ki so bili deležni njihove pomoči, pogosto odločilne za njihovo preživetje. Zbrane so v poglavju Besede zahvale.

Odkritosrčna Zgodba z druge strani pa pripoveduje o korajžnih, a tihih spremlevalcih, ki doma čakajo, da se vrnejo reševalci, ti vitezi, "ki se ne vračajo z darili, ampak vsakič znova kot darilo". Vsekakor gre za vsebinsko pestro in bogato knjigo, ki jo je vredno prebrati, si zapomniti kakšno stvar in jo upoštevati med pohajanjem po hribih.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

4. seje Upravnega odbora (UO) PZS se je udeležilo devetnajst delegatov. Najobsežnejši del je pripadal vsebinskemu in finančnemu načrtu o delu PZS za leto 2023, pri katerem je predsednik PZS Jože Rovar izpostavil nekaj večjih projektov, povezanih z vzdrževanjem planinskih poti, koč in plezališč, in poudaril potrebo po večjem osveščanju obiskovalcev gora. V letu 2022 je bilo v planinsko organizacijo včlanjenih 60.744 članov, dvig članstva beležijo v kategorijah P + O, S + Š in A. Na podlagi predstavljenih dejstev in razprave sta bila z večino glasov sprejeta sklepa, po katerih za obnovo Mozirske kočice na Golteh namenjajo 40.000 eurov, 25.000 evrov pa za pripravo projektne dokumentacije za nov Kocbekov dom na Korošici. UO je potrdil predloge o podelitvi oz. podaljšanju certifikatov Okolju prijazna planinska kočica in Družinam prijazna planinska kočica, ki so ju kočam podelili na zboru gospodarjev. Z razvojem dodatnih tekmovalnih športov se je pokazala zahteva po sprejetju Etičnega kodeksa delovanja v športu. Tega je po mednarodnih zgledih in s prilagoditvami posebnostim slovenskega športa pripravil Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez. UO je potrdil odprtje nove planinske poti PD Bohinjska Bistrica na relaciji Planina za Šavnikom–Kozji hrbet–Bohinjski preval. Člani UO so bili seznanjeni z razsta-

vo 70 let Slovenske planinske poti in s slavnostnim dogodkom ob 130-letnici organiziranega planinstva. Razstava bo pripravljena v obliki panojev in sprva predstavljena v Slovenskem planinskem muzeju, nato pa bo na voljo za gostovanje po meddruštvenih odborih planinskih društev in planinskih društvih. Naslednja seja UO bo 16. marca 2023.

PZS je na alpinistično-plezalnem večeru 16. februarja na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani podelila priznanja za vrhunske dosežke v alpinizmu, športnem plezanju, turnem smučanju in lednem plezanju za leto 2022. V športnem plezanju sta lovoriko osvojila Janja Garnbret in Luka Potočar, za življenjsko delo v alpinizmu so se poklonili Mojstranškim vevericam, najuspešnejša alpinistka je Anja Petek, najuspešnejši alpinist pa Luka Stražar, naj turna smučarja sta Karmen Klančnik Pobežin in Luka Kovačič, najuspešnejša ledna plezalka je Maja Šuštar Habjan. Več v posebnem članku.

Osrednja slavnostna kulturna prireditev ob 130-letnici Slovenskega planinskega društva, predhodnika PZS, je potekala na sam dan 130. obletnice, 27. februarja, v prostorih ljubljanskega Kina Bežigrad.

Odbor in Planinec. Člani so se 4. februarja podali na drugo etapo Moravske obhodnice od Sv. Andreja čez Imenje, naprej k Sv. Mohorju, na Limbarsko goro in do Vrha pri Mlinšah.

Mladinska komisija je razpisala seminar družabnosti, katerega osrednja tema bo namenjena aktivnostim na taborih, zimovanjih in ostalih večdnevni aktivnostih. Seminar bo v Planinskem domu na Boču 15. in 16. aprila. Rok prijav je 20. marec.

Vodniška komisija. V Koči na Grohotu je potekalo dousposabljanje za vodnike PZS kategorije A, B.

Gospodarska komisija (GK). Najemnika Koče na Gozdu iščeta sodelavce v strežbi, kuhinji in pri urejanju sob za čas poletne sezone. PD Nova Gorica je nudilo delo v njihovih kočah v Lepeni, pri Krnskem jezeru in na Krnu, PD Križe je iskalo oskrbnika oziroma oskrbnika ali

najemnika Zavetišča v Gozdu za čas letne sezone 2023, ki traja od 1. aprila do vključno 30. septembra, PD Dovje - Mojstrana je razpisalo več delovnih mest za opravljanje različnih del v Aljaževem domu v Vratih, Planinski dom Miklavž na Gorjancih je iskalo oskrbnika ali najemnika, PD Javornik - Koroška Bela pa ljudi za delo v Domu Valentina Staniča pod Triglavom, Kovinarski koči v Krmi ali v Prešernovi koči na Stolu.

10. konferenca planinskega gospodarstva, ki je potekala 18. februarja v okviru sejma Alpe Adria v Ljubljani, je minila v znamenju požarne varnosti, po konferenci pa je sledil letni zbor gospodarjev. Milan Hajdukovič iz Slovenskega združenja za požarno varnost je predstavil predpise in realnost požarne varnosti v planinskih kočah, Andrej Štremfelj (Gasilska zveza Škofja Loka) je spregovoril o dodatnih ukrepih varstva pred požari za različne situacije in statuse planinskih koč, Peter Filip Jakopič (Zavarovalnica Triglav) pa o ustreznem zavarovanju požara planinskih koč. V drugem delu je strokovni sodelavec PZS Dušan Prašnikar predstavil podatke in stanje planinskih koč na podlagi anketnega vprašalnika, Samo Hrvatini iz podjetja Microgramm je spregovoril o vzrokih, zakaj obstoječi rezervacijski sistem za planinske kočice Alponline ne omogoča učinkovitega upravljanja z rezervacijami, in hkrati predstavil slovenski rezervacijski sistem podjetja Bentral, ki je bistveno bolj prilagodljiv, še posebno za slovenske značilnosti. Zaradi boljših lastnosti bodo planinske kočice letos začele uporabljati drug, slovenski rezervacijski sistem. Izzive planinskega gospodarstva pa je predstavil Miro Eržen, vodja projektne pisarne PZS. Novi certifikat Družinam prijazna planinska kočica za obdobje 2023–2026 je pridobil Dom dr. Franca Goloba na Čemšeniški planini (PD Zagorje), podaljšanje pa so prejeli Dom pri izviri Završnice (PD Žirovnica), Koča Velikonočnica (PD Boč Kostivnica), Planinski dom na Jančah (PD Litija), Planinski dom na Kumu (PD Kum Trbovlje), Pla-

ninski dom na Zasavski sveti gori (PD Zagorje). Certifikat Okolju prijazna planinska kočica za obdobje 2023–2026 je uspelo podaljšati Domu na Uršlji gori (PD Prevalje), prejeli pa so ga tudi Dom pri izviri Završnice (PD Žirovnica), Koča pri Jelenovem studencu (PD Kočevje) in Tumova kočica na Slavniku (OPD Koper). Tema razprave na zboru gospodarjev je bila tudi morebitna uvedba nove kategorije pri ležiščih – družinska soba, saj gostje vse več povprašujejo po njih, nekatere obnovljene kočice pa so take sobe s svojimi sanitarijami že uredile.

Komisija za planinske poti. Planinska pot na Dobrovlje je na odseku med Letušem in Strmcem, ki vodi mimo domačije Ulčnik, zaradi sečnje in spravila lesa zaprta. Prav tako sta zaradi večje količine podrtega drevja zaprti planinska pot med Golnikom in vasjo Gozd ter planinska pot na odseku med zaselkoma Štimpah ob Dravi in Remšnik na Kozjaku.

Do 5. marca je bil v javni razpravi osnutek Strategije vzdrževanja planinskih poti.

Komisija za alpinizem (KA) je razpisala več zimskih alpinističnih taborov, in sicer ženskega v začetku marca v Kamniško-Savinjskih Alpah, prav tako ženskega med 19. in 25. marcem v Tatrah, od 18. do 25. marca pa v Chamonixu.

KA je 1. marca pripravila zbor načelnikov in na spletu objavila oceno alpinistične sezone za leto 2022.

Komisija za gorske športe. Zadnji januarski konec tedna so se v švicarskem mestu Saas-Fee na tretji, zadnji tekmi letošnjega svetovnega pokala pomerili ledni plezalci, med njimi tudi Marko Guna (AO PD Rašica) in Gregor Šegel (AO PD Ljubljana - Matica), ki pa sta žal imela nekaj smole. S tekmo v Saas-Feeju se je zaključilo tudi točkovanje v skupni razvrstitvi svetovnega pokala. Med dobitnike točk so posegli tudi naši tekmovalci. Maja Šuštar Habjan (AO PD Domžale) z udeležbo na eni tekmi svetovnega pokala je zasedla 18. mesto, Marko Guna in Gregor Šegel, ki sta se udeležila dveh tekem, pa sta bila 39. in 59. Zmagovalka svetovnega

pokala je postala Švicarka Petra Klingler pred rojakinjo Sino Goetz in Korejko Woonseon Shin, pri moških pa je znova zmagal Francoz Louna Ladevant pred Korejcem Heeyong Parkom, tretji je bil Švicar Benjamin Bosshard.

V Glasgowu v Angliji je 18. februarja potekala tretja tekma UIAA evropskega pokala v tekmovalnem lednem plezanju. Tja se je odpravila štiričlanska slovenska reprezentanca, ki so jo sestavljali Marko Guna (AO PD Rašica), Gregor Šegel (AO PD Ljubljana - Matica), Nadja Korinšek (AO PD Trbovlje) in Maja Šuštar Habjan (AO PD Domžale), ki je z odličnim plezanjem že drugič v sezoni posegla po bronastem odličju.

V Domžalah so 4. marca organizirali odprto tekmovalno slovenskega in slovensko-hrvaško-srbskega pokala v lednem plezanju (orodno plezanje ali *drytooling*).

V Furlaniji Julijski Krajini v Italiji se je konec januarja zaključil še en Olimpijski festival evropske mladine, na katerem so prvič predstavili tekmovalno turno smučanje. Slovenske barve je poleg preostalih 46 naših športnikov zastopal mladi Jon Pritržnik, član slovenske reprezentance v turnem smučanju. V sprintu je zasedel 15. mesto.

Na Lumarjevem vertikalnu, državnem prvenstvu v tekmovalnem turnem smučanju v vzponu, je 12. februarja v Mariboru slavil Luka Kovačič, ki je za tri kilometre vzpona in sedemsto višinskih metrov potreboval zgolj 25 minut in 39 sekund. Med članicami je državna prvakinja postala Karmen Klančnik Pobežin, med mladinci pa Bor Pritržnik. Med gorskimi tekači je bil najhitrejši Janez Klančnik, med tekačicami Martina Klančnik Potrč.

Preventiva. PZS je prek različnih kanalov in medijev opozarjala na varnejše gibanje, na potrebne izkušnje in postopnost obiskovanja zasneženih gora.

Sejem Alpe Adria v Ljubljani je od 15. do 18. februarja vabil na Gospodarsko razstavišče v Ljubljani, na katerem se je predstavila tudi planinska organizacija.

Zdenka Mihelič

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Gorniške vasi, gorsko kolesarstvo

INTERJUJ

Rajko Lotrič, Žiga Oražem

Z NAMI NA POT

Rockbergi, Kolesarjenje po Istri

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore-ljudje

UGODNO

MILLET
MILLET
K ABSOLUTE SHIELD JKT M
 Redna cena: 199,99 €
- 25 %
 Znižana cena: 149,99 €

SILVA
SILVA
EXPLORE 4
 Redna cena: 52,99 €
- 25 %
 Nova cena: 39,74 €

MILLET
MILLET
DREAMY PEAKS TS SS M
 Redna cena: 34,99 €
- 20 %
 Znižana cena: 27,99 €

KARIBU

KARIBU
 Ws TAKANA pants
 Redna cena: 99,99 €

- 30 %
 Znižana cena: 69,99 €

KARIBU

KARIBU
 Ms BARUN pants
 Redna cena: 119,99 €

- 35 %
 Znižana cena: 77,99 €

CAMP

CAMP
BACKCOUNTRY PRO
 Redna cena: 89,99 €

- 30 %
 Znižana cena: 62,99 €

ORTOVOX
ORTOVOX
PEAK 35 p22
 Redna cena: 219,99 €

- 30 %
 Znižana cena: 153,99 €

GARMONT

GARMONT
DRAGONTAIL M/W
 Redna cena: 124,99 €

- 20 %
 Znižana cena: 99,99 €

Čas trajanja akcije lahko preverite na naši spletni strani. Redna cena pri vseh oglaševanih artiklih je enaka najnižji ceni v zadnjih 30 dneh.

Ljubljana - Vič Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100
 Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285
 Ljubljana - BTC Hala 10 Šmartinska cesta 152, T: 01/ 547 7401
 Ljubljana PGL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348
 Ljubljana - Rudnik Supernova Jurčkova c. 223, T: 08/ 205 3868
 Koper Ljubljanska c. 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400

Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338
 Celje Opekarniška 2 (stavba INPOS), T: 03/ 492 9300
 Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478
 Lesce Železniška ulica 5, T: 04/ 530 2810
 Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700
 Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebrnič 4, T: 05/ 300 6144

Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555
 Idrija Ulica svete Barbare 3, T: 05/ 373 4044
 Velenje Rudarska cesta 2b, T: 041/ 660 963
 Ravne na Koroškem Na Saneh 2, T: 041/ 364 448